

In acest număr:

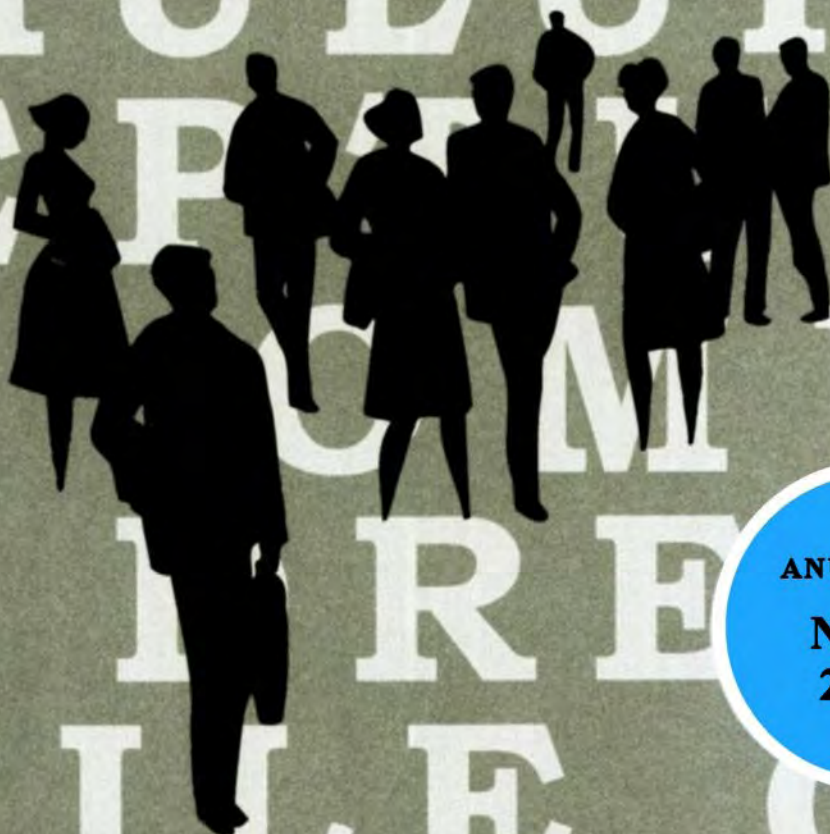
- TOWARDS A REFORM OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
- REGIMUL PARLAMENTAR
- CONTRIBUȚIA DEFINIȚIEI CONFLICTULUI SOCIAL ȘI JURIDIC
- JURISPRUDENȚĂ • SEMNAL • REMEMBER

DREPTURILE OMULUI

revistă
editată
de

INSTITUTUL
ROMÂN
PENTRU
DREPTURILE
OMULUI
I.R.D.O.

HUMAN RIGHTS
DROITS DE L'HOMME

ANUL XXII

NR. 1
2012

DREPTURILE OMULUI

ANUL XXII

NR. 1

2012

INSTITUTUL ROMAN PENTRU DREPTURILE OMULUI

DREPTURILE OMULUI

Revistă clasificată de Consiliul Național al Cercetării Științifice
din învățământul Superior
Înregistrată la OSIM sub numărul de marcă 109255/2010

Consiliul științific

Prof. univ. dr. **Gérard Conac**, membru de onoare al Academiei Române; Prof. univ. dr. **Nicolas Mateesco Matte**, membru de onoare al Academiei Române; Prof. univ. dr. **Vasile Stănescu**, membru al Academiei Române; Prof. univ. dr. **Karel Vasak**; Prof. univ. dr. **Gheorghe Vlăduțescu**, membru al Academiei Române.

Colegiul de redacție

Conf. univ. dr. **Gheorghe Bârlea**; Prof. univ. dr. **Monna-Lisa Belu Magdo**; Prof. univ. dr. **Jean Marie Bernard**, director de cercetare CNRS; Prof. univ. dr. **Raluca Beșteliu**; Prof. univ. dr. **Dominique Rousseau**, Universitatea Paris I; Prof. univ. dr. **Nicole Guimezanes**, Universitatea Paris XII, Membru al Academiei Internaționale de Drept Comparat; Prof. univ. dr. **Ioan Leș**; **Emil Marinache**; Prof. univ. dr. **Irina Moroianu Zlătescu**, membru al Academiei Internaționale de Drept Comparat, editor; Prof. univ. dr. **Nicolae Popa**; Prof. **Ioan Oancea**; Prof. univ. dr. **Dumitra Popescu**; **Gheorghe Pârvan**, redactor șef; **Valeriu Rendec**; **Andon Sergiu**; Dr. **Ianfred Silberstein**; Dr. **Rodica Șerbănescu**; Prof. univ. dr. **Laurențiu Șoitu**; Prof. univ. dr. **Ioan Vida**.

Institutul Român pentru Drepturile Omului
București, B-dul Nicolae Bălcescu, nr. 21
Tel.+40 213114921
e-mail: office@irdo.ro
www.irdo.ro

SUMAR

I. STUDII, CERCETĂRI, ARTICOLE	7
• Towards a reform of The European Court Of Human Rights – prof. univ. dr. Irina Moroianu Zlătescu	7
• Aspecte din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului privind liberul acces la justiție – prof. univ. dr. Monna-Lisa Magdo Belu	12
• Regimul parlamentar - dr. Marian Enache	20
• Dreptul de proprietate privată în sistemul constituțional românesc și în noul Cod civil - prof.univ.dr. Ion Popescu-Slăniceanu , drd. Isabela Stancea	29
• Contribuții la definirea conflictului social și juridic - prof. univ. dr. Gheorghe Iancu	39
• Dreptul la securitate – obiectiv principal al politicilor de apărare și ordine publică – cercetător științific Octavian Mircea Chesaru	43
II. R.I.H.R./I.R.D.O. RECORD OF ACTIVITIES FOR THE YEAR 2011	50
III. DOCUMENTAR JURIDIC	97
• Reflecții privind necesitatea unor măsuri de aplicare a regulamentelor și deciziilor Consiliului Uniunii Europene și a unor instrumente de drept internațional privat în domeniul obligațiilor de întreținere reglementate prin Legea nr. 35/2012.....	97
• Scurtă prezentare a Ordinului nr. 6552 pentru aprobarea Metodologiei din 13 decembrie 2011 privind evaluarea, asistența psihoeducațională, orientarea școlară și orientarea profesională a copiilor, a elevilor și a tinerilor cu cerințe educaționale speciale	99
IV. JURISPRUDENȚĂ	101
• Hotărârea în cauza Jarnea împotriva României	101
• Hotărârea în cauza Leca și Filipescu împotriva României	105
V. SEMNAL	107
• Note, cronici, recenzii	108
VI. REMEMBER	113

SOMMAIRE

I. ÉTUDES, RECHERCHES, ARTICLES	7
• Vers une réforme de la Cour européenne des droits de l'homme - prof. dr. Irina Moroianu Zlătescu	7
• Aspects de la Cour européenne des droits de l'homme sur la liberté d'accès à la justice - prof. dr. Monna Lisa Belu-Magdo	12
• Le régime parlementaire – dr. Marian Enache	20
• La propriété privée roumaine dans le système constitutionnel et le nouveau Code civil – prof. dr. Ion Popescu-Slaniceanu , drd. Isabel Stancea	29
• Contributions à la définition de conflit social et juridique - prof. dr. Gheorghe Iancu	39
• Le droit à la sécurité - l'objectif principal de la politique de défense et de politique publique - chercheur Octavian Mircea Chesaru	43

II. I.R.D.H./ I.R.D.O. COMPTE RENDU DES ACTIVITÉS 2011	50
III. LES DOCUMENTS JURIDIQUES	97
• Réflexions sur la nécessité des mesures d'application des règlements et des décisions du Conseil de l'Union Européenne et des instruments de droit international privé en matière d'obligations d'entretien réglementés par la Loi no.36/2012	97
• Brève présentation de l'Ordre no. 6552 du 13 décembre 2011 pour approbation de la Méthodologie relative a l'évaluation, à l'assistance psycho éducationnelle et à l'assistance scolaire et professionnelle des enfants, des élèves et des jeunes ayant des besoins éducationnels de spécialité	99
IV. JURISPRUDENCE	101
• Arrêt dans l'affaire Jarnea contre la Roumanie	101
• Arrêt dans l'affaire Leca et Filipescu contre la Roumanie	105
V. SIGNAL	107
• Notes, avis, critiques	108
VI. REMEMBER	113

CONTENTS

I. STUDIES, RESEARCH, ARTICLES	7
• Towards a reform of The European Court Of Human Rights – Irina Moroianu Zlătescu , Ph.D.	7
• Issues from the jurisprudence of the European Court of Human Rights regarding free access to justice – Monna-Lisa Magdo Belu , Ph.D.	12
• The parliamentary regime – Marian Enache , Ph.D.	20
• The right to private property in the Romanian constitutional system and the new Civil Code – Ion Popescu-Slăniceanu , Ph.D.; Isabela Stancea , Ph.D.c	29
• Contributions to the definition of social and legal conflicts – Gheorghe Iancu , Ph.D.	39
• The right to security – the main objective of defence and public order policies – Octavian Mircea Chesaru , researcher	43
II. R.I.H.R./I.R.D.O. RECORD OF ACTIVITIES FOR THE YEAR 2011	50
III. JURIDICAL DOCUMENTATION	97
• Reflections on the need for measures to implement regulations and decisions of the Council of the European Union and private international law instruments in matters relating to maintenance obligations regulated by Law no. 36/2012	97
• Short overview of Order no. 6552 for the approval of the Methodology of 13 December 2011 for the evaluation, psycho-educational assistance, school guidance and vocational guidance of children, students and youth with special educational needs	99
IV. JURISPRUDENCE	101
• Court decision in the case Jarnea vs. Romania	101
• Court decision in the case Leca and Filipescu vs. Romania	105
V. SIGNAL	107
• Notes, commentaries, book reviews	108
VI. REMEMBER	113

ABREVIERI

alin.	alineat
ANUROM	Asociația Pentru Națiunile Unite din România
art.	articolul
C.civ.	Codul civil
C.D.D.H.	Committee for Human Rights
C.E.D.O.	Convenția Europeană a Drepturilor Omului
Ct.E.D.O.	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
coord.	coordonator
C. fam.	Codul familiei
C.m.	Codul muncii
C.N.S.A.S.	Consiliul Național de Studierea Arhivelor Securității
C.pen.	Codul penal
C.pr.civ.	Codul de procedură civilă
DGASPC	Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului
ECOSOC	Consiliul European Economic și Social
Ed.	editura
ECtHR	Cour Européenne des Droits de l'Homme
etc.	et caetera (“și celelalte”)
EGPA	European Group for Public Administration
EQUINET	The European Network of Equality Bodies/ Rețeaua Europeană a instituțiilor pentru egalitate
F.O.N.P.C.	Federația Organizațiilor Neguvernamentale pentru Copil
GEMME	European Association of judges for mediation
I.D.E.F.	Institutul Internațional de Drept de Expresie franceză
I.R.D.O.	Institutul Român pentru Drepturile Omului
I.S.M.B.	Inspectoratul Școlar al Municipiului București
Î.C.C.J	Înalta Curte de Casație și Justiție
î.e.n.	înaintea erei noastre
lit.	litera
loc.cit.	locul citat
MECTS	Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului
M.Of.	“Monitorul Oficial al României”
nr.	numărul
no.	number
N.G.O.	Non-governmental organization
O.N.U	Organizația Națiunilor Unite
op.cit.	opera citată
O.N.G.	Organizație non-guvernamentală
O.S.C.E.	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
p.	pagina

pct.	punctul
POSDRU	Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane
S.I.E.	Serviciul de Informații Externe
S.R.I.	Serviciul Român de Informații
ș.a.	și alții (altele)
S.O.S.P.	Serviciul de Evaluare și Orientare Școlară și Profesională
U.E.	Uniunea Europeană
UNESCO	Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură
UNICEF	Fondul Națiunilor Unite pentru Copii
urm.	următoarele
vol.	volumul
vs.	versus

I. STUDII, CERCETĂRI, ARTICOLE

TOWARDS A REFORM OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

Irina Moroianu Zlătescu*

Rezumat

Curtea Europeană a Drepturilor Omului poate fi sesizată de orice persoană, care pretinde că un stat membru la Convenție i-a încălcat un drept prevăzut de Convenția Europeană și Protocoalele sale adiționale. Rolul Curții este de a statua prin decizii în ce măsură autoritățile naționale ale statelor membre au respectat drepturile garantate. Legislația europeană prevede că numai Comitetul de Miniștri este competent să monitorizeze hotărârile Curții Europene, iar statul pârât trebuie să-l informeze pe acesta în legătură cu măsurile luate pentru aplicarea hotărârilor Curții. Nu în ultimul rând, Comitetul de Miniștri se preocupă de eficientizarea și sporirea eficienței Curții, de reformarea continuă a acestui mecanism jurisdicțional european.

Cuvinte cheie: Mecanism jurisdicțional, drepturile omului, încălcare, punere în aplicare, control, eficiență

Résumé

La Cour européenne des droits de l'homme peut recevoir de toute personne qui prétend qu'un membre a violé la Convention, comme prévu par la Convention européenne et de ses protocoles additionnels. Son rôle est de décider si les décisions des autorités nationales des États membres ont respecté les des droits garantis. Le droit européen prévoit que seul le Comité des Ministres est chargé de surveiller la Cour européenne et l'Etat défendeur à l'informer des mesures prises pour appliquer les décisions de la Cour. Enfin, le Comité des Ministres s'occupe de l'efficacité et l'efficience de la Cour et de la réforme en cours du mécanisme judiciaire européen.

Mots-clés: Mécanisme judiciaire, violations des droits de l'homme, la mise en œuvre, le contrôle, l'efficacité

Human rights are protected and guaranteed by the States internationally, but they are also protected and guaranteed domestically, which is, as a matter of fact, a permanent concern for the United Nations Organization. The doctrine evokes more and more the term 'regionalization' of human rights when human rights in a certain zone of the world or a certain continent are analyzed.

In recent years, the means protecting human rights have become more and more numerous and diversified at both national, regional and international levels.

The fundamental rights and freedoms and protection thereof at the European regional level has lately been a permanent concern for

both the Council of Europe and for the European Union as well.

In fact, the European Convention on Human Rights created a regional system for the protection of human rights, which is highly appreciated owing to the activity of the European Court of Human Rights.¹ The system we refer to is under continuous transformation, both because the evolution of the content of the guaranteed rights, and because of modifications on the mechanism monitoring the way the accused States put the Court's decisions into execution. Obviously, the efficiency of the jurisdictional mechanism guaranteeing the fundamental rights and freedoms largely

¹ See M. K. Addo, *The Legal Nature of International Human Rights*, Martinus Nijhoff, Leiden, Boston, 2010, p. 288 *et seq.*

* PhD., Professor.

depends on the consequences the decisions pronounced by the European Court of Human Rights have upon their addressee and on the importance the latter attaches² to these decisions, for the pronouncements of the European Court of Human Rights are of a declarative nature.³

The European litigation on human rights, considered to be a judicial proceeding⁴, therefore does not bring along annulment of an act, nor a compensation for the damage.

In order to understand the importance of the Court's decisions, a distinction between two hypotheses should be made. The violation of human rights should originate in an individual act or behaviour and in this case the State is bound to interfere and adopt the necessary individual measures to reinstate the situation preceding the violation of human rights, under the control of the Committee of Ministers. The individual measures involved by the Court's decisions are variable (withdrawal of a legal act, pecuniary redress, etc.). In principle, the Court does not indicate itself the measures the State should take. At the same time, the decision made by the European Court of Human Rights has more and more often come to include recommendations, particularly in the case of detention of persons.⁵

In fact, Article 41 of the European Convention on Human Rights⁶ authorizes the

Court to give just satisfaction to the injured party.

In case the Court finds, by means of a decision it pronounces, that there has been a violation of the Convention, the State concerned is legally bound to put the decision into execution and pay the amount of money decided by the Court as compensation for the accuser, and also to adopt, if possible, other individual measures as well to restore the rights of the accuser (for instance, release of a person in temporary detention, issuing of a Residence Permit to an alien who is facing the risk of expulsion, restitution of confiscated properties, reunification of families, of children with their parents, etc.).

The obligation to restore the person to the previous situation may raise a problem in case the violation of human rights can only be removed by re-opening the legal procedure.⁷ An example could be the case of a person sentenced to imprisonment based on a procedure violating the right to a fair trial (Article 6 in the European Convention on Human Rights).⁸ A re-opening of the case is likely to infringe upon the definitive nature of a Court's ruling and therefore upon the authority of *res judicata*. Nevertheless, many States have implemented such procedures. Violation of a fundamental right may originate in a legal legislative norm or an administrative act.

The Court may find a serious violation of the Convention and, under such circumstances, it compels the States concerned, sometimes other States as well, to take measures of a general nature, in order to comply with its decision. Let us remind here that the provisions of the European Convention are directly applicable at domestic level, and no additional

the protocols thereto, and if the internal law of the High Contracting Party concerned allows only partial reparation to be made, the Court shall, if necessary, afford just satisfaction to the injured party".

⁷ This is the meaning of Committee of Ministers Recommendation No. R(2000), 2 of 19 January 2000.

⁸ See *Proces echitabil. Jurisprudența comentată a Curții Europene a Drepturilor Omului*, Vasile Pătulea, IRDO, București, 2007, p. 753 și urm.

² See H. Oberdorff, *Droits de l'homme et libertés fondamentales*, LGDJ, Montchrestien, 2010, p.120 *et seq.*; C. Harlow, *L'accès à la justice comme droit de l'homme: La Convention européenne et l'Union Européenne* in "L'Union Européenne et les droits de l'homme", Bruylante, Bruxelles, 2001, p. 189 *et seq.*

³ See C. Bârsan, *Convenția europeană a drepturilor omului – comentariu pe articole*, vol. II, Procedura în fața Curții. Executarea hotărârilor, Ed. C. H. Beck, București, 2006, p. 480 *et seq.*

⁴ See O De Shutter in *Accountability for Human Rights Violations by International Organisations*, Intersentia Antwerp, Oxford-Portland, 2010, p. 121 *et seq.*

⁵ See Raicu vs. Romania, 19 April 2006, No. 28104/03, in Irina Moroianu Zlătescu and Gheorghe Pârvan (coordinators), *Din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Cazuri cu privire la România*, IRDO, București, 2010, p. 820 *et seq.*

⁶ Article 41 on *Just Satisfaction* provides: "If the Court finds that there has been a violation of the Convention or

measures for implementation are necessary. The mere application before the European Court triggers or accelerates legislative or jurisdictional changes in many States.

The Council of Europe Committee of Ministers supervises putting into execution of the Court's decisions. In general, the decisions are put into execution, no State refusing to comply. The Committee was given this control competence by Article 54 of the Convention and actually consists in supervising the legislative or the administrative reforms adopted in response to a Court's decision that finds a serious violation of the Convention or, in the case of decisions giving a "justified satisfaction" by virtue of Article 50, it consists in making sure that the State did pay the amount of money to the person entitled to it within the time limit established by the European Court.⁹

In the year 2004, a reform of the supervising system provided for by the European Convention was initiated. In the framework of this reform, Protocol 14, in force since 1 June 2010, amends the control system of the Convention. The reform is meant to guarantee at regional European level the efficiency of this control system, by reducing the time limits for solving the complaints and, of course, for putting the decisions into execution.¹⁰

Execution of the decisions requires total and actual redress for the damages suffered by the complainers. Accepting external supervision as provided for by the European Convention contributes to the legitimacy of the international actions taken by the Member States, particularly in the field of human rights.¹¹

Taking into account the situation in various countries, the European Court of Human Rights intervened by initiating the system of

⁹See Titus Corlăţean, *Executarea hotărârilor Curţii Europene a Drepturilor Omului*, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2011, p. 36.

¹⁰ See *L'impact réel des mécanismes de suivi du Conseil de l'Europe*, Direction générale des droits de l'Homme et des affaires juridiques Conseil de l'Europe, H/Inf (2010)7, p. 8.

¹¹ *Ibidem*.

pilot decisions¹², indicating the measures that have to be taken at national level in the accused country, which is the source of several complaints based on one and the same regulation which led to successive violations of human rights and, in spite of the Court's sentences, the normative act was not modified.

In the case of a structural or systematic violation, in the framework of the respective legal order, the European Court indicates what general measures have to be taken at national level. It postpones the examination of the complaints and waits for the necessary general measures it established to be implemented. Then, if the State has complied with the Court's orders, the respective cases are removed from the Court's list of pending cases.

According to Article 46, the European Convention institutes a mechanism controlling the execution of the Court's decisions, the Committee of Ministers being Tasked to supervise execution of the Court's decisions. The accused State is summoned to inform about the measures taken in order to execute each decision ruled by the Court, the case being put on the agenda of the Committee of Ministers every six months until the State complies with the Court's decision. It is only then that the Committee adopts a resolution. The provisions of Protocol No. 14 to the European Convention nevertheless do not offer a solution to all the problems the system of the Convention has faced so far; however, it should also be taken into account that negotiations regarding the European Union's adherence to the European Convention are under way.¹³ The Court's role regarding the execution of its decisions is also

¹² In this respect, see the Pilot decision on Romania in the case *Maria Atanasiu et al. vs. Romania.*, in *Jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului*, Cazuri recente cu privire la România, Irina Moroianu Zlătescu (coord.) I.R.D.O., Bucureşti, 2011, p. 224.

¹³ See *Conférence à haut niveau sur l'avenir de la Cour européenne des droits de l'homme*, Izmir, Turquie, 26-27 avril 2011; *Zilele juridice franco-române*, in *Drepturile omului No. 2/2011*, p. 2 and Irina Moroianu Zlătescu, *Curtea Europeană a Drepturilor Omului ... in loco citato*, p. 7 *et seq.*, Communication sur les activités du Comité des Ministre (novembre 2011-janvier 2012).

reflected in Protocol No. 14, while according to Article 46 of the European Convention on Human Rights the Committee of Ministers may request the Court an interpretation of a final judgment to improve supervision of its execution. Based on the same article, the Committee of Ministers institutes an appeal procedure in the absence of the State. The Committee of Ministers may decide by a majority vote of two thirds to refer to the Court the question whether the State refuses to abide by the final judgment ruled in a litigation against the same State.

To improve the activity of the European Court of Human Rights, the Steering Committee for Human Rights (CDDH), on request by the Committee of Ministers, elaborated a Report that includes proposals for amending the European Convention on Human Rights. These refer to the regulation of the access to the Court, for it has been found that the provisions laid down in Protocol No. 14 do not allow, by themselves, for a balance to be established between the filed petitions and the solved ones. The newly adopted criterion for admissibility of the complaints hasn't had the expected effect yet and is about to be modeled by the future jurisprudence. The proposals made by the Steering Committee for Human Rights also refer to the introduction of certain expenses for the submission of a complaint to the Court, the compulsory legal assistance, the introduction of a sanction in case of a groundless lawsuit, admission of an application only in case there is an important prejudice; a new criterion for the admissibility of the complaints applicable to the cases that were solved in compliance with the legal proceedings existing in the accused State.¹⁴

An important problem whose best solution is still to be found is to cope with the large number of complaints pending before the Court. The CDDH elaborated a Report including measures basically meant to increase the capacity to of dealing with the complaints, inclusion of a clause regarding the priority of

analyzing certain cases and/or remove them, which raises the question of conferring the Court the discretionary power to choose what case to examine and when to do so. In fact, proposals for a new filtering mechanism were made in 2010 at the High-Level Conference on the future of the European Court of Human Rights. There was also a Report by the CDDH on measures meant to consolidate the relationship between the Court and the national jurisdictions and the measures that should be taken to expand the Court's competence in terms of advisory opinions. An important role lies with the States and their cooperation with the Committee of Ministers.

As far as repetitive complaints are concerned, the first encouraging results have emerged in relation to the new competencies of the 'three-judge committees' such as closing repetitive cases amiably or through unilateral declarations by the States if not otherwise possible. When referring to 'well-established jurisprudence', the Court clarifies that it should take into account the circumstances, the evolution of the legislation and of the jurisprudence that took place in the accused State.

The Committee of Ministers elaborates proposals for amending the Convention so as to increase the Court's capacity to solve the cases and allow it to rule within a reasonable time limit in the case of repetitive cases. Of course, it looks for the most adequate solutions itself, and the High-Level Conference of Izmir appreciated the new Article 61 on the pilot-judgment procedure in the Rules of Court adopted by the Court. A more consistent application of the Convention at national level would reduce the Court's work burden, particularly in the case of repetitive cases. In this respect, the Committee of Ministers issued several recommendations to be applied at national level.

The European Court should apply all admissibility criteria and the rules related to its jurisdiction; it should apply the new admissibility criteria in consonance with the

¹⁴ See CDDH (2012)R74 *Addendum I*.

principle according to which the Court shall not deal with insignificant issues; it should confirm through its jurisprudence that it is not a new remedy at law, thus avoiding re-examination of the *de facto* and the *de jure* matters ruled by the national courts; it should elaborate and make available to those interested predictable rules for all the Parties regarding application of Article 41 of the Convention; and, of course, it should clearly specify the level of just satisfaction that could be expected.

A constant preoccupation is that the decisions ruled by five-judge panels to the effect that an application for having a case resubmitted to the Grand Chamber is rejected should be clearly motivated, thus avoiding repetitive applications and ensuring a better understanding of the Chamber's decisions; it is also intended to propose to the Committee of Ministers to create a unit made up of jurists and persons of a different profession as well, all without budgetary obligations.

As far as supervision of the execution of the decisions ruled by the European Court of Human Rights is concerned, the Ministers' Delegates decided in late 2011 that the working methods adopted in December 2010 as a result of the Declaration and Plan of Action of Interlaken continue to be applied. The Committee of Ministers is competent to control the Court's decisions, but has no power to influence the content of the respective decisions nor to derogate from their coercive nature.

Most of the proposals that were made are to be found in the Declarations of Interlaken and Izmir and they are still urgent. They refer to: increased openness of the national authorities to the standards of the European Convention on Human Rights and application thereof; the fact that the training of the personnel working in the judiciary and law enforcement systems should include information about the European Convention on Human Rights and the jurisprudence of the European Court of Human Rights; increased availability of information about the Convention, particularly the

importance of its protection, the competence of the Court and the admissibility criteria for the complaints, so that possible petitioners might access such information more easily. At the same time, a systematic control on the compatibility of bills with the Convention should be introduced, which involves a motivated study of governmental impact, establishment of a department that should assist the Member States to apply the European Convention and find pertinent technical assistance, particularly in terms of executing the decisions; it also involves: the existence of national human rights institutions that can play an important role with the juridical training; public information campaigns, which point out the accountability of governments; and supervision and elaboration of reports on the execution of the court's decisions at national level.

The British presidency of the Council of Europe Committee of Ministers organizes in April 2012 a Conference on the reform of the European Court of Human Rights. In this framework, it intends to adopt a Declaration that would be the basis for the decisions to be made in May by the Committee of Ministers. To this end, it demanded the CDDH to present a written contribution for the Conference. This contribution is structured into five topics, which refer to: implementation of the European Convention on Human Rights at national level and execution of the decisions of the European Court of Human Rights; the Court's role and its relations with the States' authorities for consideration of subsidiarity; clarity and coherence of the Court's decisions and designation of candidates for the position of judge of the Court; the Court's efficiency and effectiveness; a long-term consideration of the Court and the Convention.¹⁵

¹⁵ See The Steering Committee for Human Rights, 74th session, Strasbourg, 7-10 February, 2012, CDDH (2012) R74 Addendum III.

ASPECTE DIN JURISPRUDENȚA CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI PRIVIND LIBERUL ACCES LA JUSTIȚIE

Monna-Lisa Belu Magdo*

Abstract

Bearing in mind Article 6 of the European Convention on Human Rights, it may be said that access to justice, the right to a fair trial and the right to have a case decided within a reasonable time are quite complex issues, while they refer only to the procedural law, not the substantive law. Over the years, the EctHR's jurisprudence clarified the contents of Article 6 of the Convention, generating a new vision at procedural level on how human rights should work.

Keywords:

Free access to justice, European Court of Human Rights, Constitution of Romania

Résumé

Gardant l'esprit de l'article 6 de la Convention européenne des Droits de l'Homme, on peut dire qu'il se pourrait que l'accès à la justice, le droit à un procès équitable et le droit d'avoir la décision sur le cas dans un délai raisonnable sont des questions très complexes, alors qu'ils ne concernent que le droit procédural, et non pas la loi de fond. Au cours des années, la jurisprudence de la CEDH a permis de clarifier le contenu de l'article 6 de la Convention, l'ouverture d'une nouvelle vision au niveau de la procédure sur la façon dont les droits de l'homme doivent travailler.

Mots-clés:

Le libre accès à la justice, La Cour européenne des droits de l'homme, la Constitution de la Roumanie

Semnificația juridică, socială și politică a principiului accesului liber la justiție apare cu atât mai substanțială cu cât, în contextul unei constituții și al unor acte internaționale care tind către o reglementare exhaustivă a drepturilor și libertăților omului, garantarea efectivă a existenței și a respectării acestora se conturează ca o preocupare de prim rang. Într-adevăr, denumirea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale sintetizează însuși spiritul acesteia ce urmărește instituirea mijloacelor pentru a face posibilă respectarea și apărarea lor¹.

Constituția României statuează în art. 21 că orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime. De asemenea, se precizează că nicio lege nu poate îngreuna exercitarea acestui

drept, iar părțile au dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil. În ceea ce privește jurisdicțiile speciale administrative, acestea sunt facultative și gratuite.

Art. 21 din Constituție delimitează dreptul persoanei de a se adresa justiției printr-o acțiune de obligația constituțională de ocrotire numai a drepturilor, libertăților și intereselor legitime.

Principiul liberului acces la justiție se aplică indiferent de calitatea persoanei și se concretizează în posibilitatea depunerii oricărei cereri a cărei rezolvare este de competența instanțelor judecătorești, fără ca exprimarea constituțională „interese legitime” să se constituie într-o condiție de admisibilitate a acțiunii.

Caracterul legitim sau nelegitim al pretențiilor formulate în justiție este rodul judecării cauzei și el se constată prin hotărârea judecătorească.

* Prof. univ. dr., Universitatea de Petrol și Gaze, Ploiești.

¹ L.-E. Pettiti, E. Décaux, P.-H. Imbert, *La Convention Européenne des droits de l'homme*, Editura Economică, Paris, 1999, p. 240.

Posibilitatea sesizării justiției pentru ocrotirea drepturilor, libertăților și intereselor legitime se poate înlăptui nu numai pe calea acțiunii directe, dar prin orice cale procedurală, inclusiv pe calea excepției de neconstituționalitate, care deschide calea jurisdicției constituționale.

Potrivit Constituției României, exercitarea dreptului de acces la justiție nu poate fi înlăptuită prin lege, deoarece pe această cale se aduce atingere și existenței dreptului.

Textul constituțional a receptat Convenția Europeană a Drepturilor Omului, integrând două coordonate esențiale pentru protecția și garantarea drepturilor subiective, respectiv: aceea a procesului echitabil și cea a termenului rezonabil de finalizare a acestuia.

Pe calea accesului la justiție, sunt protejate drepturile, libertățile și interesele legitime. În accepțiunea Curții Constituționale² dreptul subiectiv este definit ca un interes legitim material sau moral, în temeiul căruia titularul are posibilitatea adoptării unei conduite necesare realizării interesului urmărit, în timp ce libertatea constituie cadrul de exercitare legitimă a dreptului, a cărui depășire conferă un caracter abuziv valorificării acestuia. Legitimitatea dreptului subiectiv presupune exercitarea acestuia cu bună-credință, în limite rezonabile, cu respectarea drepturilor și intereselor celorlalți, în deplină concordanță cu exigențele statului de drept.

Liberul acces la justiție este compatibil cu stabilirea unor reguli de procedură, fie chiar cu procedurile speciale, care să cuprindă, cu precizie, condițiile și termenele în care justițiabilii își pot exercita drepturile procesuale, dar și posibilitatea neînlăptuită a celor interesați de a utiliza aceste proceduri, în formele și modalitățile instituite de lege.³

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (C.E.D.O.), în cauza Golder contra Regatului Unit⁴, a stabilit că accesul la justiție nu este absolut și că acesta poate fi supus unor restricții legitime (termene de prescripție, termene de

decădere), în timp ce în cauza Ashingdane contra Regatului Unit⁵ se arată că acest drept poate fi subiectul unor limitări sau condiționări, atât timp cât nu este atinsă substanța sa.

Tot Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat că simpla consacrare a dreptului de acces la justiție, fie chiar la nivel constituțional, nu este de natură să asigure eficacitatea reală a acestuia, statuând în hotărârea pilot din 12.10.2010, în cauza M. Atanasiu și alții contra României⁶, că scopul Convenției pentru apărarea drepturilor și libertăților fundamentale este să apere drepturi concrete și efective și nu drepturi teoretice și iluzorii.

O garanție a efectivității și a eficacității accesului la justiție o constituie condițiile de calitate a legii, printre acestea fiind previzibilitatea. În cauza Rotaru contra României⁷, C.E.D.O. recunoaște că o lege este previzibilă numai când este redactată cu suficientă precizie, de natură să permită oricărei persoane să își corecteze conduita. Insistând asupra predictibilității legii în cauza Sunday Times contra Regatului Unit⁸ precum și în cauza Cantoni contra Franței⁹, Curtea a decis că „cetățeanul trebuie să dispună de informații suficiente asupra normelor juridice aplicabile într-un caz dat și să fie capabil să prevadă, într-o manieră rezonabilă, consecințele care pot apărea „dintr-un act determinat” ori care ar putea rezulta dintr-o anumită faptă.

Accesul la justiție nu presupune gratuitatea actului de justiție în toate cazurile. Sub acest aspect, art. 21 din Constituția României nu instituie interdicții privitoare la taxele judiciare, în timp ce Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în cauza Krenz contra Poloniei, nu a respins ideea restricțiilor

⁵ A se vedea Hotărârea CEDO din 28 martie 1985, seria A, nr. 93.

⁶ A se vedea I. M. Zlătescu, Gh. Pârvan (coord.), *Din Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, Cazuri cu privire la România*, I.R.D.O., București, 2010, p. 47 și urm.

⁷ A se vedea I. M. Zlătescu, R. Rizoiu (coord.), *Din Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, Cazuri cu privire la România*, I.R.D.O., București, 2005, p. 106 și urm.

⁸ A se vedea Hotărârea CEDO din 26 aprilie 1979, seria A, nr. 30.

⁹ A se vedea Hotărârea CEDO din 15 noiembrie 1996, Culegere de hotărâri și decizii 1996-V, p. 1627.

² A se vedea Decizia Curții Constituționale a României, nr. 609/15.11.2005.

³ A se vedea V. Pătulea „Tratat de management juridic și jurisdicțional” Editura IRDO, 2010, p. 125.

⁴ A se vedea Hotărârea CEDO din 21 februarie 1975, seria A, nr. 18.

financiare cu privire la accesul la justiție, considerând că acestea operează în interesul unei bune administrări a justiției. În același cadru al jurisprudenței C.E.D.O., Curtea Constituțională¹⁰ a concluzionat că este legal și normal ca justițiabilii, care trag foloase din activitatea autorităților judecătorești, să contribuie la acoperirea cheltuielilor acestora, cu atât mai mult cu cât echivalentul taxelor judiciare de timbru este integrat în valoarea cheltuielilor de judecată stabilite de instanță prin hotărârea ce o pronunță, plata acestora revenind părții care cade în pretenții.

Prin reglementarea ajutorului public judiciar, ca formă de asistență acordată de stat persoanelor fizice, se elimină restrângerea accesului la justiție a acestora, în lipsa ori puținătatea mijloacelor bănești, asigurându-se efectivitatea exercitării acestui drept.

Instanței îi este recunoscut dreptul de a cenzura cuantumul onorariului de avocat cu ocazia stabilirii cheltuielilor de judecată. În cauza *Wouters și alții*, prin Hotărârea din 19.02.2002, Curtea de Justiție a Comunităților Europene a statuat că valoarea onorariului de avocat trebuie să fie proporțională cu serviciul prestat, instituind astfel posibilitatea realizării unui just echilibru între prestația avocațială și onorariul solicitat.

Accesul liber la justiție nu înseamnă accesul la toate gradele de jurisdicție și la toate căile extraordinare de atac, acestea din urmă având prin definiție un caracter de excepție, tocmai pentru a asigura stabilitatea și securitatea raporturilor juridice. În această ordine de idei, Curtea de la Strasbourg a statuat în cauza *Běleš și alții contra Cehiei*¹¹ că legiuitorul național este suveran în a limita admisibilitatea unui recurs, impus de specificul domeniului supus reglementării, statul bucurându-se în această privință de o anumită marjă de apreciere. Excepție fac însă cauzele penale care cad sub incidența art. 2 din Protocolul numărul 7 al Convenției pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale. Această reglementare stabilește dreptul persoanei declarată vinovată de o instanță judecătorească să se adreseze cu

¹⁰ A se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 112/24.02.2005, publicată în M. Of. 314/14.04.2005.

¹¹ A se vedea Hotărârea CEDO din 12 noiembrie 2002, Culegere de hotărâri și decizii 2002 – IX.

un recurs la o instanță superioară numai pentru contestarea legalității și temeiniciei judecării fondului, nu și împotriva măsurilor preventive.

Instituția recursului în interesul legii asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii în litera și spiritul acesteia și nu reformarea hotărârilor judecătorești. Dezlegarea dată problemelor de drept operează *ex nunc* și nu afectează cu nimic prevederile referitoare la liberul acces la justiție. Într-o opinie dizidentă, în cauza *Zielinski și Pradal și Gonzalez și alții contra Franței*¹², Curtea Europeană a Drepturilor Omului admite rolul instanței supreme „de a reglementa contradicțiile de jurisprudență”, fără însă să se poată referi la posibilitatea impunerii anumitor soluții.

Curtea Constituțională¹³, referindu-se la căile de atac ca modalități de acces la justiție, preciza că acestea implică în mod necesar asigurarea posibilității de a fi utilizate de toți cei care au un drept și un interes legitim și că instituirea unor condiții suplimentare pentru exercitarea acestora semnifică un fine de neprimire a cererii de sesizare a instanței, o îngrădire a accesului liber la justiție, contravenind astfel prevederilor art. 21 alin. (1) și (2) din Constituția României.

O componentă esențială a liberului acces la justiție, consacrat de textul constituțional, îl constituie dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil. Curtea Constituțională¹⁴ a concluzionat că cele două concepte „echitabil” și „rezonabil” au un caracter relativ, încălcarea sau respectarea lor urmând a fi stabilită în funcție de circumstanțele cauzei.

În cauza *Raicu contra României*¹⁵ și în cauza *Androne contra României*, Curtea Europeană a stabilit că dreptul la un proces echitabil în fața unei instanțe, garantat de art. 6 din Convenție, trebuie interpretat în lumina preambulului Convenției, care enunță supremația dreptului, ca element al patrimoniului comun al statelor membre.

¹²A se vedea Hotărârea CEDO din 28 octombrie 1999, Culegere de hotărâri și decizii 1999-VII.

¹³A se vedea Decizia Curții Constituționale a României nr. 40/29.01.2004 – M. Of. nr. 229/16.03.2004.

¹⁴A se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 46/27.01.2005, publicată în M. Of. nr. 204/10.03.2005.

¹⁵A se vedea Irina M.Zlătescu, Gh. Pârvan (coord.), *op.cit.*, p. 820 și urm.

În viziunea jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, cerința procesului echitabil se raportează la procedura de desfășurare a procesului, la garanțiile procesuale și nu la materia dreptului substanțial.¹⁶ Procesul echitabil, presupune egalitatea părților de a-și susține cauza în fața instanței în condiții care să nu le dezavantajeze semnificativ față de părțile adverse. Egalitatea armelor, care implică tratarea egală a părților pe toată durata desfășurării procedurii în fața instanțelor judecătorești, și contradictorialitatea presupun, în esență, posibilitatea părților de a lua cunoștință de toate probele și observațiile prezentate părților, de natură să influențeze soluția și de a le discuta: acestea reprezintă componente cu valoare de principiu ale unui proces echitabil.

În cauza *Dombo Beher BV împotriva Olandei*¹⁷, adâncind ideea egalității de arme ca dimensiune a unui proces echitabil, C.E.D.O. a concluzionat că fiecare parte a unui proces trebuie să beneficieze de o posibilitate rezonabilă de a-și expune cauza în fața instanței, inclusiv în ceea ce privește probele, în condiții care să nu o dezavantajeze semnificativ în raport cu partea adversă.

Acest principiu a stat și la baza Deciziei 969/30.10.2007 a Curții Constituționale, care, admitând excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 612 alin. (6) Codul de Procedură Civilă, a recunoscut valoarea probatorie a interogatoriului în procesul de divorț.

Obligația părților de respectare a dispozițiilor procedurale reprezintă expresia aplicării principiului privind dreptul persoanei la judecarea procesului său în mod echitabil și într-un termen rezonabil, de natură să asigure o bună administrare a justiției, cu respectarea drepturilor și garanțiilor procesuale și să prevină abuzurile. Obligația de a veghea, în fiecare caz, la respectarea condițiilor unui proces echitabil revine autorităților naționale.

În cauza *Pretto și alții contra Italiei*¹⁸,

¹⁶A se vedea, D. Bogdan, M. Selegean, *Drepturi și libertăți fundamentale în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului*, Editura All Beck, București, 2005, p. 196 și urm.

¹⁷A se vedea Hotărârea CEDO din 27 octombrie 1993, seria A, nr. 274.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului sublinia că publicitatea procedurilor judiciare protejează justițiabilii contra unei justiții secrete și se constituie într-unul din mijloacele de menținere a încrederii în curți de judecată și tribunale, ajutând la realizarea scopului prevăzut de art. 6 al Convenției, acela al procesului echitabil. Dacă statele membre ale Consiliului Europei recunosc principiul publicității, sistemele legislative și practicile judiciare prezintă o anumită diversitate în ceea ce privește întinderea și condițiile de punere în aplicare ale acestuia. Forma publicității, fiind prevăzută în dreptul intern al fiecărui stat, trebuie apreciată în lumina particularității procedurii la care se referă și în funcție de scopul și obiectul art. 6 alin. (1) al Convenției.

În cazul *Ekbatani contra Suediei*¹⁹, C.E.D.O. a concluzionat că noțiunea de proces echitabil implică, în principiu, și posibilitatea pentru acuzat de a asista la dezbateri și că această exigență nu se reduce la egalitatea armelor, prin aplicarea procedurii prezentării cazului doar în scris, deoarece problema vinovăției sau nevinovăției acuzatului nu poate fi bine soluționată fără o apreciere directă a mărturiilor personale ale inculpatului și reclamantului.

În cazul *Poitrimol contra Franței*²⁰, s-a subliniat că prezența în persoană a învinuitului în instanță capătă o importanță capitală atât datorită dreptului acestuia de a fi audiat, cât și pentru necesitatea de a controla exactitatea afirmațiilor sale și a le confrunta cu declarațiile victimei, ale cărei interese trebuie protejate, ca și cu cele ale martorilor.

Deși absența intenționată a învinuitului trebuie descurajată, el nu poate fi lipsit de dreptul la asistența unui apărător, care să pledeze pentru el, căci o asemenea suprimare apare disproporționată.

Asigurarea dreptului la un proces echitabil presupune, așa cum s-a stabilit de C.E.D.O. în cauza *Klimentyev contra Rusiei*²¹,

¹⁸ A se vedea Hotărârea CEDO din 8 decembrie 1983, seria A, nr. 71.

¹⁹ A se vedea Hotărârea CEDO din 26 mai 1988, seria A, nr. 134.

²⁰ A se vedea Hotărârea CEDO din 23 noiembrie 1993, seria A, nr. 277-A.

²¹ A se vedea Hotărârea CEDO din 16 noiembrie 2006, seria A, nr. 45.

administrarea probelor în prezența acuzatului, în cadrul unei audieri publice, dar aceasta pentru a se putea oferi contraargumente, nu înseamnă că declarațiile martorilor trebuie făcute în fața tribunalului pentru a fi admise ca mijloace de probă. Utilizarea declarațiilor martorilor în faza de instrucție nu înfrânge principiul prevăzut de art. 6 alin. (3) al Convenției, atât timp cât se respectă dreptul la apărare.

În mod constant, Curtea de la Strasbourg a statuat că justiția nu trebuie realizată cu întârziere, de natură să compromită eficacitatea și credibilitatea (cauza *Moreira de Azevedo* contra Portugaliei²²).

Așa cum se reține, în cauza *Bursuc împotriva României*²³ și cauza *Rosengrin* contra României²⁴, durata procedurii trebuie justificată în mod rezonabil prin natura și complexitatea cauzei. Printre criteriile consacrate de jurisprudența Curții, se au în vedere circumstanțele cauzei, comportamentul părților și al autorităților competente (cauza *Pantea* contra României).

Atunci când depășirea termenului rezonabil se datorează comportamentului părților, care au abdicat de la îndeplinirea cu diligență a actelor procedurale ce le revin și posibilităților de reducere a duratei procedurilor judiciare, Curtea Europeană a decis că judecătorul național este dator să asigure celeritatea procesului (cauza *Union Alimentaria Sanders SA* contra Spaniei²⁵).

În cauzele *Lechner* și *Hess* contra Austriei²⁶, *Ruis Mateos* contra Spaniei²⁷, C.E.D.O. a reținut că nu se poate reproșa reclamantului un comportament procedural abuziv prin utilizarea căilor de atac de care dispunea în dreptul intern și nici apelarea la procedura în fața tribunalului constituțional, a cărui soluție poate influența asupra litigiului

²² A se vedea Hotărârea CEDO din 23 octombrie 1990, seria A, nr. 189.

²³ A se vedea Irina M. Zlătescu, R. Rizoiu (coord.), *op. cit.*, p. 343 și urm.

²⁴ A se vedea Irina M. Zlătescu, Gh. Pârvan (coord.), *op. cit.*, p. 850 și urm.

²⁵ A se vedea Hotărârea CEDO, din 7 iulie 1989, seria A, nr. 57.

²⁶ A se vedea Hotărârea CEDO din 23 aprilie 1987, seria A, nr. 118.

²⁷ A se vedea Hotărârea CEDO din 23 iunie 1993, seria A, nr. 262.

dezbătut de jurisdicțiile ordinare.

O dimensiune a procesului echitabil o constituie și calitatea normei, accesibilitatea și previzibilitatea acesteia, modalitatea în care dreptul intern este interpretat și aplicat. Curtea Europeană a concluzionat că reperatele de apreciere a accesibilității și previzibilității unei norme trebuie să se situeze la nivelul exigențelor impuse de preambulul și dispozițiile Convenției. O constatare *in abstracto* a inaccesibilității și imprevizibilității normei nu poate avea un rezultat direct, ci poate genera numai o obligație generală a statului în cauză, de a-și reconsidera, adapta sau ameliora norma. Aceasta trebuie să aibă suficientă claritate pentru a da individului protecția adecvată, ea trebuie să fie accesibilă persoanei în cauză, permițându-i să prevadă consecințele în privința sa, dintr-un act determinat (cauza *Malone* contra Regatului Unit²⁸ și cauza *Kruslin* contra Franței²⁹).

Revine instanței judecătorești, prin natura și competențele sale materiale, de a rezolva apărările de fond constând în inaccesibilitatea și imprevizibilitatea normei incidente în cauză, cu privire la acea persoană, de a parcurge în procesul inductiv/deductiv al aprecierii, trecerea de la abstractul obiectiv al normei, la concretul subiectiv, deoarece instanța judecă persoana și nu norma.

Dreptul la un proces echitabil implică dreptul persoanei la judecarea cauzei de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptată împotriva sa.

În accepțiunea Convenției, dreptul la un tribunal este echivalent cu dreptul de acces la justiție, adică la un organ de jurisdicție, care trebuie să fie independent, imparțial și să tranșeze litigiul atribuit în competența sa pe baza normelor legale aplicabile și a unei anumite proceduri (cauza *Coëme* și alții contra Belgiei³⁰).

²⁸ A se vedea Hotărârea CEDO din 2 august 1984, seria A, nr. 82.

²⁹ A se vedea Hotărârea CEDO din 24 aprilie 1990, seria A, nr. 176-A.

³⁰ A se vedea Hotărârea CEDO din 22 iunie 2000, Culegere de hotărâri și decizii 2002 – VII.

Curtea admite că dreptul la un tribunal nu este absolut și este compatibil cu limitări implicite, statele dispunând în această materie de o marjă de apreciere (cauza *Le Compte, Van Leuven și De Meyere contra Belgiei*³¹).

Totuși, garantarea unui proces echitabil în viziunea art. 6 alin. (1) din Convenție implică în mod necesar ca tribunalul să fie stabilit de lege și să fie organizat în conformitate cu voința legiuitorului.

În cauza *Fainblat contra României*³², C.E.D.O. a clarificat un aspect esențial al limitelor în care statul, în temeiul marjei de apreciere a reglementării accesului la justiție, îl poate supune restrângerilor. Limitările nu pot restricționa unui justițiabil accesul la justiție într-un asemenea mod sau într-o asemenea măsură încât dreptul său de a se adresa unei instanțe judecătorești să fie afectat în esența sa. Limitările trebuie să urmărească un scop legitim și să se afle într-un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit. Exigențele art. 6 din Convenție nu sunt satisfăcute prin simplul fapt că partea a avut la dispoziție căi de recurs interne, dacă gradul de acces asigurat de legislația națională nu este satisfăcut suficient pentru a asigura părții interesate „dreptul la o instanță” având în vedere principiul supremației dreptului într-o societate democratică. Aceasta se întâmplă când partea interesată nu a avut acces la o instanță decât pentru a-și vedea acțiunea declarată ca inadmisibilă prin efectul legii.

Cu alte cuvinte, „dreptul la o instanță judecătorească, nu se rezumă numai la un drept teoretic de a obține recunoașterea dreptului printr-o hotărâre definitivă, ci el cuprinde și speranța legitimă că această hotărâre poate fi executată”.

Protecția efectivă a justițiabilului și restabilirea legalității presupune obligația administrației de a se conforma unei sentințe sau decizii pronunțate în domeniul respectiv.

În cauza *Golder contra Regatului Unit*, Curtea explică această idee, apreciind, în raport de textul și contextul art. 6 alin. (1) al Convenției, al scopului acesteia și de principiile

³¹ A se vedea Hotărârea CEDO din 23 iunie 1981, seria A, nr. 43.

³² A se vedea Irina M. Zlătescu, Gh. Pârvan (coord.), *op. cit.*, București, 2010, p. 435 și urm.

generale de drept, că, deși alin. (1) al art. 6 nu proclamă în termeni expresi un drept de acces la tribunale, „nu consacră mai puțin dreptul de a sesiza un tribunal, care constituie un aspect din ceea ce se numește dreptul la un tribunal”.

Tribunalul, așa cum se reține din cauza *Belilos contra Elveției*³³, trebuie să aibă competența suficientă care să-i confere puterea de apreciere a cauzei asociată unei proceduri orale și de administrare a probelor.

În viziunea Curții Europene a Drepturilor Omului (cauza *Gradinger contra Austriei*³⁴) printre caracteristicile constitutive ale unui „organ judiciar cu jurisdicție deplină” figurează și puterea de a reforma decizia unui organ inferior, sub toate aspectele, în fapt și în drept. În lipsa unei asemenea competențe, nu se poate vorbi de un tribunal în sensul Convenției.

Cât privește imparțialitatea, aceasta trebuie să fie apreciată, așa cum se reține în cauza *Hauschild contra Danemarcei*³⁵, potrivit unui demers subiectiv, încercându-se să se determine convingerea unui judecător într-o anumită ocazie, și unuia obiectiv, care conduce la asigurarea garanțiilor suficiente oferite de acesta pentru a exclude orice îndoială legitimă în această privință.

O componentă a dreptului la un proces echitabil, decurgând din preambulul Convenției, care fundamentează interpretarea art. 6 paragraful 1, este supremația dreptului, din care securitatea raporturilor juridice face parte integrantă. În cauzele *Brumărescu contra României*³⁶ și *Raicu contra României*, C.E.D.O. a conchis că unul dintre elementele fundamentale ale supremației dreptului este principiul securității raporturilor juridice, care implică, printre altele, că soluția definitivă dată de instanțe cu privire la un litigiu să nu mai fie repusă în discuție.

În baza acestui principiu, niciuna din părți nu este abilitată să solicite supervizarea unei hotărâri definitive și executorii cu singurul scop de a obține o reexaminare a cauzei și o

³³ A se vedea Hotărârea CEDO din 29 aprilie 1988, seria A, nr. 132.

³⁴ A se vedea Hotărârea CEDO din 23 octombrie 1995, seria A, nr. 328-C.

³⁵ A se vedea Hotărârea CEDO din 24 mai 1989, seria A, nr. 154.

³⁶ A se vedea Irina M. Zlătescu, R. Rizoiu (coord.), *op. cit.*, p. 53 și urm.

nouă decizie în privința sa. Supervizarea nu trebuie să devină un apel deghizat, iar simplul fapt, că pot exista două puncte de vedere asupra subiectului respectiv, nu este un motiv suficient de a rejudeca o cauză.

Executarea unei hotărâri judecătorești, indiferent cărei jurisdicții îi aparține, face parte integrantă din proces, în sensul art. 6 al Convenției.

Dreptul de acces la un tribunal, adică dreptul de a sesiza tribunalul, ar fi iluzoriu dacă ordinea juridică internă a unui stat contractant ar permite ca o decizie judiciară definitivă și obligatorie să rămână inoperantă în detrimentul unei părți. Nu ar fi de înțeles ca art. 6 paragraful 1 din Convenție să descrie în detaliu garanțiile procedurii acordate părților și să nu ofere punerea în aplicare a deciziilor judiciare: dacă acest articol ar fi considerat că privește exclusiv accesul la un judecător și desfășurarea instanței, aceasta ar risca să cauzeze niște situații incompatibile preeminenței dreptului, pe care statele contractante s-au angajat să-l respecte atunci când au ratificat convenția.³⁷ Ori, protecția efectivă a justițiabililor și restabilirea legalității implică obligația executării unei hotărâri pronunțate de o jurisdicție într-un timp rezonabil (cauza *Hornsby contra Greciei*³⁸, cauza *Ruianu contra României*³⁹, cauza *Șandor contra României*⁴⁰).

În cauza *Burdov contra Rusiei*⁴¹, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, consecventă acestei opinii, merge mai departe și consideră că statul nu poate folosi pretextul lipsei creditelor pentru a nu-și onora datoria, deoarece petiționarul nu trebuie să fie împiedicat să profite de succesul acțiunii sale în justiție din cauza unor pretinse dificultăți financiare întâmpinate.

În aceeași ordine de idei, în cauza *Ghibu contra României*, C.E.D.O. amintește că fiecare

stat contractant trebuie să se doteze cu arsenalul juridic adecvat și suficient pentru a asigura respectarea obligațiilor pozitive care îi revin. Statul, în calitate de depozitar al forței publice, este chemat să manifeste un comportament diligent și să-l asiste pe creditor în executarea hotărârii care îi este favorabilă. În speță, Curtea a considerat că autoritățile la care reclamanta a făcut apel în vederea executării hotărârii judecătorești definitive nu au luat toate măsurile care se așteptau de la ele în mod rezonabil și că, în consecință, asistența pentru executarea hotărârii definitive a reclamantei a fost lipsită de eficiență.

Legat de executarea hotărârilor judecătorești, în cauza *Pini și Bertani/Manea și Atribaldi contra României*, C.E.D.O. a relevat că activitatea de executare este un element esențial al statului de drept. Că, întrucât executorii nu dețin forța publică, deși acționează în interesul bunei administrări a justiției, „în această privință statului îi revine obligația de a lua toate măsurile necesare pentru ca ei să poată duce la îndeplinire sarcina cu care au fost învestiți, în special prin asigurarea concursului efectiv al altor autorități care pot impune prin forță executarea atunci când este cazul, măsuri în lipsa cărora garanțiile de care beneficiază justițiabilul în fața instanțelor își pierd rațiunea de a fi”.

În cauza *Hornsby contra Greciei*⁴², C.E.D.O. preciza că, deși executarea este integrată noțiunii de proces, aceasta nu presupune că activitatea de executare a hotărârii trebuie îndeplinită tot de către instanța care a soluționat litigiul, deoarece punerea în aplicare a hotărârii ține de latura administrativă a procesului civil. Executorul judecătoresc nu realizează o activitate jurisdicțională, ci execută cele dispuse prin hotărârea judecătorească, potrivit competențelor legale.

Liberul acces la justiție nu exclude instituirea unor proceduri speciale, a unor proceduri administrative prealabile și obligatorii fără caracter jurisdicțional, dacă cel interesat beneficiază în condițiile legii de calea de atac în fața unei instanțe judecătorești. Cerința este ca aceste condiționări, legate de procedurile prealabile, să nu aducă atingere substanței dreptului.

³⁷ A se vedea C. Bîrsan, *Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Comentariu pe articole, vol. I, Drepturi și libertăți*, Editura All Beck, București, 2005, p. 388 și urm.

³⁸ A se vedea Hotărârea CEDO din 19 martie 1997, Culegere de hotărâri și decizii 1997-II.

³⁹ Ibidem p. 158 și urm.

⁴⁰ A se vedea Irina M. Zlătescu, R. Rizoiu (coord.), *op. cit.*, p. 436 și urm.

⁴¹ A se vedea Hotărârea CEDO din 7 mai 2002, Culegere de hotărâri și decizii 2002-III.

⁴² A se vedea Hotărârea CEDO din 19 martie 1997, Culegere de hotărâri și decizii 1997-II.

În acest sens, în cauza Glod contra României⁴³, Curtea a concluzionat că decizia emisă de autoritatea administrativă (Comisia pentru reconstituirea dreptului de proprietate înființată în temeiul Legii nr. 18/1991) nu îndeplinește condițiile unei instanțe, în sensul art. 6 alin. (1) din Convenție, iar imposibilitatea instanțelor, datorită legislațiilor în vigoare la acea dată, de a stabili dacă reclamanta îndeplinește condițiile prevăzute de lege pentru a obține restituirea în natură a terenului pe vechiul amplasament, constatată în cadrul contestației reclamantei împotriva deciziei administrative care statua asupra drepturilor civile, aduce atingere substanței dreptului său de acces la justiție.

În cauza *Le Compte, Van Leuven și De Meyere contra Belgiei*⁴⁴, C.E.D.O. a reținut că „rațiuni de flexibilitate și eficiență, care sunt pe deplin compatibile cu protecția drepturilor omului, pot justifica intervenția anterioară a unor organe administrative sau profesionale ce nu satisfac sub fiecare aspect în parte exigențele prevederilor art. 6 din Convenție, dacă un asemenea sistem este reclamat de tradiția juridică a mai multor state membre ale Consiliului Europei”.

În cauzele *Golder contra Regatului Unit*⁴⁵, *Barbera, Messegue și Jabardo contra Spaniei*⁴⁶, *Loizidou contra Turciei*⁴⁷, *Papamichalopoulos și alții contra Greciei*⁴⁸, C.E.D.O. a consfințit cu valoare de principiu că termenele procedurale de prescripție, de decădere, pe care se fundamentează procedura, sunt destinate să garanteze celeritatea procedurilor judiciare, securitatea raporturilor juridice, să asigure exigențele cadrului legal, procedural, de care depinde valorificarea drepturilor subiective. Aceste restricții legale nu afectează accesul liber la justiție, ci sunt de natură să asigure climatul de ordine, indispensabil exercitării în condiții optime a acestui drept.

Concluzionând, putem spune că accesul la justiție, dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor, într-un termen rezonabil, are un caracter complex în viziunea art. 6 al Convenției Europene a Drepturilor Omului și se raportează doar la dreptul procesual și nu la cel substanțial. Jurisprudența C.E.D.O., de-a lungul anilor, a lămurit dimensiunea de conținut a art. 6 al Convenției, deschizând o nouă viziune pe plan procesual în privința valorificării drepturilor omului.

⁴³ A se vedea Irina M. Zlătescu, R. Rizoiu (coord.), *op. cit.*, p. 175 și urm.

⁴⁴ A se vedea Hotărârea CEDO din 23 iunie 1981, seria A, nr. 43.

⁴⁵ A se vedea Hotărârea CEDO din 21 februarie 1975, seria A, nr. 18.

⁴⁶ A se vedea Hotărârea CEDO din 6 decembrie 1988, seria A, nr. 146.

⁴⁷ A se vedea Hotărârea CEDO din 18 decembrie 1996, Culegere de hotărâri și decizii 1996-VI.

⁴⁸ A se vedea Hotărârea CEDO din 24 iunie 1993, seria A, nr. 260-B.

REGIMUL PARLAMENTAR

Marian Enache*

Abstract:

Each democratic political regime is based on a particular model of parliamentarianism, which complies with certain characteristic features but also has some national peculiarities depending on the type and the level of civilization and political culture, on resources and on the institutional traditions. Parliamentarianism has become a prerequisite of democracy owing to its pluralist structure.

Keywords: Parliamentary regime, two-party system, pluralism, multi-party system, parliamentary sovereignty, democracy, political parties

Résumé:

Chaque régime politique démocratique est fondé sur un modèle particulier du parlementarisme, qui répond à certaines caractéristiques, mais aussi présente des particularités nationales, selon le type et le niveau de civilisation et de culture politique, les ressources, les traditions institutionnelles. Le parlementarisme est devenu une condition *sine qua non* de la démocratie, en raison de sa structure pluraliste.

Mots-clés: Les système parlementaire, le tripartisme, le pluralisme, le multipartisme, la souveraineté parlementaire, la démocratie, les partis politiques

Plasticitatea regimului parlamentar, îndeosebi, capacitatea sa de adaptare la diferite situații politice și tradiții dintre cele mai particulare reprezintă principala explicație a expansiunii sale în lume.

Parlamentarismul a suferit o profundă transformare sub impactul introducerii votului universal și al dezvoltării pluralismului politic, al partidismului. Sunt aspecte asupra cărora doctrina insistă în explicarea parlamentarismului democratic actual. În ciuda existenței unor trăsături generale, nu se poate afirma că, astăzi, există un model unic de parlamentarism. Fiecare regim politic democratic are la bază un model aparte de parlamentarism, care respectă anumite trăsături, dar prezintă și particularități naționale în funcție de tipul și nivelul de civilizație și cultură politică, de resurse, de tradiții instituționale. Subliniem faptul că imaginea teoretică generală este nu numai mai săracă decât realitățile regimului parlamentar din fiecare țară în care el s-a implementat, în funcție îndeosebi de sistemul său constituțional și de raportul real al forțelor politice, ce animă viața publică, dar și, poate, prea sumară,

incompletă și oricum rezultatul unei opțiuni¹.

Dacă avem în vedere numai desemnarea șefului statului fie direct de către corpul electoral, ca în România sau în Franța, fie de către Parlament, ca în Italia sau în Germania, precum și atribuțiile acestuia, ca în regimul

¹Într-o altă opinie, regimul parlamentar se caracterizează prin trei principii ale democrației liberale, respectiv: separația puterilor, principiul reprezentativ și principiul legalității. Spre deosebire de regimul parlamentar în care separația puterilor este suplă, permițând colaborarea puterilor în realizarea echilibrului instituit, în regimul prezidențial separația puterilor în stat are un caracter rigid. De asemenea, nici principiul reprezentativ și nici cel al legalității, recunoscute și de regimurile totalitare, nu sunt exclusiv specifice regimului parlamentar. De aceea, nu am reținut nici criteriile propuse de autorii sus menționați, întemeiate pe teoria echilibrului și pe cea a responsabilității politice datorită caracterului lor incomplet și insuficient pentru a caracteriza regimul parlamentar, așa cum înșiși autorii menționați o afirmă. A se vedea P. Lalumière, A. Demichel, *Les régimes parlementaires européens*, Presses Universitaires de France, Paris, 1978, p. 17-35, 36 și urm. În formularea lapidară a lui B. Mirkine-Guetzévich, parlamentarismul se definește prin cerința ca majoritatea să aibă executivul și cabinetul său. Însă, considerăm că această formulă trebuie decodificată prin înfățișarea condițiilor de bază în care o asemenea cerință, în fond esențialmente politică, se poate realiza fără a altera democrația parlamentară.

* Dr., cercetător științific.

parlamentar dintr-o monarhie constituțională, cum este Anglia sau cum a fost în România din perioada antebelică, ori dintr-o republică în care atribuțiile șefului statului implică, în limite ce nu sunt doar simbolice, ci efective, exercițiul puterii, diversitatea este deconcertantă. De asemenea, altfel funcționează regimul parlamentar în condițiile bipartidismului, ca în Anglia, sau ale pluralismului excesiv, ca în România și, în general, în fostele țări socialiste, după disoluția politică a partidului unic.

Parlamentarismul, ca metodă de reprezentare, s-a dezvoltat în Anglia, ca urmare a înțelegerii dintre aristocrație (Camera Lorzilor) și burghezii (Camera Comunelor). În Anglia, democrația s-a născut și s-a afirmat „în și prin Parlament”². Parlamentul englez, rezultat din *curia regis*, își află originile în secolul al XIII-lea, când reunea „stările”, adică baronii, prelații și, după anul 1295, cavalerii și delegații orașelor și comunelor³. Între această adunare, care se va diviza în două Camere – Camera Lorzilor și Camera Comunelor – și rege a existat un lung conflict, al cărui apogeu a fost atins în secolul al XVII-lea, odată cu victoria Parlamentului asupra dinastiei Stuart, ce întruchipa absolutismul monarhic. Revoluția lui Cromwell a avut ca efect trecerea treptată a suveranității de la rege la Parlament⁴. Este și epoca marilor declarații de drepturi ce reprezintă, după *Magna Charta Libertatum*, legile fundamentale ale regatului: *Petiția de drepturi* din 1628, *Actul Habeas Corpus* din 1679 și *Bill of Rights* din 1689. A fost o evoluție concomitentă și cu apariția și dezvoltarea principiului reprezentativității politice, consacrat definitiv după victoria parlamentarismului. Încă din secolul al XIII-lea, s-a stabilit că aleșii nu trebuie să primească instrucțiuni de la electori, configurându-se astfel una dintre caracteristicile de bază ale mandatului reprezentativ. În urma conflictului dintre Parlament și rege, anul 1543 marchează trecerea de la doctrina „*King's Parliament*”

(Parlamentul regelui) la aceea „*King in Parliament*” (regele în Parlament), care a permis Parlamentului să-și asume prerogative esențiale exercitate anterior de rege, afirmându-și astfel suveranitatea⁵. Execuția lui Carol I este justificată tocmai de învinuirea că regele a rupt acest pact. În 1688, odată cu desemnarea regelui de către Parlament, monarhia engleză devine definitiv constituțională, în sensul că ea este instituită și organizată de Parlament. Acesta, cu corectivul că și regele este integrat în el, potrivit formulei „*King in Parliament*”, asigură, în mod coerent și univoc, exercițiul suveranității. Regimul reprezentativ astfel format permitea legitimarea puterii, întrucât Parlamentul reflectă, prin compoziția sa – Camera Lorzilor, Camera Comunelor și regele – diversitatea organică a națiunii. De aceea, reprezentantului unic, Parlamentul, i-a revenit formarea voinței naționale, cât și exprimarea prin lege a binelui comun pentru întreaga societate⁶. În asemenea condiții, deliberarea și principiul majorității au căpătat o importanță deosebită, permițând găsirea unor soluții pentru conflictele ce apar, de natură să conducă la formarea unei voințe unice care, la rândul său, fiind rezultatul dezbaterii parlamentare, al înfruntării dintre majoritate și opoziție, traducea, în ultimă analiză, în limbaj politic și juridic, pluralismul politic. Esențială a fost constituirea unui Cabinet responsabil politic în fața Camerei Comunelor, a cărei preeminență rezulta din legitimarea ei populară. De fapt, la puțin timp după înființarea sa, această Cameră a dobândit un rol deosebit în procesul legislativ, în general, deoarece niciun impozit nu se putea stabili fără acordul său. Ulterior, corectarea prerogativelor Parlamentului a fost mai ales în folosul său. Astfel, de exemplu, inițial responsabilitatea miniștrilor era doar penală, printr-o procedură de „*impeachment*” în fața Camerei Comunelor, ce avea ca efect punerea lor sub acuzare, urmând ca judecata să se facă de Camera Lorzilor, care îi putea condamna și la moarte. Începând cu anul 1689, simpla amenințare cu o asemenea eventualitate îi va determina să se retragă, atunci când sunt dezavuați în Camera

² C. Grewe, H. Ruiz Fabri, *Droits constitutionnels européens*, PUF, Paris, 1995, p. 201 și 204.

³ A se vedea C. Ionescu, *Drept constituțional comparat*, Editura C. H. Beck, București, 2008, pp. 78-80.

⁴ L. Prakke, C. Kortmann (eds), *Constitutional Law of 15 EU Members States*, Kluwer, The Netherlands, 2004, p. 868.

⁵ C. Grewe, H. Ruiz Fabri, *op. cit.*, p. 204.

⁶ C. Ionescu, *Drept constituțional contemporan*, Editura C.H.Beck, București, 2008, p. 474.

Comunelor, și astfel o responsabilitate politică colegială, *a priori*, se substituia responsabilității penale și individuale *a posteriori*⁷. Astfel, Cabinetul devine un organ colegial, solidar și condus de primul-ministru, responsabil sub aspect politic față de Camera Comunelor. Evoluția ulterioară a avut un impact important asupra regimului inițial. Acesta era, incontestabil, liberal, dar nu și democratic, suportul său electoral fiind foarte restrâns. Reformele succesive ce au condus la instituirea, în 1918, a votului universal, au avut ca rezultat, în esență, că autoritățile a căror recrutare era în afara circuitului democratic au fost practic înlăturate de la exercițiul puterii. Astfel, monarhia a rămas doar un simbol al perenității, iar prin *Parliament Act* din 1911 și 1949, Camera Lorzilor și-a pierdut statutul inițial, întreaga putere în Parlament fiind concentrată în Camera Comunelor⁸.

La aceasta se adaugă un fenomen unic în Europa, specific sistemului britanic, care este bipartidismul⁹.

În evoluția parlamentarismului european, un rol esențial l-a jucat Revoluția franceză de la 1789, care a substituit suveranității monarhice suveranitatea poporului sau a națiunii. În acest sistem nu există compromis, accesul poporului la putere pare direct. Ambiguitatea opțiunii va răbufni destul de repede: ea presupunea instaurarea democrației directe, în spiritul lui Jean-Jacques Rousseau, pe când prin intermediul concepției

⁷ P. Pactet, *Institutions politiques. Droit constitutionnel*, Masson, Paris, 1999, p. 164. A se vedea în acest sens și Bernard Chantebout, *Droit constitutionnel et sciences politiques*, Armand Colin, Paris, 1999, p. 147 și 148.

⁸ C. Ionescu, *op. cit.*, p. 474.

⁹ Bipartidismul constă în faptul că în Anglia numai două partide au avut un rol decisiv. Aceasta nu înseamnă că nu există numeroase alte partide, dar care niciodată nu s-au putut impune în Parlament, spre a participa la guvernare. În secolul al XIX-lea, scena politică a fost dominată de conservatori, a căror filiație este în Partidul Tory, tradiționalist, și de liberali, ce au rezultat din Partidul Whing, reformatori. La finele acestui secol și la începutul secolului al XX-lea au erupt Labour Party (laburiștii) care, beneficiind de sprijinul sindicatelor, i-au înlocuit pe liberali. Perioada interbelică a cunoscut un efemer sistem tripartid, după care laburiștii s-au impus în cadrul „two parties system”. A se vedea și A. Radu, *Sisteme politice contemporane*, Cartea Universitară, București, 2003, pp. 47-51.

privind suveranitatea națională, în realitate a triumfat democrația reprezentativă. Denumirea de „Adunare Națională” pentru instituția Parlamentului, adoptată la 17 iunie 1789, înainte chiar de luarea Bastiliei, „marchează debutul Revoluției”¹⁰. Această tensiune între afirmarea suveranității absolute a poporului și medierea ei prin reprezentare a avut ca rezultat frustrarea poporului de fructul victoriei sale, care era exercițiul puterii.

După experiența monarhiei limitate, regimul parlamentar s-a impus mai întâi prin ceea ce a fost denumit ca fiind „parlamentarismul orleanist”, în cadrul căruia s-au acumulat trăsăturile caracteristice regimului parlamentar¹¹. Orleanismul este un regim dualist, întrucât regele, deși nu mai este conceput pe temeiul unui drept divin, ca în monarhia absolută, păstra prerogative importante, Guvernul fiind responsabil sub aspect politic atât față de rege, cât și față de Parlament (mai ales ca urmare a unei evoluții acumulate în acest sens). De aceea, sistemul reflectă împărțirea țării între principiul monarhic și cel reprezentativ, Guvernul reprezentându-l pe rege în Parlament și pe acesta în fața regelui. Un asemenea regim poate exista de fiecare dată când între șeful statului și Parlament există o departajare semnificativă a puterii, de natură a crea un dualism în exercitarea ei, pivotând pe echilibrul instituțional asigurat de Guvern. În toate cazurile dualitatea rezultată are un caracter tranzitoriu. Prin natura ei, ea poate fi conflictuală, îndeosebi atunci când Guvernul nu mai poate asigura echilibrul între șeful statului și Reprezentanța națională care, îndeosebi pe calea unor practici consacrate cutumiar, polarizează exercițiul real al puterii. De aceea, regimul dualist este doar o perioadă de tranziție către regimul parlamentar monist, în care ambiguitatea la care ne refeream dispare, exercițiul puterii fiind în esență la Guvern, cu sprijinul majorității ce l-a investit, iar atributele șefului statului nefiind de natură a contrabalansa sau a se contrapune acestui exercițiu, întrucât reprezintă, mai mult sau mai puțin, un complement, desigur în afara celor prin care

¹⁰ M. Ameller, *L'Assemblée Nationale*, Presse Universitaire de France, Paris, 1994, p. 3.

¹¹ P. Lalumière, A. Demichel, *op. cit.*, p. 52 și urm.

șeful statului simbolizează perenitatea națiunii și continuitatea statului. În consecință, evoluțiile ulterioare ale vieții politice din Franța au condus la edificarea parlamentarismului democrat, odată cu Constituția din 1875, în mare măsură prin consacarea expresă a unor cutume și, mai ales, prin aplicarea în alt mod a regulilor de guvernare, într-un context social și politic schimbat, ca urmare a jocului partidelor politice¹².

Caracteristicile acestui tip de parlamentarism sunt multipartidismul, suveranitatea parlamentară și rolul șters al șefului statului¹³. Multipartidismul a fost caracteristic, în Franța, și în timpul celei de-a patra republici, dar Constituția din 1958 s-a abătut de la regulile parlamentarismului clasic, în favoarea executivului, prin implementarea unor reguli ale parlamentarismului raționalizat, mai ales în scopul asigurării eficacității ordinii guvernamentale, a democrației semidirecte, pe calea referendumului și a controlului constituționalității legii.

În Germania, regimul parlamentar instituit prin Legea fundamentală a Republicii Federale Germania din 1949 nu se întemeia pe tradiții consolidate, deoarece în imperiul german autoritatea dominantă în stat era a Keiserului, așa încât cu cele câteva reguli incipiente specifice parlamentarismului, prevăzute de Constituție, nu s-a putut dezvolta, cum a fost cazul în Anglia sau Franța, în timpul monarhiei limitate, sistemul politic spre edificarea regimului parlamentar. Nici Republica de la Weimar (1919-1933) nu a condus la stabilirea unui autentic regim parlamentar, îndeosebi datorită modului de scrutin bazat pe reprezentarea proporțională integrală¹⁴. Cu toate regulile instituite în Constituția de la Weimar, ce ar fi putut conduce la stabilirea unui asemenea regim, evoluția nefavorabilă, mai ales datorită imposibilității de formare a unor majorități coerente și stabile în Parlament, a avut drept consecință perpetuarea preeminenței

tradiționale a executivului¹⁵. Evident că regimul nazist a constituit negarea brutală a oricărei modalități de parlamentarism. În contextul favorabil democratizării țării, în 1945, regimul parlamentar a fost o opțiune esențială, receptată de Legea fundamentală a Republicii. Aceasta asigură preeminența Parlamentului bicameral, alcătuit tradițional din Bundestag, ce reprezintă întreaga populație, și Bundesrat, ce reprezintă statele (landurile) federale. Dacă recrutarea reprezentanților statelor în Bundesrat este clasică într-un regim parlamentar (fiecare land având un număr de locuri, ce diferă, într-o mică măsură, în funcție de populație), alegerea membrilor Bundestagului, printr-un sistem mixt, al reprezentării proporționale personalizate, ce combină scrutinul proporțional cu cel uninominal, a fost de natură a degaja majorități parlamentare eficiente și stabile, favorizând și polarizarea vieții politice.

Parlamentarismul raționalizat se regăsește nu numai în ceea ce privește activitatea Parlamentului, dar și în ceea ce privește executivul, acesta având o structură dualistă, alcătuită din președintele Republicii, ce are statutul unui șef de stat parlamentar, precum și din Guvern. Esențial, într-un regim parlamentar, este ca Guvernul să se poată sprijini pe majorități stabile. Acestui scop îi este proprie în Germania îndeosebi moțiunea de cenzură constructivă, potrivit căreia admisibilitatea unei asemenea moțiuni este condiționată de desemnarea chiar în cuprinsul acesteia a personalității viitorului cancelar, șef al Guvernului, în cazul în care moțiunea ar fi admisă. Este o formulă ingenioasă pentru asigurarea stabilității guvernamentale, fără alterarea responsabilității politice a Guvernului față de Parlament, pe care, însă, Adunarea Constituantă din România nu a receptat-o. Parlamentarismul german este monist și democratic. În jocul politic între puteri, rolul principal revine cancelarului federal. Intenția constituantului a fost de a institui un regim parlamentar cu o structură colegială, un „regim de Cabinet”, comparabil cu cel al Angliei din a doua jumătate a secolului al XIX-lea¹⁶. Cancelarul este ales de Bundestag cu votul

¹² C. Leclercq, *Droit constitutionnel et institutions politiques*, Litec, Paris, 1999, p. 38 și urm.

¹³ P. Lalumière, A. Demichel, *op. cit.*, p. 65-64.

¹⁴ J. Cadart, *Institutions politiques et droit constitutionnel*, vol.2, Economica, Paris, 1990, p. 764.

¹⁵ P. Lalumière, A. Demichel, *op. cit.*, p. 429-440.

¹⁶ B. Chantebout, *op. cit.*, p. 339.

majorității membrilor săi și are prerogativa de a-și desemna singur membrii Guvernului pe care îl conduce, fără a mai avea nevoie de acceptul Budestagului. Legea fundamentală a instituit și o formulă originală de control al constituționalității legii, ceea ce asigură supremația Constituției, temeiul instituțional al regimului parlamentar. Astfel, regimul parlamentar din Germania, mai ales datorită influenței sale în alte state, cum este Austria, Cehia, Ungaria, Spania sau Portugalia, a devenit, alături de variantele clasice ale parlamentarismului din Anglia și Franța, un nou model, îndeosebi datorită eficacității sale incontestabile.

În perioada 1946-1948, nici regimul politic italian nu avea o tradiție parlamentară, deoarece regimul fascist durase prea mult pentru ca noile generații politice, rezultate din rezistență, să fie influențate de statul liberal dinaintea de 1922. De aceea, regimul liberal parlamentar italian a fost edificat îndeosebi pe democrația creștină, având de înfruntat, însă, un partid comunist puternic.

În 14 martie 1848, regele Carol-Albert extinsese statutul constituțional al regatului Sardiniei întregii Italii, pe măsură ce se realiza unitatea ei națională. S-a constituit astfel o formă de guvernământ având la bază o monarhie constituțională pură¹⁷. Acest statut era puternic influențat de constituțiile regimului orleanist din Franța, potrivit Cartei din 1814 și 1830, asigurând astfel, deși nu în mod expres, acumularea trăsăturilor care vor conduce la instituirea unui regim liberal și parlamentar. Acesta nu a rezistat șocului social și politic de după primul război mondial, cu toată deschiderea sa spre un regim democrat, prin includerea în viața politică a țării a maselor catolice, care refuzaseră până atunci orice participare, cât și a partidului socialist.

Constituția din 1947, intrată în vigoare la 1 ianuarie 1948, este de inspirație liberală, consacrand respectul drepturilor și al libertăților cetățenilor, separația suplă a puterilor, responsabilitatea politică a miniștrilor față de

Parlament. Influența socialistă este evidentă mai ales în formularea principiilor noului regim, cât și a drepturilor sociale, ce se adaugă celor clasice. Constituția asigură preeminența Parlamentului, cu o structură duală, Camera Deputaților și Senatul, în principiu egale, ceea ce însă nu a creat blocaje datorită compoziției lor politice aproape identice. Executivul este bicefal, alcătuit din Președintele Republicii, având atribuții limitate, și Guvernul, responsabil politic față de Parlament. Ca o garanție a regimului constituțional, s-a instituit controlul constituționalității legii. O caracteristică a regimului o constituie multipartidismul, favorizat de sistemul reprezentării proporționale, și rolul grupurilor de presiune, mai semnificativ poate decât în oricare altă țară, cu excepția, desigur, a Statelor Unite ale Americii. Rolul sporit asumat de partidele politice în funcționarea sistemului politic italian a făcut ca acestea să dețină în fapt pârghiile reale ale puterii, ceea ce a dus la o partidocrație exacerbată¹⁸. Schimbarea sistemului electoral în 1994 și opțiunea pentru combinarea scrutinului proporțional cu cel uninominal cu un singur tur au avut ca urmare erodarea rolului partidelor politice și raționalizarea parlamentarismului tradițional¹⁹.

Considerăm că exemplele succint înfățișate sunt edificatoare pentru extinderea regimului parlamentar în democrațiile europene. Ca o caracteristică generală, rezultă faptul că după constituirea celor două variante clasice ale acestui regim, în Anglia și în Franța, el a fost receptat în numeroase state, pe măsura triumfului concepțiilor liberale, dar adevărata sa expansiune este după democratizarea acestui regim, când a fost intim legat de expansiunea democrației, ca una dintre cerințele acesteia, mai ales după al doilea război mondial, în statele anterior supuse unor regimuri politice autoritare sau chiar, ca în Germania și Italia, totalitare, ca o consecință a înfrângerii nazismului și fascismului, precum și după prăbușirea regimurilor comuniste din estul Europei, ca o consecință a înfrângerii mișcării politice ce dominase în acele state.

¹⁷ P. Ciriello, *Le régime politique de L'Italie*, în G. Vrabie, *Les régimes politiques des pays de L'U.E. et de la Roumanie*, Regia Autonomă „Monitorul Oficial”, București, 2002, p. 253.

¹⁸ O. Duhamel, *Droit constitutionnel et politique*, Seuil, Paris, 1994, p. 582.

¹⁹ C. Leclercq, *op. cit.*, p. 329.

Pentru a înțelege aceste din urmă evoluții, specifice secolului al XX-lea, este necesar, în prealabil, să înfățișăm transformarea regimului parlamentar inițial în regimul parlamentar democratic actual.

Această prefacere, inaugurată la finele secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, este legată de două fenomene conjuncte: generalizarea votului universal, pe de o parte, și conturarea sistemului modern de partide, pe de altă parte.

În perioada începuturilor parlamentarismului, votul cenșitar asigura dreptul unei părți restrânse a cetățenilor să formeze corpul electoral. Marea masă a cetățenilor rămânea inactivă din punct de vedere politic, neavând nicio posibilitate instituțională de a participa la procesul decizional, mai precis, la desemnarea actorilor politici care urmau să inițieze și să pună în aplicare programe de politici publice, decizii de guvernare. Cei rămași în afara jocului politic erau totuși contributory la bugetul național și destinatari ai aparatului instituțional de guvernare. Cu cât censul de avere, de regulă în funcție de impozitul plătit, era mai ridicat, cetățenii cu drept de vot și cei care puteau fi aleși formau o minoritate mai restrânsă. În această prezentare nu interesează modul concret de organizare a sistemului de vot, pe clase de alegători, în funcție de locurile atribuite circumscripțiilor electorale – așa-numitele circumscripții putrede etc., cât tendința generală ce corespundea unei stări sociale caracteristice. Analfabetismul, situația materială precară a majorității cetățenilor, starea mijloacelor de comunicare etc. erau tot atâtea piedici, de ordin obiectiv, social-economic, pentru participarea lor la viața publică. În schimb, nivelul ridicat al culturii și interesului celor avuți sau mai avuți a permis formarea unei clase politice informate, cultivate și active, înclinată către compromisuri, care, deși reprezenta, pe de o parte, interesele unei aristocrații în descreștere și ale burgheziei în ascensiune, a permis formarea pragmatică și în timp a regimului parlamentar, în ambianța ideologiei liberale ce triumfa atât în viața publică, cât și în cea privată. Este perioada declarațiilor de drepturi care, poate, mai pregnant decât orice altceva, marchează

desprinderea societății civile și politice de Evul Mediu, a proclamării libertăților publice și a începuturilor democrației, prin transformarea supușilor în cetățeni și afirmarea dreptului poporului de a impune guvernarea țării în favoarea sa. Este epoca dispariției monarhiilor absolute și transformarea lor în monarhii constituționale.

Prin originea sa, regimul parlamentar este indisolubil legat de capitalism și de progresul economic²⁰. Datorită acestui lucru, regimul parlamentar nu a putut să se dezvolte mai energic decât în țările în care structurile capitaliste și principiile economiei de piață s-au putut manifesta din plin. Spre deosebire de statele din Vestul Europei, în care capitalismul a apărut și s-a dezvoltat mai devreme, țările Europei Centrale și de Est au adoptat parlamentarismul prin imitație, îndeosebi după primul război mondial, dar într-o formă care nu a putut să împiedice apariția unor regimuri autoritare²¹. Ridicarea generală a nivelului de trai ca urmare în special a progresului tehnologic și extinderii bogăției sociale, în procesul de formare și consolidare a pieței capitaliste, a avut drept consecință lărgirea treptată a corpului electoral prin modificarea succesivă a condițiilor de cens și apariția votului universal, mai întâi masculin și apoi feminin. Este o evoluție care a fost accelerată de condițiile primului război mondial: „Un om, un vot”.

Acest standard, care în fond corespundea individualismului liberal, a avut un puternic impact chiar asupra partidelor liberale care au fost, de regulă, promotorii reformelor, care au permis accesul la viața publică a mării majorități a cetățenilor, în condiții normale nu doar în situațiile de criză, promovarea unor noi interese, îndeosebi ale muncitorimii în ascensiune și, mai ales, formarea partidelor moderne. Ironia istoriei a fost ca partidele liberale, ca în Anglia, să fie între primele victime ale noilor forțe politice ce se afirmau.

Puterea politică a fost, în mod tradițional, domeniul de manifestare a unor personalități individuale. Apariția unor noi ideologii, îndeosebi de inspirație socialistă,

²⁰ P. Lalumière, A. Demichel, *op. cit.*, p. 74.

²¹ *Idem*, p. 75.

progresul tehnologic, mutațiile din societate, inclusiv creșterea demografică, au modificat esențial exercițiul puterii. Votul universal a modificat radical datele jocului politic, întrucât a presupus încadrarea politică a noilor mase de alegători. Împărțirea între cetățeni activi și pasivi dispare. Astfel apar partidele moderne. Dacă începuturile au fost ale partidelor de cadre, adică de notabilități, al căror rol politic era îndeosebi electoral, fără a modifica esențial menirea tradițională, evoluția și duritatea luptei politice, inclusiv a competiției electorale, au condus la formarea partidelor de mase²².

În general, partidele moderne se înfățișează ca organizații structurate, ierarhizate, cu efective variabile de aderenți și militanți, precum și dotate cu organe de conducere în scopul realizării unor obiective și programe proprii. În aceste condiții personalitățile politice nu-și mai pot îndeplini rolul decât dacă sunt propulsate de un partid politic, întrucât numai acesta poate asigura cucerirea și exercitarea puterii. Chiar dacă partidul s-a constituit sub influența unei anume personalități, regula este aceeași. Lupta politică pentru putere este expresia competiției dintre partide, ca intermediari între stat și societate, arbitrată de corpul electoral cu ocazia alegerilor. În acest sens, activitatea reprezentanților este sub control electiv, intermediat însă de partidul care îi sprijină. Structurile de partid (sau partidele) și capacitățile de care dispun, ce animă competiția, precum și programele prezentate, ce permit electoratului să-și dea verdictul, devin mijloace prin care partidele și reprezentanții lor acced sau nu la putere. De asemenea, în exercitarea puterii, rolul partidelor rămâne esențial pentru îndeplinirea liniei (orientării) lor politice, programelor cu care au învins.

Astfel, regimul parlamentar a suferit o profundă reformă. Separația dintre majoritate și Guvern, în mare măsură tinde să se estompeze. Mai exact, ea dobândește un aspect pur juridic, cu caracter îndeosebi formal, deoarece aceeași sau aceleași forțe politice alcătuiesc atât majoritatea parlamentară, cât și Guvernul. Regimul de separație este înlocuit de solidaritatea politică dintre majoritate și

Guvernul pe care l-a investit prin votul său de încredere. Cu alte cuvinte, apare o altă relație fundamentală, binomul majoritate-opoziție, care pune în mișcare atât disputa politică în Parlament, cât și viața politică în general, iar ca expresie nemijlocită a democrației, alternanța la putere²³.

A governa, într-un regim parlamentar, este mai puțin rezultatul unei alegeri politice tranșante, cât concilierea între interese opuse, astfel încât, prin aproximări succesive, să se degajeze o linie politică coerentă. Această metodă de elaborare a deciziilor politice, în care nu există „inamici” ci doar „adversari asociați”, distinge fundamental regimurile parlamentare de cele dictatoriale și a permis adaptarea, plasticitatea și receptivitatea parlamentarismului în funcție de schimbarea contextelor socio-politice din care a izvorât. Tocmai de aceea, în condițiile parlamentarismului democrat alternanța la putere a devenit esențială chiar pentru funcționarea binomului majoritate-opoziție, în sensul facilitării unor compromisuri, fără de care parlamentarismul nu există. Astfel, pluralismul politic a devenit o componentă a regimului parlamentar.

Instaurarea democrației a avut și alte consecințe ce interesează regimul parlamentar. În acest sens, remarcăm creșterea importanței opiniei publice care, mai ales datorită mijloacelor de informare în masă, atât scrise cât și audio-vizuale, permit ca orice dispută politică să devină, efectiv, națională. Cercul mai degrabă ezoteric al confruntărilor politice în parlamentele secolului al XIX-lea a fost definitiv pulverizat. Astăzi, confruntarea politică poate fi judecată aproape instantaneu, oricum într-un timp atât de scurt încât influența opiniei publice este ca o prezență invizibilă, dar permanentă. Astfel, procesul de guvernare a devenit, din ce în ce mai evident, un guvernământ de opinie. În mod corespunzător, transparența constituie o altă caracteristică proprie parlamentarismului democrat. La cele arătate se adaugă îmbinarea democrației reprezentative cu democrația semidirectă, pe calea referendumului, ce permite exprimarea

²² D. Colas, *Sociologie politică*, Editura Univers, București, 2004, p. 185 și 186.

²³ A se vedea pentru detalii C. Ionescu, *Tratat de drept constituțional contemporan*, Editura C. H. Beck, București, 2008, pp. 340-343.

directă, nu prin intermediar, a deciziei corpului electoral. Influența crescândă a opiniei publice, alegerile și referendumul constituie, în opinia noastră, cele mai importante efecte ale democratizării regimului parlamentar, ce se integrează sau, oricum, se îmbină cu acest regim, întrucât rezultă din postulatul fundamental, din care el însuși a izvorât, care este guvernarea cu consimțământul guvernaților.

În același sens, al unor evoluții aflate în relații directe cu democratizarea parlamentarismului, este și cercetarea importanței și rolului grupurilor de presiune. Într-o societate democrată parlamentarul și Parlamentul în ansamblul său au pierdut monopolul reprezentării. Există și alte structuri reprezentative ale societății civile – partide, sindicate, organizații patronale, biserica, asociații de tot felul – ce concură la formarea voinței statale, inclusiv în Parlament²⁴. O altă forță, poate mai puțin evidentă în România este tehnostuctura, a cărei influență în formarea și fundamentarea deciziilor nu poate fi tăgăduită. În considerarea acestor noi actori, jocul politic în cadrul regimului parlamentar a devenit mult mai complex. El justifică procedurile prin care numeroase parlamente au permis accesul la lucrări și al acestor noi actori, prin reglementarea lobby-ului²⁵. Însăși practica parlamentară din România demonstrează că acesta este un fenomen ce nu poate fi ocolit, chiar dacă nu s-au instituit asemenea proceduri.

În concluzie, parlamentarismul s-a adaptat condițiilor unei societăți democratice în care se impune respectarea pluralismului politic și a drepturilor omului. Mai mult, el a devenit o condiție *sine qua non* a acesteia, mai ales după experiența unor regimuri politice care, deși cu instituții democratice, au înlăturat aspirațiile populare în închisoarea politică a unor dictaturi anacronice. În acest proces, Parlamentul are un rol esențial, îndeosebi datorită structurii sale pluraliste el fiind tribuna poporului²⁶.

Pentru a încheia problematica abordată, ne vom opri succint asupra evoluției parlamentarismului în România. Ideea

instaurării regimului parlamentar în Principatele Unite se regăsește în Statutul lui Cuza, deși unele reguli importante fuseseră stabilite prin Convenția de la Paris din 1856 și, într-o formă embrionară, fuseseră stabilite și în Regulamentele Organice. Nu interesează, în această viziune generală și de ansamblu, detalierea aspectelor concrete și faptul că, inițial, regulile specifice regimului parlamentar au fost aplicate prin conjugarea a două influențe distincte: externă, de către puterile protectoare, și internă, de către personalitățile ce reprezentau moșierimea progresistă și burghezia în ascensiune, sub influența culturii occidentale, îndeosebi franceze. Perioada monarhiei constituționale a Constituțiilor din 1866 și 1923 a însemnat și consacrarea regimului parlamentar. Referindu-se la evoluția produsă până în 1916, profesorul Tudor Drăganu arată că „deși principalele componente ale ideii de regim parlamentar intern – bifurcarea executivului, iresponsabilitatea politică a șefului statului, dreptul lui de a numi Guvernul și de a dizolva Parlamentul, răspunderea politică a miniștrilor în fața adunărilor legislative, principiul solidarității ministeriale etc., s-au păstrat statornic de-a lungul întregii perioade inaugurate de Unirea Principatelor și încheiate odată cu intrarea României în primul război mondial, factorii politici și statali care au dat conținutul acestor constante ale dreptului nostru constituțional au variat și, ca urmare, introducerea sistemului însuși a îmbrăcat aspecte diferite de la o perioadă istorică la alta”²⁷.

După primul război mondial, odată cu instituirea votului universal masculin și cu intrarea în vigoare a Constituției din 1923, începe perioada de democratizare a regimului parlamentar. Anterior sistemul de vot fusese cenșitar și suferise o evoluție asemănătoare cu a celorlalte țări europene prin lărgirea corpului electoral, ca efect al modificării censului de avere, exprimat de regulă prin cuantumul impozitului. Rezultă că evoluția sistemului parlamentar s-a realizat în concordanță cu evoluțiile similare din civilizațiile occidentale,

²⁴ C. Ionescu, *op. cit.*, pp. 396-398.

²⁵ *Idem*, pp. 419-421.

²⁶ I. Muraru, M. Constantinescu, *Drept parlamentar românesc*, Editura Actami, București, 1999, p. 118.

²⁷ T. Drăganu, *Începuturile și dezvoltarea regimului parlamentar în România până în 1916*, Editura Dacia, Cluj, 1991, p. 362.

din care, de altfel, fusese receptat. Însăși Constituția din 1866 era potrivit modelului belgian din 1832, iar Constituția din 1923 a preluat, în marea lor majoritate, prevederile Constituției anterioare. În cadrul acestui regim, Parlamentul, pe temeiul primordialității sale, a asigurat modernizarea țării și, îndeosebi, a instituit sistemul libertăților publice, care în ideologia liberală, ce domina în epocă, era unul dintre elementele de bază ale progresului social.

După Marea Unire din 1918, regimul parlamentar a asigurat integrarea noilor provincii, cât și afirmarea pe scena politică a țării a unor noi forțe politice față de cele din vechiul Regat. Evoluția regimului a fost curmată brusc prin instaurarea dictaturii regale în 1938, odată cu Constituția adoptată în același an²⁸. Forțele politice pe care regimul nu reușise să le asimileze, sub influența și a evoluțiilor externe, odată cu ascensiunea fascismului în Germania hitleristă, au condus, în final, la instituirea regimului antonescian. Tot sub influența externă, dar, de această dată, a forțelor de ocupație sovietice, după o scurtă perioadă de aplicare a Constituției din 1923, ca urmare a actului de la 23 august 1944, odată cu abolirea monarhiei și proclamarea României ca Republică populară, s-a instituit regimul comunist²⁹. Perioada acestui regim, ca și cel din dictaturile anterioare, exclude regimul parlamentar. Renașterea parlamentarismului în România apare numai după victoria Revoluției din decembrie 1989, în urma răsturnării regimului totalitar. Înlăturând de la putere conducerea politică exercitată prin dictatura partidului comunist, revolta populară din decembrie 1989 a reînscris România printre statele democratice, cu un sistem politic pluralist și regim parlamentar, rezultat din alegeri libere și corecte, precum și din competiția efectivă dintre partide³⁰.

²⁸ Constituția din 1938 decreta în termeni expresi desființarea regimului parlamentar, prevăzând că „ministrii au răspundere politică numai față de rege” (T. Drăganu, *Drept constituțional și instituții politice. Tratat elementar*, vol. 1, Editura Lumina Lex, București, 1998, p. 382).

²⁹ M. Enache, M. Constantinescu, *Renașterea parlamentarismului în România*, Editura Polirom, Iași, 2001, p. 45.

³⁰ *Idem*, p. 46.

În procesul politic și juridic de redescoperire și renaștere a parlamentarismului se pot deosebi două perioade, și anume: până la alegerile din 20 mai 1990 și după întrunirea Adunării Constituante, aleasă prin aceste alegeri. În prima perioadă, începutul îl reprezintă constituirea Consiliului Provizoriu de Uniune Națională, în februarie 1990, ca singura reprezentanță națională cu caracter pluralist după prăbușirea regimului comunist. A fost consecința instituirii pluralismului politic, prin Decretul-lege nr. 8/1989, care a reglementat, printr-o procedură sumară, constituirea partidelor politice.

Principalul act al Consiliului Provizoriu de Uniune Națională a fost Decretul-lege nr. 92/1990, prin care s-au reglementat principalele autorități ale regimului politic – Parlamentul bicameral, alcătuit din Adunarea Deputaților și Senat, Președintele României, ales prin vot universal, și Guvernul, de sorginte parlamentară, precum și sistemul electoral, bazat pe principiul reprezentării proporționale.

Regimul politic rezultat din alegerile din 20 mai 1990 este un regim parlamentar, caracterizându-se prin preeminența Parlamentului asupra Guvernului, structura bicefală a executivului constituit din autorități cu o legitimare diferită – Președintele României, ales prin vot universal, direct, și Guvernul, investit prin votul de încredere acordat de Parlament – precum și responsabilitatea Guvernului față de Parlament, ca și corolarul său, solidaritatea guvernamentală. Totodată, în concordanță cu cerințele parlamentarismului modern, structura politică a Parlamentului este pluralistă, iar activitatea sa transparentă și democratică.

După intrarea în vigoare a Constituției aprobată prin referendumul național din 8 decembrie 1991, a început perioada de consolidare a regimului parlamentar și de maturizare a parlamentarismului. Revizuirea Constituției României din anul 2003 nu a influențat prin conținutul modificărilor natura regimului parlamentar din România.

DREPTUL DE PROPRIETATE PRIVATĂ ÎN SISTEMUL CONSTITUȚIONAL ROMÂNESC ȘI ÎN NOUL COD CIVIL

Ion Popescu-Slăniceanu*

Isabela Stancea**

Abstract

Of all the rights, that a person can have anything is the most complete ownership because it gives its holder the exercise of all faculties, all powers that know the law. Private ownership is not only a subjective civil right but a fundamental right enshrined in the Constitution and international treaties governing human rights to which Romania is part. It defined a legal framework characterized by freedom, the restrictions must be justified either by the need to respect the rights of others or to meet certain public policy interests.

Keywords: Private ownership, the Constitution limits property, law

Résumé

La propriété est complexe parce que le droit permet à son détenteur d'exercer tous les droits et libertés reconnus par la loi. Le droit à la propriété privée n'est pas seulement un droit civil subjectif, mais un droit fondamental inscrit dans la Constitution et les traités internationaux auxquels notre Etat est partie. Le cadre juridique dans lequel le droit à la propriété privée est protégé et la liberté est garanti est caractérisé par l'exercice de celui-ci, mais aussi par des restrictions légales, qui visent à respecter les droits de tous les citoyens et les intérêts politiques publiques.

Mots-clés: La propriété privée et ses limites, la Constitution, des lois.

Conceptul de „Constituție” își află sorgintea în doctrina contractului social, Legea fundamentală a unui stat fiind, în esență, o formă de pact social.

Cuvântul „constituție” a fost întrebuițat din timpuri străvechi, chiar din perioada romană și desemna legile pe care le edictau împărații; etimologic, el provine din latinescul *constitutio* care desemna organizare, așezarea întemeiată.

În orice orânduire socială, de-a lungul vremurilor, Constituția a reprezentat legea fundamentală, expresia voinței clasei dominante ce consacră prin intermediul unor norme juridice fundamentale reguli stipulate în interesul respectivei clase politice.

* Prof. univ. dr., Universitatea „Constantin Brâncoveanu” Pitești

** Drd., asistentă, Universitatea „Constantin Brâncoveanu” Pitești

Constituția este așezământul politic și juridic fundamental al unui stat. Ea se situează inevitabil la joncțiunea dreptului cu politicul și nu poate înlătura ambiguitatea raporturilor întreținute de aceste două universuri¹.

Din punct de vedere istoric, constituționalismul a avut ca scop fundamental instaurarea separației puterilor în stat și delimitarea clară a funcțiilor fundamentale ale statului, toate acestea având ca finalitate ocrotirea și promovarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

În România, Constituția a apărut mult mai târziu decât în alte state europene și acest fapt s-a datorat dezvoltării dificile a țării noastre în domeniul economic, tehnic, cultural, etc.

Constituția din 1866 a fost inspirată din

¹ E. Vieriu, Constituția României adoptată la 29 iunie 1866-<http://www.scritube.com/stiinta/drept>.

Constituția belgiană din 1831 și a fost apreciată în acele vremuri ca fiind cea mai liberală Constituție din Europa. În această Constituție din 1866 a fost consacrat pentru prima dată în istoria statului român caracterul indivizibil al acestuia și tot de la acea dată țara noastră a purtat în mod oficial numele de România, chiar dacă se afla încă sub suzeranitatea Imperiului Otoman.

Cu privire la dreptul de proprietate privată, art. 19 din Constituția din 1866 prevedea că: „Proprietatea de orice natură, precum și toate creanțele asupra Statului, sunt sacre și neviolabile.

Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru cauză de utilitate publică, legalmente constatată și după o dreaptă și prealabilă despăgubire. Prin cauză de utilitate publică urmează a se înțelege numai comunicațiunea și salubritatea publică, precum și lucrările de apărarea țării. Legile existente, privitoare la alinierea și lărgirea străzilor de prin comune, precum și la malurile apelor ce curg prin sau pe lângă ele, rămân în vigoare. Legi speciale vor regula procedura și modul exproprierii. Libera și neîmpiedicata întrebuințare a râurilor navigabile și flotabile, a șoselelor și altor căi de comunicare este de domeniul public”, iar art. 20 se prevedea că „proprietatea dată țăranilor prin legea rurală și despăgubirea garantată proprietarilor prin acea lege nu vor putea fi niciodată atinse”. Sunt de reținut, așadar, în Constituția din 1866, dispozițiile art. 17 care garantează proprietatea privată, ale art. 15 care interzic pedeapsa confiscării averii și ale art. 19 care consideră că „proprietatea privată este sacră și inviolabilă”.

După Marea Unire din 1918, noul cadru de dezvoltare a României a impus și modificarea sistemului constituțional al țării.

Constituția din 1923 ocrotea și ea proprietatea privată, conținând dispoziții similare cu cele existente în Constituția precedentă. Cu toate acestea, dreptul de proprietate nu mai era unul „sacru și inviolabil”, așa cum era menționat în Constituția de la 1866. În Constituția din 1923 dreptul de proprietate a dobândit o funcție de utilitate socială, astfel că statul avea drept de proprietate asupra zăcămintelor miniere și bogățiilor subsolului.

În luna februarie 1938 regele Carol al II

- lea a instituit un regim autocratic și a promulgat o nouă Constituție² care a însemnat un pas înapoi pentru dezvoltarea democratică a țării.

Potrivit articolului 16 din Constituția din 1938 „Proprietatea de orice natură, precum și creanțele atât asupra particularilor cât și asupra Statului, sunt inviolabile și garantate ca atare. Oricine poate dispune liber de bunurile ce sunt ale lui, după normele prevăzute în legi. Nici o lege nu poate înființa pedeapsa confiscării averilor, afară de cazurile de înaltă trădare și delapidare de bani publici. Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru cauză de utilitate publică și după o dreaptă și prealabilă despăgubire stabilită de justiție conform legilor. În afară de cazurile de utilitate publică pentru apărarea națională, pentru lucrările de interes militar, sanitar, cultural, pentru căi de comunicații terestre, nautice ori aeriene, pentru piețe și lucrări publice prevăzute în legile actuale, nici un alt caz nu se poate stabili decât prin legi votate de ambele Adunări cu majoritate de două treimi”.

Această Constituție a rămas în vigoare doar până la abdicarea regelui Carol al II – lea, în septembrie 1940.

După înlăturarea de la putere a regimului militar al mareșalului Antonescu, la 30 august 1944 a fost repusă în vigoare, cu unele rezerve, Constituția din 1923.

În perioada dictaturii comuniste, s-au succedat trei constituții: Constituția Republicii Populare Române³ din 13 aprilie 1948, Constituția Republicii Populare Române⁴ din 24 septembrie 1952 și Constituția Republicii Socialiste România⁵ din 21 august 1965.

Constituția din 13 aprilie 1948 a avut un caracter provizoriu încă de la început; prevederile cu caracter economic prevalau asupra celor cu caracter politic, fiind instrumentul legal prin care se pregătea trecerea întregii economii sub controlul statului.

Constituția din 1948 a utilizat două importante instrumente juridice pentru transferul unor bunuri din proprietatea privată în

² Publicată în M. Of. nr. 48 din 27 februarie 1938.

³ Publicată în M. Of. nr. 87 bis din 13 aprilie 1948.

⁴ Publicată în M. Of. nr. 1 din 27 septembrie 1952.

⁵ Publicată în Buletinul Oficial nr. 65 din 29 octombrie 1986.

proprietatea statului. Aceste două instrumente au fost: naționalizarea și exproprierea.

De asemenea, această Constituție pune bazele desființării proprietății private, deși articolele 8 și 9 prevedeau că “Proprietatea particulară și dreptul de moștenire sunt recunoscute și garantate de lege, ș proprietatea particulară, agonisită prin muncă și economisire, se bucură de o protecție specială” și că “pământul aparține celor care îl muncesc, statul protejează proprietatea de muncă țărănească. Statul încurajează și sprijină cooperăția sătească. Pentru a stimula ridicarea agriculturii, statul poate crea întreprinderi agricole, proprietatea statului”. Fundamentând bazele structurii social–economice de tip social, Constituția din anul 1948, deși recunoaște existența a trei tipuri de proprietate (proprietatea de stat, cooperatistă și participativă), proclamă principiul supremației proprietății de stat și cooperatiste față de proprietatea particulară, precum și protecția specială a proprietății de stat. Constituția din 1948 a fost abrogată implicit la data de 24 septembrie 1952, prin intrarea în vigoare a Constituției din 1952⁶.

Constituția Republicii Populare Române din 24 septembrie 1952 a fost Constituția totalei aserviri a României față de Uniunea Sovietică.

Constituția din 1952 definea mult mai precis baza politică a statului “democrat-popular”, fundamentată pe dictatura proletariatului, stipulând expres căror clase sociale le aparține puterea de stat și indicând modalitatea de exercitare a acestei puteri prin “realizarea alianței dintre clasa muncitoare și țărâtimea muncitoare, în care rolul conducător îl deține clasa muncitoare”.

Articolul 6 exprimă esența orânduirii social–economice astfel: “Fundamentul formațiunii social-economice socialiste este proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție, care are fie forma proprietății de stat (bun comun al poporului), fie forma proprietății cooperatist – colectiviste (proprietatea gospodăriilor colective sau a organizațiilor colectiviste)”, proclamându-se rolul conducător în economia națională a țării a proprietății socialiste. Aceste prevederi marchează trecerea

⁶ A. Baciu, *Istoria constituțională a României- deziderate naționale și realități sociale*, Editura Lumina Lex, București, 2001, p. 203.

de la economia liberă de piață la economia socialistă planificată⁷.

La 7 martie 1965 au avut loc alegeri pentru Marea Adunare Națională, care a adoptat la 21 august 1965 o nouă Constituție, care a proclamat țara noastră „Republica Socialistă România”.

Constituția din 1965 s-a caracterizat printr-o extindere a proprietății de stat și cooperatiste și o limitare a dreptului de proprietate privată. Proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție era fie proprietate de stat - asupra bunurilor aparținând întregului popor, fie proprietate cooperatistă - asupra bunurilor aparținând fiecărei organizații cooperatiste, în timp ce proprietatea privată era restrânsă la anumite bunuri limitativ prevăzute de Constituție.

Cu privire la dreptul de proprietate privată, în art. 36 al Constituției din 1965 se prevedea că acesta „este ocrotit de lege. Pot constitui obiect al dreptului de proprietate personală veniturile și economiile provenite din muncă, casa de locuit, gospodăria de pe lângă ea și terenul pe care ele se află, precum și bunurile de uz și confort personal”.

În art. 37 din Constituție se mai prevedea că dreptul de moștenire este ocrotit de lege.

Diminuarea proprietății private a apărut pe fondul accentuării monopolului Partidului Comunist, singurul partid care conducea politic și statal.

Caracteristic regimului comunist a fost reducerea dreptului cetățeanului la proprietate privată, de aici decurgând și încălcarea altor drepturi și libertăți fundamentale din acea perioadă.

După înlăturarea regimului comunist în 1989, una dintre cele mai mari provocări la care a fost obligat să răspundă legiuitorul la acea vreme a fost reconstrucția dreptului de proprietate privată.

Astfel, art. 41 din Constituția României din 1991 a consacrat mai multe reguli cu valoare de principii care interesau proprietatea privată, după cum urmează:

„Dreptul de proprietate, precum și creanțele asupra statului, sunt garantate. Conținutul și limitele acestor drepturi sunt

⁷ A se vedea A. Baciu, *op. cit.*, p. 204.

stabilite de lege. Proprietatea privată este ocrotită în mod egal de lege, indiferent de titular.

Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreaptă și prealabilă despăgubire. Pentru lucrări de interes general, autoritatea publică poate folosi subsolul oricărei proprietăți imobiliare, cu obligația de a despăgubi proprietarul pentru daunele aduse solului, plantațiilor sau construcțiilor, precum și pentru alte daune imputabile autorității. Despăgubirile se stabilesc de comun acord cu proprietarul sau, în caz de divergență, prin justiție.

Dreptul de proprietate obligă la respectarea sarcinilor privind protecția mediului și asigurarea bunei vecinătăți, precum și respectarea celorlalte sarcini care, potrivit legii sau obiceiului, revin proprietarului.

Averea dobândită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobândirii se prezumă.

Bunurile destinate, folosite sau rezultate din infracțiuni ori contravenții pot fi confiscate numai în condițiile legii⁸.

Așadar, prin Legea fundamentală adoptată în 1991 au fost consacrate principiile care guvernează dreptul de proprietate privată și dreptul de proprietate publică. Mai târziu, pe această bază, au fost adoptate noi reglementări care au completat regimul juridic al celor două forme ale dreptului de proprietate.

După adoptarea Constituției din 1991 reconstrucția dreptului de proprietate privată a reprezentat un demers dificil și anevoios.

Au fost preluate principii de drept universal valabile, precum ocrotirea dreptului de proprietate și necesitatea reparării prejudiciului cauzat prin încălcarea acestui drept, ceea ce a determinat restituirea bunurilor preluate de către stat în mod abuziv sau repararea daunelor cauzate prin această preluare. Se considera că dreptul de proprietate privată reprezintă un drept fundamental al omului, recunoscut și în documente internaționale, și de aceea amânarea declanșării procesului de restituire putea fi interpretată ca o formă de încălcare a acestui drept. Prin urmare, recunoașterea dreptului de proprietate n-ar fi avut niciun efect dacă nu ar fi fost instituite măsuri de restituire a bunurilor

preluate abuziv de regimul comunist.

Observăm, așadar, că fiecărui moment de mare importanță din istoria unui stat îi corespunde o reformă constituțională. Constituția a fost dintotdeauna martor și motivație pentru transformările istorice pe care le cunoaște o societate modernă și civilizată⁸. Tocmai în acest sens, în 2003 a fost inițiată prin referendum național procedura de revizuire a Constituției din 1991 în scopul adaptării acesteia la schimbările politice, economice, culturale și sociale ce existau sau care urmau să aibă loc în societatea românească.

Prin revizuirea din 2003, Constituția României a inclus principiul separației puterilor în stat (legislativă, executivă și judecătorească), a garantat egalitatea de șanse între femei și bărbați în cazul ocupării funcțiilor și demnităților publice și a stipulat dreptul părților la un proces echitabil, imparțial și într-un termen rezonabil.

În domeniul proprietății s-a prevăzut expres că proprietatea privată este garantată și ocrotită în mod egal de lege, indiferent de titular și s-a recunoscut românilor din diaspora dreptul de a dobândi terenuri în proprietate prin moștenire legală. În plus au fost interzise naționalizarea sau orice alte măsuri de trecere silită în proprietate publică a unor bunuri pe criteriile apartenenței sociale, etnice, religioase, politice sau de altă natură discriminatorie.

În prezent, reglementări care privesc dreptul de proprietate privată regăsim atât în legislația internă, cât și în cea internațională. Actualul Cod civil consacră proprietății private Titlurile II, III, IV și V, respectiv art. 555-857. Alte reglementări mai sunt în: Legea nr. 255/2010 privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică, necesară realizării unor obiective de interes național, județean și local⁹, Legea nr. 312/2005 privind dobândirea dreptului de proprietate privată asupra terenurilor de către cetățenii străini și apatrizi, precum și de către persoanele juridice străine¹⁰, Legea fondului funciar nr.18/1991¹¹, actualizată în 2011, Legea nr. 7/1996 a cadastrului și a

⁸A se vedea I. Muraru, *Drept constituțional și instituții politice*, Editura Actami, București, 1998, p. 43.

⁹ Publicată în M.Of. nr. 853 din 20 decembrie 2010.

¹⁰ Publicată în M. Of., nr.1008 din 14 noiembrie 2005.

¹¹ Republicată în M. Of. nr. 1 din 5 ianuarie 1998.

publicității imobiliare¹² actualizată în 2011 etc.

Astăzi, în materia dreptului constituțional, recunoașterea dreptului de proprietate privată este considerată un aspect fundamental pentru statutul juridic al persoanei, dar și cu relevanță privind raporturile dintre individ și colectivitate. Constituția României revizuită garantează cetățenilor săi dreptul de proprietate sub toate aspectele sale, posesia, folosința și dispoziția și faptul că nimeni nu poate fi lipsit în mod abuziv de acest drept. Dreptul de proprietate privată și dreptul de proprietate publică sunt egale astăzi din punct de vedere juridic, ele se exercită în condițiile legii, fără a se stabili vreo ierarhie între aceste forme de proprietate¹³.

Referitor la modurile de dobândire a dreptului de proprietate privată, acestea au la bază principiul conform căruia dreptul de proprietate se poate dobândi doar în condițiile legii.

În legătură cu acest aspect, noul Cod civil prevede în art. 557 care sunt aceste moduri de dobândire, fără a face distincție între felul proprietății. Acestea sunt: convenția, testamentul și moștenirea legală, accesiunea, ocupațiunea, uzucapiunea, ca efect al posesiei de bună – credință în cazul bunurilor mobile și al fructelor, tradițiunea, hotărârea judecătorească, actul administrativ, înscrierea în cartea funciară.

În cazul convențiilor, acestea au reprezentat până la intrarea în vigoare a Noului Cod civil cel mai frecvent mod de transmitere a dreptului de proprietate privată asupra unui bun imobil. Noul Cod civil definește contractul în articolul 1166 ca fiind „acordul de voință între două sau mai multe persoane, cu intenția de a constitui, modifica sau stinge un raport juridic”.

Cu privire la transmiterea dreptului de proprietate asupra bunurilor mobile sau imobile, noul Cod civil prevede în art. 1273 că drepturile reale se constituie și se transmit prin acordul de voință al părților, chiar dacă bunurile nu au fost predate, dacă acest acord poartă asupra unor bunuri determinate, ori prin individualizarea bunurilor, dacă acordul poartă asupra unor

bunuri de gen.

Astăzi însă, încheierea unui contract translativ de proprietate nu mai este suficientă, întrucât *dreptul de proprietate se dobândește prin înscriere în cartea funciară*.

Există așadar chiar și astăzi, după mai bine de 20 de ani de democrație constituțională, lacune legislative în materia dreptului de proprietate. Aceste lacune vizează, printre altele, momentul dobândirii dreptului de proprietate privată. Astfel, art.901 alin.1 din noul Cod civil prevede că „oricine a dobândit cu bună-credință vreun drept real înscris în cartea funciară în temeiul unui act juridic cu titlu oneros, va fi socotit titularul dreptului înscris în folosul său, chiar dacă la cererea adevăratului titular, dreptul autorului său este radiat din cartea funciară”, iar în art. 557 alin. 4 prevede că exceptând cazurile anume prevăzute de lege, în cazul bunurilor imobile dreptul de proprietate se dobândește prin înscriere în cartea funciară”.

Așadar, se desprinde concluzia că dreptul de proprietate asupra unui bun imobil nu se dobândește în momentul semnării contractului translativ de proprietate (convenției) și nici la data plății, ci de-abia în momentul intabulării în cartea funciară în conformitate cu dispozițiile Legii nr. 7/1996 privind cadastrul și publicitatea imobiliară. Pe cale de consecință, la data semnării contractului ori la data plății se obține doar posibilitatea reală de a dobândi dreptul de proprietate asupra acelui imobil, nicidecum dreptul în sine, acesta depinzând de plata unei sume de bani pentru a realiza procedura de publicitate imobiliară. Acest aspect ar putea fi considerat o limitare a dreptului de proprietate deoarece, dacă o persoană nu dispune de suma de bani necesară intabulării imobilului în cartea funciară, ea nu este considerată proprietarul deplin al acelui bun, dobândirea acestui drept fiind sub condiție suspensivă.

Este de remarcat totuși faptul că noul Cod civil instituie efectul constitutiv al intabulării, în spiritul tradiției sistemului de carte funciară¹⁴.

În mod corespunzător, drepturile reale se vor pierde sau stinge numai prin radierea lor din

¹² Republicată în M.Of. nr. 201 din 3 martie 2006.

¹³ A se vedea I. Muraru, E. S. Tănăsescu, *Drept constituțional și instituții politice*, Ediția 13, Volum I, Editura C.H.Beck, București, 2008, p. 86-97.

¹⁴ A se vedea Marilena Uliescu, *Noul Cod civil. Comentarii*, Ediția a III-a revizuită și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2011, p. 164.

cartea funciară, cu consimțământul titularului dat prin înscris notarial. Acest consimțământ nu este necesar dacă dreptul se stinge prin împlinirea termenului arătat în înscriere ori prin decesul sau încetarea existenței juridice a titularului persoană juridică, în cazul existenței unei hotărâri judecătorești definitive sau, în cazurile prevăzute de lege, a actului autorității administrative, când nu mai este necesar acordul de voință sau consimțământul titularului¹⁵.

Art. 900 din noul Cod civil instituie prezumția relativă a existenței ori inexistenței unui drept tabular, respectiv dacă în cartea funciară s-a înscris un drept real în folosul unei persoane, se prezumă că acest drept există în folosul ei, iar dacă un drept real s-a radiat din cartea funciară, se prezumă că acel drept nu mai există. Apreciem că este o reglementare logică și coerentă, știut fiind că proba dreptului de proprietate asupra imobilelor înscrise în cartea funciară se face cu extrasul de carte funciară.

În ceea ce privește hotărârea judecătorească, legiuitorul prevede că aceasta are doar un efect declarativ de drepturi, adică recunoaște părții un drept subiectiv preexistent. Există însă și cazuri în care hotărârile judecătorești sunt constitutive de drepturi, respectiv atunci când, în urma pronunțării unei astfel de hotărâri, partea care a câștigat procesul dobândește sau redobândește un drept de proprietate sau cazul în care prin hotărârile judecătorești sunt sancționate contracte translativ de proprietate și se dispune repunerea părților în situația anterioară. Un alt exemplu, ar putea fi ordonanța de adjudecare prin care se definitivează executarea silită constând în vânzarea prin licitație publică a unor bunuri, caz în care cumpărătorul sau adjudecatorul devine proprietar.

Uzucapiunea este o reglementare nouă a Codului civil și poate cunoaște două forme: extratabulară și tabulară.

În cazul uzucapiunii extratabulare ca mod de dobândire a dreptului de proprietate privată asupra unor bunuri imobile, noul Cod civil a instituit în articolul 930 o concepție nouă, mai simplificată care prevede că: „dreptul de proprietate asupra unui bun imobil și dezmembrămintele sale pot fi înscrise în cartea funciară, în temeiul uzucapiunii, în folosul celui

care l-a posedat timp de 10 ani, dacă:

- proprietarul înscris în cartea funciară a decedat ori, după caz, și- a încetat existența;
- a fost înscrisă în cartea funciară declarația de renunțare la proprietate;
- imobilul nu era înscris în nicio carte funciară.

Potrivit art. 931 din noul Cod civil, uzucapiunea tabulară presupune că drepturile celui care

a fost înscris, fără cauză legitimă în cartea funciară, ca proprietar al unui imobil sau titular al unui alt drept real, nu mai pot fi contestate când cel înscris cu bună credință a posedat imobilul timp de 5 ani după momentul înregistrării cererii de înscriere, dacă posesia sa a fost neviciată.

În toate cazurile, uzucapantul poate dobândi dreptul numai dacă și – a înregistrat cererea de înscriere în cartea funciară înainte ca o terță persoană să- și fi înregistrat propria cerere de înscriere a dreptului în folosul său, pe baza unei cauze legitime, în cursul sau chiar după împlinirea termenului de uzucapiune¹⁶.

Prin reducerea termenelor de dobândire a dreptului de proprietate prin uzucapiune, ne așteptăm ca în viitor să se producă o înlesnire în ceea ce privește circulația juridică a terenurilor.

Și în privința dobândirii dreptului de proprietate prin **moștenire legală și testament**, reglementările noului Cod civil sunt mai concise, stipulând că moștenitorii rezervatari dobândesc de drept stăpânirea de fapt a moștenirii, de la data decesului autorului lor, fără a fi necesară atestarea calității de moștenitor de vreun înscris, în timp ce moștenitorii nesezinari dobândesc acest drept numai prin eliberarea certificatului de moștenitor, cu efect retroactiv din ziua deschiderii succesiunii.

În cazul **accesiunii**, noul Cod civil prevede în art. 567 că dobândirea dreptului de proprietate prin această modalitate intervine în situația în care o persoană care a devenit proprietar al unui bun principal, devine proprietar și asupra a ceea ce este accesoriu cu bunul și a ceea ce se alipește sau se

¹⁵ Ibidem p. 163.

¹⁶ A se vedea M. Dojană, *Modurile de dobândire a dreptului de proprietate private în NCC*, Editura Universul Juridic, București, 2011, p. 155.

încorporează cu acesta. Cât privește aluviunea, aceasta poate fi naturală, când încorporarea este consecința unui eveniment natural sau artificială, dacă rezultă din fapta proprietarului sau a altei persoane.

Legiuitorul mai stabilește că prelungirile de teren la malurile apelor curgătoare revin proprietarului cu condiția să se fi format treptat. Așadar, dacă s-au format dintr-o dată ele nu mai trec în proprietatea titularului fondului riveran și, se presupune că rămân în domeniul public al statului. Ținând seama că astfel de adăugiri nu pot constitui o suprafață mare de teren, mai cu seamă dacă se formează dintr-o dată, această modalitate de „prelungire” a dreptului de proprietate pare ne semnificativă pentru ca proprietarul să se grăbească să dovedească în cât timp s-a format.

Articolul 576 din noul Cod civil reglementează accesiunea naturală asupra animalelor. Astfel, legea prevede că animalele domestice rătăcite pe terenul altuia îi revin acestuia din urmă dacă proprietarul nu le revendică în termen de 30 de zile de la data declarației făcute la primărie de către proprietarul terenului. Această reglementare instituie în sarcina proprietarului terenului o obligație subînțeleasă de a face această declarație la primărie, în absența acesteia neexistând o altă modalitate de a se stabili data de la care începe să curgă termenul de 30 de zile.

Cu privire la dobândirea dreptului de proprietate asupra unui bun mobil prin **posesie**, în art. 953 din noul Cod civil se prevede că oricine se află la un moment dat în posesia unui bun mobil beneficiază de prezumția că este proprietarul acelui bun. Reglementarea nu are caracter de noutate, ea regăsindu-se într-o altă exprimare și sub incidența vechilor reglementări.

Legiuitorul a mai prevăzut că, exceptând cazurile prevăzute de lege, posesia de bună-credință a unui bun mobil asigură opozabilitatea față de terți a actelor juridice constitutive sau translativ de drepturi reale. Prin urmare, persoana care, cu bună-credință, încheie cu un neproprietar un act translativ de proprietate cu titlu oneros având ca obiect un bun mobil devine proprietarul acelui bun din momentul luării sale în posesie efectivă.

Cu toate acestea, bunul pierdut sau furat poate fi revendicat de la posesorul de bună-credință, dacă acțiunea este intentată, sub sancțiunea decăderii, în termen de 3 ani de la data la care proprietarul a pierdut stăpânirea materială a bunului.

Legea prevede că dacă bunul pierdut sau furat a fost cumpărat dintr-un loc ori de la o persoană care vinde în mod obișnuit bunuri de acest fel ori dacă a fost adjudecat la o licitație publică, iar acțiunea în revendicare a fost introdusă înăuntrul termenului de 3 ani, posesorul de bună-credință poate reține bunul până la recuperarea integrală a prețului plătit vânzătorului.

Cu privire la dobândirea bunului prin **ocupațiune**, noul Cod civil prevede în art. 941 că posesorul unui bun mobil care nu aparține nimănui devine proprietarul acestuia prin ocupațiune, de la data intrării în posesie doar dacă acest lucru se face în condițiile legii.

De asemenea, legiuitorul prevede în mod expres că lucrurile mobile de valoare foarte mică sau foarte deteriorate care sunt lăsate într-un loc public, inclusiv pe un drum public sau într-un mijloc de transport în comun, sunt considerate lucruri abandonate. Pentru evitarea confuziilor între bunul pierdut și cel abandonat, legiuitorul a instituit în art. 942 din noul Cod civil că bunul mobil pierdut continuă să aparțină proprietarului său, iar găsitorul este obligat ca, în termen de 10 zile să îl restituie proprietarului, iar dacă acesta nu este cunoscut, să îl predea organelor de poliție din localitatea în care a fost găsit.

Organul de poliție are obligația de a afișa la sediul său și pe pagina de internet a instituției un anunț privitor la acel bun, cu obligația de a-l descrie amănunțit. Dacă, datorită împrejurărilor sau naturii bunului, prin păstrarea sa prelungită bunul își pierde valoarea sau conservarea sa devine prea costisitoare, el va fi vândut prin licitație publică, în condițiile legii.

În ceea ce privește animalele domestice, rătăcite pe proprietatea altei persoane, acestea pot deveni proprietatea deținătorului terenului, însă în temeiul accesiunii naturale asupra animalelor, și nu în temeiul ocupațiunii, în condițiile art. 576 din noul Cod civil, reglementare care se aplică numai situațiilor născute după intrarea în vigoare a noului Cod

civil¹⁷.

Dacă bunul a fost găsit într-un loc public, el va fi predat pe bază de proces-verbal persoanei care deține un titlu (nu de proprietate publică) asupra locului respectiv, iar persoana, la rândul său are obligația de a-l preda în termen de 3 zile de la data la care l-a preluat, organelor de poliție din localitate. Nu pot face obiectul ocupațiunii bunurile imobile și cele corporale.

În privința dreptului de proprietate asupra tezaurului descoperit într-un bun imobil sau într-un bun mobil, acest drept aparține în cote egale, atât proprietarului bunului imobil sau mobil în care a fost descoperit, cât și descoperitorului. Excepție fac bunurile culturale care sunt descoperite ca urmare a unor cercetări arheologice sistematice și bunurile care, potrivit legii, fac obiectul proprietății publice.

Legiuitorul mai prevede și tradițiunea ca mod de dobândire a dreptului de proprietate, ce constă în remiterea materială a bunului sau predarea acestuia de la transmitător la dobânditor, însă în dreptul modern acest mod de transmitere a scăzut ca însemnătate, de obicei remiterea făcându-se în baza unor convenții, și doar în situații mai rare se limitează numai la remiterea materială a bunului.

Ca în orice altă instituție juridică, și în instituția proprietății Constituția prevede anumite limitări care vizează conținutul juridic al acestui drept și limitează exercițiul prerogativelor sale: posesia, folosința și dispoziția. Aceste limite pot fi legale, adică stabilite de lege, judiciare stabilite prin hotărâri judecătorești sau voluntare adică întemeiate pe voința proprietarului exprimată printr-un act unilateral ori bilateral¹⁸. În nicio situație însă, limitele exercitării dreptului de proprietate privată nu poate însemna lipsirea titularului de dreptul său.

Constituția garantează dreptul de proprietate privată cu două excepții: exproprierea pentru cauză de utilitate publică și confiscarea.

În privința confiscării, art. 44 alin. 8 din Constituție prevede că „averea dobândită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al

dobândirii se prezumă. Bunurile destinate, folosite sau rezultate din infracțiuni ori contravenții pot fi confiscate numai în condițiile legii”.

Noul Cod civil, la alin. 4 al art. 562, reglementează acest mod de stingere a dreptului de proprietate printr-o negație, ignorând, astfel, reguli de tehnică legislativă¹⁹: „Nu pot fi supuse confiscării decât bunurile destinate sau folosite pentru săvârșirea unor infracțiuni ori contravenții sau cele rezultate din acestea”.

Astfel, se apreciază ca fiind necesară o abordare mai coerentă a noțiunii de „licit sau ilicit” în acest caz, tocmai pentru a se evita încălcarea sau limitarea sub orice formă a dreptului de proprietate privată reglementat prin Legea fundamentală. Confiscarea averilor dobândite ilicit trebuie să fie prevăzută constituțional pentru a garanta interesul general al societății românești, dar și interesul individual al persoanelor care și-au dobândit în mod licit averea. Eliminarea prezumției de liceitate a dobândirii averilor ar reprezenta un pas înapoi în materia drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Ca element de noutate în domeniul limitării dreptului de proprietate privată, precizăm ca de curând a intrat în vigoare o lege privind confiscarea averilor dobândite ilicit prin așa numita „confiscare extinsă”. Această lege are numărul 63/17.04.2012 pentru modificarea și completarea Codului penal al României și a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal²⁰.

Prin art. I pct. 1 și 2 din Legea nr. 63/2012, Codul penal în vigoare a fost modificat și completat, introducându-se confiscarea extinsă prin art. 112 lit. h și art. 118².

Potrivit art. 118² alin. 1 din Codul penal modificat și completat, sunt supuse confiscării și alte bunuri decât cele menționate la art. 118, în cazul în care persoana este condamnată pentru comiterea uneia dintre următoarele infracțiuni, dacă fapta este susceptibilă să îi procure un folos material și pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de 5 ani sau mai mare:

- a) proxenetism;
- b) infracțiuni privind traficul de droguri

¹⁷Ibidem , p. 158.

¹⁸ A se vedea Gh. Iancu, *Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale în România*, Editura Praxis, București, 2003, p. 86.

¹⁹ Marilena Uliescu, *Dreptul de proprietate privată în noul Cod civil*, Institutul de Cercetări Juridice București, 2011, p.5.

²⁰ Publicată în M. Of. nr. 258 din 19 Aprilie 2012.

și de precursori;

c) infracțiuni privind traficul de persoane;

d) infracțiuni la regimul frontierei de stat a României;

e) infracțiunea de spălare a banilor;

f) infracțiuni din legislația privind prevenirea și combaterea pornografiei;

g) infracțiuni din legislația privind prevenirea și combaterea terorismului;

h) asocierea pentru săvârșirea de infracțiuni;

i) infracțiunea de inițiere sau constituire a unui grup infracțional organizat ori de aderare sau sprijinire sub orice formă a unui astfel de grup;

j) infracțiuni contra patrimoniului;

k) infracțiuni privitoare la nerespectarea regimului armelor și munițiilor, materialelor nucleare sau al altor materii radioactive și materiilor explozive;

l) falsificarea de monedă sau alte valori;

m) divulgarea secretului economic, concurența neloială, nerespectarea dispozițiilor privind operațiile de import sau export, deturnarea de fonduri, nerespectarea dispozițiilor privind importul de deșeuri și reziduuri;

n) infracțiuni privind organizarea și exploatarea jocurilor de noroc;

o) trafic de migranți;

p) infracțiuni de corupție, infracțiuni asimilate infracțiunilor de corupție, infracțiuni în legătură cu infracțiunile de corupție, infracțiuni împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene;

q) infracțiuni de evaziune fiscală;

r) infracțiuni privind regimul vamal;

s) infracțiunea de bancrută frauduloasă;

ș) infracțiuni săvârșite prin intermediul sistemelor informatice și al mijloacelor de plată electronice;

t) traficul de organe, țesuturi sau celule de origine umană.

Pentru a se dispune confiscarea extinsă legea mai prevede în alin. 2 al art. 118², că trebuie îndeplinite cumulativ următoarele condiții:

a) valoarea bunurilor dobândite de persoana condamnată, într-o perioadă de 5 ani înainte și, dacă este cazul, după momentul

săvârșirii infracțiunii, până la data emiterii actului de sesizare a instanței, depășește în mod vădit veniturile obținute de aceasta în mod licit;

b) instanța are convingerea că bunurile respective provin din activități infracționale de natura celor prevăzute la alin. 1.

Pentru aplicarea dispozițiilor de mai sus se va ține seama și de valoarea bunurilor transferate de către persoana condamnată sau de un terț unui membru de familie, persoanelor cu care persoana condamnată a stabilit relații asemănătoare aceloră dintre soți ori dintre părinți și copii, în cazul în care conviețuiesc cu acesta, persoanelor juridice asupra cărora persoana condamnată deține controlul.

Prin bunuri în sensul textului de lege amintit, se înțelege și sumele de bani.

S-a mai prevăzut că la stabilirea diferenței dintre veniturile licite și valoarea bunurilor dobândite se vor avea în vedere valoarea bunurilor la data dobândirii lor și cheltuielile făcute de persoana condamnată și de celelalte persoane amintite.

Dacă bunurile supuse confiscării nu se găsesc, în locul lor se confiscă bani și bunuri până la concurența valorii acestora.

Se confiscă, de asemenea, bunurile și banii obținuți din exploatarea sau folosirea bunurilor supuse confiscării.

Confiscarea nu poate depăși valoarea bunurilor dobândite în perioada de 5 ani înainte și, dacă este cazul, după momentul săvârșirii infracțiunii, până la data emiterii actului de sesizare a instanței, care excedează nivelului veniturilor licite ale persoanei condamnate.

Prin pct. 3 al art. I din Legea nr. 63/2012 s-a modificat și art. 124 din Codul penal în vigoare privind prescripția specială, prevăzându-se că prescripția înlătură răspunderea penală oricâte întreruperi ar interveni, dacă termenul de prescripție prevăzut la art. 122 este depășit cu încă o dată.

În art. III din Legea nr. 63/2012, s-a prevăzut că ori de câte ori prin legi speciale, prin Codul penal sau prin Codul de procedură penală se face trimitere la art. 118 din Codul penal, trimiterea se va considera făcută la art. 118 și 118² și ori de câte ori prin legi speciale, prin Codul penal sau prin Codul de procedură penală se face trimitere la confiscare ca măsură de siguranță, trimiterea se va considera făcută și

la confiscarea extinsă.

De menționat că România era singura țară membră a Uniunii Europene care nu reglementase confiscarea extinsă a averilor, adică a acelor averi care nu au o justificare legală, iar prin acest act normativ a fost transpus în legislația națională articolul 3 din Decizia-cadru 2005/212/JAI a Consiliului UE din 24 februarie 2005 privind confiscarea produselor, a instrumentelor și a bunurilor având legătură cu infracțiunea. Această Directivă are scopul de a "garanta că toate statele membre dispun de norme eficiente în materie de confiscare a produselor având legătură cu infracțiunea în ceea ce privește sarcina probei privind sursa bunurilor deținute de o persoană condamnată pentru o infracțiune având legătură cu criminalitatea organizată".

O altă limitare a dreptului de proprietate privată este prevăzută în articolul 556 din noul Cod civil care stabilește la alin. 1 limitele materiale ale exercitării dreptului de proprietate privată, determinate însă de limitele corporale ale bunului care formează obiectul dreptului de proprietate, limitarea privind atât corporabilitatea bunului cât și voința legiuitorului. De exemplu, dreptul proprietarului de a folosi subsolul proprietății sale imobiliare, dar acesta poate fi folosit și de o autoritate publică pentru lucrări de interes public²¹.

Apoi, articolul 630 din noul Cod civil prevede în situația depășirii limitelor normale unei bune vecinătăți, posibilitatea ca instanța de judecată să stabilească anumite limite în exercitarea dreptului de proprietate sau obligarea la despăgubiri. Astfel, legea prevede că, în cazul în care proprietarul cauzează prin exercitarea dreptului său, inconveniente mai mari decât cele normale în relațiile de vecinătate, instanța poate să-l oblige la despăgubiri în folosul celui vătămat, precum și la restabilirea situației anterioare atunci când acest lucru este posibil.

Această reglementare, având caracter dispozitiv conferit de verbul „poate” va genera în viitor dificultăți în a stabili de unde până unde se încadrează limitele normale în relațiile de vecinătate, lăsând astfel loc la interpretări.

Noul Cod civil în art. 627 stabilește și

²¹A se vedea Marilena Uliescu, A. Gherghel, *Drept civil*, Editura Universul Juridic, București, 2011, p. 92.

limite convenționale ale dreptului de proprietate privată. Astfel, potrivit acestui articol, părțile, prin convenție sau testament pot interzice înstrăinarea unui bun, însă numai pentru o durată de cel mult 49 de ani de la data dobândirii bunului și numai dacă există un interes serios și legitim. Dobânditorul poate fi autorizat de către instanță să dispună de bun dacă interesul care a justificat clauza de inalienabilitate a bunului a dispărut sau dacă un interes superior o impune.

Ar fi de dorit ca legiuitorul să definească noțiunea de „interes serios și legitim”, precum și a conceptul de „interes superior” pentru a evita conflictele și interpretările practicienilor în materie.

Dintre toate drepturile pe care o persoană le poate avea asupra unui lucru, dreptul de proprietate oferă titularului său exercițiul tuturor facultăților, tuturor prerogativelor pe care legea le cunoaște.

Dreptul de proprietate, în accepțiunea lui cea mai largă, exprimă puterea suverană și absolută a proprietarului asupra bunului, exercitată fără intermedierea, fără intervenția terților între titularul dreptului și bunul ce formează obiectul dreptului său²².

Dreptul de proprietate privată nu este doar un drept subiectiv civil, ci și un drept fundamental, consacrat atât în Constituția României, cât și în tratatele internaționale care reglementează drepturile omului și la care România este parte. El este definit de un cadru normativ caracterizat prin libertate, în care restricțiile trebuie să fie justificate ori prin necesitatea respectării drepturilor altor persoane, ori pentru a satisface unele interese de ordine publică.

Apreciem că dreptul de proprietate privată este un drept esențial, de o valoare și o încărcătură deosebită, atât în plan social, cât mai ales în plan juridic, el fiind recunoscut în majoritatea documentelor juridice internaționale care apără și promovează drepturile omului, precum: Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Declarația Universală a Drepturilor Omului etc.

²² A se vedea L. Uță, *Modalitățile dreptului de proprietate*, Editura Universul Juridic, București, 2011, p. 165.

CONTRIBUȚII LA DEFINIREA CONFLICTULUI SOCIAL ȘI JURIDIC

Gheorghe Iancu*

Abstract

Conflicts are social phenomena, with strong implications on issues such as the protection and the promotion of human rights. The legal methods and means for the prevention and the resolution of conflicts are negotiation, mediation, arbitration and conciliation. The new Civil Code and the new Civil Procedure Code lay down that mediation and arbitration are among the institutions they make use of, while the conciliation procedure is the foundation of the Advocate of the People's activity.

Keywords: Conflict, mediation, arbitration, conciliation, Advocate of the People, human rights, new Civil Code, new Civil Procedure Code

Résumé

Le conflit est un phénomène social avec des implications fortes pour protéger et promouvoir les droits de l'homme. Les moyens juridiques et les méthodes de prévention et de résolution des conflits sont la négociation, la médiation, l'arbitrage et de conciliation. Dans le Nouveau Code civil et le nouveau Code de procédure civile la médiation et le arbitrage sont entre les institutions. La procédure de conciliation est basé sur l'activité de l'Ombudsman.

Mots-clés: Les conflits, la médiation, l'arbitrage, la conciliation, le médiateur, les droits de l'homme, le nouveau Code civil, le Code de procédure civile.

În general, conflictul este un fenomen social, care poate fi definit fie ca „opozitia dintre indivizi și grupuri, pe baza intereselor competitive, a identităților diferite și a atitudinilor care se deosebesc”¹, fie ca „o luptă între valori și revendicări de statusuri, putere și resurse în care scopurile oponentilor sunt de a neutraliza, leza sau elimina rivalii”². În acest context apare întrebarea dacă conflictul social este rațional, constructiv și funcțional sau irațional, patologic și disfuncțional. Răspunsul îl găsim în sfera literaturii juridice, care analizează noțiunea de conflict în strânsă legătură cu domeniul sociologic, economic, istoric, psihologic, politologic etc.

Terminologic, cuvântul „conflict” vine din cuvântul latinesc „conflictus” care înseamnă

„reciprocă lovire cu forță” și implică dezacorduri și fricțiuni între membrii unui grup social, interacțiune în vorbire, emoții și afectivitate. Ca urmare, conflictul apare ca o *consecință naturală a diversității*. În opinia noastră, conceptul de conflict presupune neconcordanțe de opinii, de atitudini sau neînțelegeri între două sau mai multe părți (oameni, grupuri sociale, popoare, state etc.), care ar trebui să fie soluționate într-o anumită modalitate reglementată sau nu. Cu alte cuvinte, diversitatea conflictelor este asumată de faptul că „drepturile omului (...) sunt o limbă comună a tuturor oamenilor”³.

Între funcțiile conflictului pot fi enumerate cele care prin funcționarea lor creează posibilitatea reducerii sau a eliminării probabilității apariției altor conflicte, mai puternice; posibilitatea creșterii inovației prin sprijinirea gășirii unor noi modalități și mijloace de a privi lucrurile, noi modalități de a gândi și

* Prof. univ. dr., Avocatul Poporului.

¹ J. Schelemberg, *Conflict Resolution: Theory, Research, Practice*. New York: State University of New York Press., 1996, p. 8.

² L. A. Coser, *Continuities in the Study of Social Conflict*, New York, Free Press., 1967, p. 8.

³ A se vedea Documentul UNESCO 19C/4, p. 7, al. 11-22.

noi atitudini, precum și cele prin care se dezvoltă sensul coeziunii, al existenței prin intermediul creșterii încrederii între oameni și oportunitatea de a se măsura puterea și viabilitatea relaționării între oameni.

Cu alte cuvinte, constatăm că ne aflăm în fața unei legături de cauzalitate între partea subiectivă și cea obiectivă a noțiunii de conflict, respectiv între exprimarea emoțiilor și satisfacerea nevoilor. Distingem din această definiție necesitatea clasificării conceptului de conflict pe categorii, specifice fiecărui tip de știință, și anume: dreptul, doctrina religioasă, sociologie, filosofie, politologie, psihologie, artă militară, medicină și farmacie etc. Dacă în drept categoria de conflict poate îmbrăca trei aspecte, respectiv litigiu, proces sau chiar neaș conflict, în celelalte științe acesta se prezintă sub singura sa formă, adică cea de dezacord. În drept, spre exemplu, există conflictele de diverse feluri între statele suverane care pot genera războaie, iar în dreptul constituțional, conflictele juridice de natură constituțională pot apărea între autoritățile publice și se soluționează de regulă de către jurisdicțiile constituționale.

Literatura de specialitate clasifică tipologia conflictului în **conflictul scop**, când se doresc rezultate diferite de persoane diferite; **conflictul afectiv**, care apare atunci când există sentimente diverse și diferite sau emoții incompatibile între ele; **conflictul comportamental**, care apare atunci când o persoană sau un grup social face ceva care este de neacceptat pentru ceilalți.⁴

De-a lungul timpului ideea de conflict a fost analizată atât din perspectiva aspectului istoric, etic, biologic, juridic, politic, economic, teologic, psihologic, cât și din cea a manifestărilor tipice economice, sufletești, politice, juridice, ideologice, religioase.

Istoric vorbind, conflictele au apărut din cele mai vechi timpuri. Astfel, Dumnezeu intră în conflict cu Adam și Eva în legătură cu păcatul inițial, care a transformat omul într-o ființă imperfectă. **Sfântul Pavel în Capitolul 13, versetele 1 și 2 din „Epistola către**

romani” arată că orice individ trebuie „să fie supus stăpânirilor celor mai înalte; căci nu este stăpânire care să nu vină de la Dumnezeu. De aceea, cine se împotrivește stăpânirii, se împotrivește rânduelii făcute de Dumnezeu.” Remarcăm caracterul imperativ al legii creștine, de la care orice derogare presupune o aspră pedeapsă. De asemenea, **Sfântul Augustin**⁵ atrage atenția asupra diversității cutumelor de la un neam la altul, dar care nu ar trebui să împiedice să pedepsească uniform încălcarea datinilor omenești și legile unei cetăți ori ale unui popor. Sfânta Scriptură și Evanghelia statuează că orice este împotriva legii naturale trebuie repudiat.⁶

Odată cu centralizarea statului în secolul al XVI-lea, puterea absolută a regilor, considerată de origine divină sau providențială, era limitată de Dumnezeu. În acest sens, **Jean Bodin** arată că „Dacă, deci, prințul suveran nu are puterea de a depăși limitele legii naturii, pe care le-a stabilit Dumnezeu, a cărui imagine este, el nu va putea astfel, să ia bunurile altcuiva fără cauză justă și rezonabilă.” În alte cuvinte, anumite drepturi și libertăți, constituiau limite ale puterii prințului, ceea ce avea drept consecință includerea umanului în relația sa cu Dumnezeu. Ca urmare, în perioada despre care vorbim, în legătură cu anumite drepturi și libertăți, între care este și dreptul de proprietate privată, puteau apărea conflicte între trimisul lui Dumnezeu pe Pământ și oameni. Într-o oarecare măsură o asemenea concepție a fost preluată și de teoria drepturilor naturale și teoria contractului social, în timp ce, în prezent, odată cu secularizarea puterii, conflictele pot apărea din cauze multiple.

În trecutul foarte îndepărtat, cauze ale conflictelor au fost lupta pentru supraviețuire, respectiv dobândirea de terenuri agricole sau de pășuni în vederea realizării transumanței, de teritorii cu sau fără resurse materiale și umane consistente și chiar satisfacerea orgoliilor unor conducători de colectivități umane sau de grupuri sociale. Apoi cauzele conflictelor au

⁴ A se vedea L. Culda – *Organizațiile. Investigații procesuale*, Editura Licorna, 2002, p. 63, 143-222 și A. Marc, *De la metodologie a la dialectique*, Presses d'Europe, Paris-Nice, 1970, pp. 21-113.

⁵ Sfântul Augustin, *Confesiuni*, Editura Nemira, București, 2010.

⁶ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Drepturile Omului – Un sistem în evoluție*, IRDO, București, 2008, p. 14.

constat în lupta dintre principalele religii care se manifestau în societate. În prezent, una dintre principalele cauze rezidă din necesitatea dobândirii de noi oportunități de aprovizionare cu resurse energetice.

După cum se observă, conceptul de conflict presupune și noțiunea de putere, care interacționează și influențează elementele conflictului. Ne vom referi la puterea ca metodă coercitivă de manifestare, respectiv la mijloacele de sancțiune prin care aceasta intervine în mediul social. Forța care răspunde forței, ca fapt social, este răzbunarea, o pornire omenească, ca o **pedeapsă** sau ca o **sancțiune** în legătură cu fapte petrecute sau săvârșite anterior. Răzbunarea a existat din cele mai vechi timpuri. De la regula morală din Legea Talionului, „*ochi pentru ochi și dinte pentru dinte*”⁷, aceasta a fost codificată în Codul de legi al regelui Hammurabi⁸ în jurul anului 1750 (2000) î.e.n. ca o pedeapsă împotriva celor care săvârșeau anumite fapte reprobabile și condamnabile. Începând cu secolul al XVIII-lea și odată cu apariția teoriei separației puterilor în stat a baronului de Montesquieu, această regulă a căzut în desuetitudine, întrucât se aplică principiul potrivit căruia nu poate exista faptă penală și sancțiuni corespunzătoare fără lege.

Relația dintre conflict și răzbunare își are izvoarele în normele morale. Educația antică orientală a pus pe alte baze această relație, realizând o ruptură între conflict și răzbunare. Astfel, se apela la o terță persoană, care putea „spune dreptul” și care de regulă era un învățat al comunității. Un exemplu interesant este Staborul rrom.

Un moment important al relației dintre conflict și răzbunare este cel al Răstignirii Domnului Iisus Hristos, răstignire care a avut ca efect o adevărată Revoluție cu efecte imediate în lumea umană din toate punctele de vedere. Istoricul relației în cauză s-a „bulversat”, s-a schimbat brusc, în sensul că răzbunarea a început să capete aspecte de rafinament, transformându-se în pedeapsă și mai târziu în sancțiune. Îmi permit să susțin cu toată

⁷Trebuie să menționăm faptul că această expresie are corespondent dictonul „*Iartă și fi se va ierta*”.

⁸A se vedea *Codul lui Hammurabi*, Editura Proema, București, 2009.

responsabilitatea că sorgintea credinței, prin urmare și a educației, se regăsește în filosofia hermetică a celui de-a doilea Hermes Trismegistos, cel care a trăit cu circa 9.000 de ani înainte de Hristos, în principiile și în legile sale preluate de către noi din Tabula Smaragdină. Astfel, în raport cu relația dintre conflict și răzbunare și în legătură cu metodele și mijloacele de soluționare a conflictelor, este necesar să ne amintim de unul dintre cele șapte principii hermetice, și anume: *ceea ce este sus este și jos*. În alte cuvinte, toate metodele și mijloacele de soluționare ar trebui să se fundamenteze pe acest extraordinar principiu hermetic.

Remarcăm faptul că orice conflict are la bază necesități sociale, economice, politologice ș.a.

Rafinamentul dobândit prin credință și educație a condus la diversificarea metodelor și a mijloacelor de soluționare a conflictelor. În ciclurile conflictului „există fără doar și poate și unele faze care pot fi numite soluții”.⁹ Deși Nicolae Steinhardt susținea că „Cea mai nobilă răzbunare este să ierți.”¹⁰, vom prezenta metodele și mijloacele juridice de prevenire și de soluționare a conflictelor.

Prevenirea în acest context nu are semnificația de evitare, care este o strategie de abordare a conflictului deja existent. Prevenirea conflictului include măsurile de prevenire a tuturor incompatibilităților și a comportamentelor care ar putea genera conflictul. Conform Modelului Harvard de soluționare a conflictelor, trebuie avută în vedere echilibrarea intereselor, determinarea pozițiilor de drept și determinarea pozițiilor de putere¹¹. Convențiile de la Haga, din 1899 și 1907 și Carta O.N.U., au codificat și au statuat procedurile de soluționare a conflictelor pe cale pașnică, respectiv negocierea, medierea, arbitrajul, „ca principii fundamentale ale

⁹ J. Galtung: *Frieden mit friedlichen Mitteln*, Fernuniversität Hagen 1997, Kurseinheit 3, p. 38

¹⁰ A se vedea N. Steinhardt, *Principiile clasice și noile tendințe ale dreptului constituțional*, Editura Polirom, Mănăstirea Rohia, 2008, p. 81 și urm.

¹¹ W. L. Ury, Jeanne M. Brett, Stephen B. Goldberg: *Konfliktmanagement. Wirksame Strategien für den sachgerechten Interessenausgleich*. Frankfurt/New York, 1991, p. 13 și urm.

dreptului internațional”¹². De aici, aceste mijloace pașnice de soluționare a diferendelor au fost preluate în dreptul intern, respectiv în ramurile de drept privat: **medierea** care este o modalitate și o fază obligatorie de parcurs în soluționarea conflictelor, iar în dreptul comercial, **arbitrajul**¹³. Nu în ultimul rând, soluționarea conflictelor interumane cade în sarcina justiției, care se realizează prin forța coercitivă a statului.

În Noul Cod civil, judecătorul are îndatorirea de a îndruma părțile din proces spre folosirea **medierei**, ca mijloc alternativ de soluționare a litigiilor. Astfel se creează o reprezentare concretă a litigiului între părți și mediator și între instanță și mediator¹⁴. Principiul rolului activ al judecătorului este întărit prin faptul că acesta devine garantul soluționării legale și temeinice a procesului civil, într-un termen rezonabil¹⁵.

Arbitrajul, ca procedură alternativă de soluționare a litigiilor, presupune existența unei convenții arbitrale valide, care se prezintă sub forma clauzei compromisorii și a compromisului arbitral. Clauza compromisorie este definită ca fiind acea clauză prin care părțile convin că litigiile ce se vor naște din contractul în care este inserată sau în legătură cu acesta să fie soluționate pe calea arbitrajului, arătându-se numele arbitrilor sau modalitatea de numire a lor. Compromisul este o convenție prin care părțile stabilesc că litigiul ivit să nu fie supus jurisdicției ordinare, ci unui arbitraj, specificând și condițiile în care se va statua arbitrajul astfel desemnat. Evidențiem faptul că principiile fundamentale ale procesului civil se aplică și în procedura arbitrală, respectiv puterea de a spune dreptul, principiul egalității părților, principiul disponibilității, principiul dreptului la

apărare, principiul contradictorialității, principiul oralității și principiul nemijlocirii.

Instituția Ombudsman-ului are la bază **procedura de conciliere**. Astfel, aproape toate sistemele constituționale cunosc o asemenea instituție: Parliamentary Commissioner în Anglia, Mediateur în Franța, Defensor del Pueblo în Spania, Avocatul Poporului în România¹⁶. Controlul exercitat prin Avocatul Poporului (ombudsman) se referă la faptul că, ombudsman-ul, persoana (sau persoanele) numită de către Parlament, are obligația de a supraveghea administrația și în unele state și justiția¹⁷.

Menirea constituțională a Avocatului Poporului este de a apăra drepturile și libertățile persoanelor fizice în raport cu autoritățile și instituțiile publice, în special cu cele executive. El își exercită atribuțiile la cererea persoanelor interesate sau din oficiu, iar autoritățile și instituțiile publice sunt obligate să îi asigure sprijinul necesar în exercitarea atribuțiilor sale. De asemenea, Avocatul Poporului, în activitatea sa, este independent de orice autoritate publică. Avocatul Poporului reprezintă interfața între cetățeni și stat, apărând drepturile și libertățile persoanelor fizice în raporturile acestora cu autoritățile administrației publice, pe cale amiabilă, prin mediere și dialog. În acest sens, instituția Avocatului Poporului primește, examinează și soluționează, în condițiile legii, petițiile adresate de orice persoană fizică, fără deosebire de cetățenie, vârstă, sex, apartenență politică sau convingeri religioase, precum și petițiile formulate de societăți comerciale, asociații sau alte persoane juridice. Instituția Avocatului Poporului reprezintă unul dintre principalele mijloace de control al Parlamentului asupra administrației publice centrale sau locale, regiilor autonome indiferent la care nivel sunt ele organizate și funcționează și serviciilor publice care se află sub autoritatea administrației publice centrale sau locale, indiferent dacă acestea au fost sau nu externalizate.

¹² A se vedea Raluca Miga Beșteliu, *Drept internațional public*, Volumul II, Editura C. H. Beck, București, 2008, p. 1 și urm.

¹³ Noul Cod de procedură civilă consacră arbitrajul în Cartea a IV-a, art. 533- 612.

¹⁴ A se vedea J.G. Brannon, *The judicial System în North Carolina*, Administrative office of the courts, Raleigh, North Carolina, 2000, p. 24 și urm.

¹⁵ A se vedea L. Lăpădat, *Rolul judecătorului din perspectiva Noului cod de procedură civilă*, în R.I. Motica, L. Bercea, V. Pașca (editori), *Noile Coduri ale României, Studii și cercetări juridice*, Editura Universul Juridic, București, 2011, p. 347 și urm.

¹⁶ A se vedea pentru o prezentare detaliată a instituției în dreptul comparat M. Vlad, *Ombudsman-ul în dreptul comparat*, Editura Servo-Sat, Arad, 1998.

¹⁷ Gh. Iancu, *Drept constituțional și instituții politice*, Editura Lumina Lex, București, 2007, p. 326.

DREPTUL LA SECURITATE – OBIECTIV PRINCIPAL AL POLITICILOR DE APĂRARE ȘI ORDINE PUBLICĂ

Octavian Mircea Chesaru*

Abstract:

Security and defence policies have always stated different goals, depending on the national and regional security architecture, but regardless of the official goal, the real goal is the protection of human rights, especially the rights to life, liberty and security. The right to security is the main target of a defence policy, a policy providing a public good consisting of the security status of a nation or of a region.

Security crises occur unexpectedly and security threats and vulnerabilities have the tendency to spread evenly across the globalised world we live in. Therefore, a large number of human rights treaties have been written in order to ensure the rights to life, liberty and security in the event of a security crisis.

Keywords: life, liberty, security, crisis

Résumé:

La sécurité et les politiques de défense sont toujours affirmés comme différentes, en fonction de l'architecture de sécurité nationale et régionale, Mais quelle que soit l'objectif officiel, le véritable objectif est la protection des droits de l'homme, et en particulier le droit à la vie, la liberté et la sécurité. Le droit à la sécurité est la principale cible de la politique de défense, la politique de sous-traitance pour le bien public constituant la sécurité de l'état, de la nation ou de la région.

Les crises de sécurité se produisent de façon inattendue et les menaces de sécurité et les vulnérabilités ont la tendance à se répandre uniformément dans le monde globalisé dans lequel nous vivons donc, un grand nombre de traités relatifs aux droits de l'homme ont été écrits afin d'assurer les droits à la vie, la liberté et la sécurité en cas d'une crise de la sécurité.

Mots-clés: La vie, la liberté, la sécurité, la crise

Crizele de securitate, indiferent de sursă, afectează drepturile fundamentale ale omului, în special, drepturile la viață și libertate. Politicile de securitate ale statelor sau ale organizațiilor internaționale, care au competențe în domeniul apărării naționale, urmăresc, în primul rând, evitarea atingerii acestor drepturi și garantarea unui climat de securitate pentru fiecare individ.

Drepturile omului **sunt inerente naturii umane**, întrucât ordinea naturală pe care ele se întemeiază rămâne valabilă indiferent de societatea în care evoluează¹. **A garanta**

siguranța cetățenilor, înseamnă, în primul rând, a garanta inviolabilitatea unor drepturi inerente naturii umane. Cu toate acestea, întâlnim numeroase incidente de securitate care aduc atingere acestor drepturi.

Politicile publice sunt considerate a fi maniera funcțională de a executa prerogativele puterii în slujba cetățeanului. Politicile publice sunt elaborate pentru a elimina (sau a rezolva) probleme sau necesități ale colectivităților umane pentru care sunt elaborate. Acestea sunt cele mai vizibile *bunuri* produse de guvernanți sau alți purtători de decizie pentru populația pe care o reprezintă. Politica de securitate este un astfel de *bun* creat de guvernanți pentru cei guvernați, cu scopul eliminării sau combaterii

* Cercetător științific.

¹ Irina Moroianu Zlătescu, *Drepturile omului: Un sistem în evoluție*, Institutul Român pentru Drepturile Omului, București, 2007, p.27.

factorilor ce le pun sau le pot pune în primejdie siguranța, ce le pot aduce atingere drepturilor la viață, libertate și securitate.

Thomas Dye definește politicile publice ca fiind *tot ceea ce un sistem de guvernare alege să facă sau să nu facă*², coagulând percepția asupra politicilor publice în jurul puterii executive. William Jenkins aduce o definiție mai amplă, considerând politicile publice ca fiind *un set de decizii adoptate de către un actor sau un grup de actori cu privire la selectarea scopurilor și a mijloacelor necesare atingerii acestor scopuri într-o situație dată, actorii deținând, în principiu, puterea de a aduce la îndeplinire aceste decizii*³. James Anderson consideră că politicile publice sunt *un curs al acțiunii urmat de un actor sau mai mulți actori politici, în încercarea de a rezolva o problemă*⁴.

O definiție cuprinzătoare este aceea conform căreia politicile publice sunt seturi de decizii, norme și acțiuni, prin care autoritățile publice rezolvă problemele societății în ansamblu sau problemele unui segment particular al comunității⁵.

Politica de securitate este o politică publică elaborată de purtătorii de decizie pentru furnizarea securității naționale sau regionale. Securitatea este unul din *bunurile publice* oferite și asigurate de un stat sau de un actor non-statal printr-o serie de decizii, strategii și procese, grupate sub eticheta de politică de securitate națională sau politică de securitate a unei entități naționale⁶.

Viziunea modernă asupra securității, abordarea modernă a securității unui sistem, aduce în discuție toate mediile cu care se confruntă individul, membru al societății. Astfel, sistemul securității naționale nu este perturbat doar de o criză de securitate inițiată din exterior, de un atac armat direct (viziunea

tradițională asupra securității unui stat). Un atac la securitatea unui sistem poate surveni în cazul oricărui tip de criză (disfuncție nedorită) a unui subsistem al acestuia.

Așadar, securitatea națională este, în prezent, garantată de securitatea militară, de securitatea economică, de securitatea energetică, de securitatea mediului, de securitatea psihologică, de securitatea juridică ș.a.m.d., toate aceste axe de securitate constituind componente vitale de securitate, pe care individul le resimte în mod direct.

Pentru a garanta siguranța indivizilor, trebuie analizată existența problemei și percepția decidenților asupra existenței acestei probleme. Dacă problema este prezentă și reală (pericolul/amenințarea există și e real) și decidenții iau la cunoștință de existența problemei și o integrează în agendă, putem spune că avem de-a face cu o stare de **insecuritate**. Dacă problema nu este trecută în agendă, decidenții oferă o **falsă securitate**. Dacă problema nu există, dar este conturată în agendă, suntem în prezența unei **obsesii** de securitate. **Obiectivul politicii de securitate trebuie să fie eliminarea problemei și percepția general-acceptată că a fost eliminată, pentru a garanta o stare de securitate.**

În concluzie, putem spune că politicile de securitate sunt elaborate pentru eliminarea problemelor reale și prezente care sunt conștientizate.

Falsa securitate sau obsesiile de securitate pot afecta drepturile omului mai mult decât situațiile clasice de insecuritate. În situația unei false securități, decidenții nu iau în considerare existența sau posibilitatea evoluției unor amenințări la adresa drepturilor omului. În aceeași ordine de idei, obsesia de securitate poate conduce la abuzuri precum restângerea unor drepturi și libertăți cetățenești fără a fi în prezența unei situații în care instrumentele internaționale acceptă aceste măsuri. În aceste situații, putem spune că dreptul la securitate, protejat de documente precum *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, nu a fost garantat.

În ceea ce privește crizele de securitate și impactul acestora asupra drepturilor omului societatea umană, de-a lungul evoluției sale, s-a

² T. R Dye., *Understanding Public Policy*, 1998, Prentice-Hall, p.335.

³ W Jenkins, *Policy Analysis: A Political and Organizational Perspective*, London, 1978, p.182.

⁴ J. Anderson *Public Policy Making: An Introduction*, 3rd Edition, Houghton Mifflin College Div, 2000, p.91.

⁵ L. G. Popescu, *Administrație și politici publice*, Editura Economică, București, 2006, p.226.

⁶ L. A. Ghica, M. Zulean (coord.), *Politica de securitate națională: concepte, instituții, procese*, Ed.Polirom, Iași, 2007, p. 34.

confruntat, deseori, cu situații de criză cu efecte și cauze variate. Disfuncțiile sistemelor au reprezentat, deseori, motivul unei revoluții în gândirea politică, socială sau economică. Cu un deznodământ dorit sau nedorit, cu implicații pe termen lung benefice sau dăunătoare, perioadele de criză au constituit și perioade în care drepturile omului, drepturile inerente naturii umane, au fost negate, încălcate sau insultate.

Criza este caracterizată de un eveniment ce modifică, în mod puternic, starea de fapt a unui sistem sau a unui subsistem. Situația de criză apare atunci când un indicator vital al activității organizației ajunge la valori ieșite din normal. Previzibile sau imprevizibile, dorite (orchestrate) sau nedorite, crizele fac parte din ciclul vieții sistemelor, cauzând modificări puternice în evoluția acestora. Criza este percepută ca o fază normală, previzibilă, din ciclul economic al unui sistem⁷. Cu toate acestea, criza reprezintă ultima fază a unui lanț de disfuncționalități ce pun în pericol existența organizației sau a sistemului în care se manifestă⁸.

Analiza tipologiei crizelor duce la o clasificare a acestora după duritatea cu care se manifestă – astfel, putem asista la crize violente (ce provoacă pierderi imediate de vieți omenești) sau nonviolente (ce evoluează subtil și produc pagube ce se resimt cu întârziere), dar și la crize intenționate (precum acte de terorism sau amenințări cu bombă) sau neintenționate (explozii, incendii sau prăbușirea bursei)⁹.

Cunoaștem crize de foarte multe tipuri, în funcție de domeniul sau de disciplina asupra căreia se răsfrâng. Astfel, putem asista la crize politice, militare, economice, sociale, energetice, alimentare, diplomatice, legislative etc., fiecare afectând atât domeniul în care s-au produs, cât și celelalte domenii, ramuri, sau discipline, sistemele de astăzi fiind interdependente și interconectate, într-o societate globalizată în care crizele izolate afectează întregul sistem.

⁷ E. M. Dobrescu, *Cartea crizelor: o privire optimistă*, Editura Wolters Kluwer, București, 2010, p.12.

⁸ T. Libaert, *Comunicarea de criză*, Editura C.H.Beck, București, 2008, p.1.

⁹ D. Newsom, J. VanSlyke Turk, D. Kruckeberg, *Totul despre relațiile publice*, Editura Polirom, Iași, 2010, p.436.

Globalizarea, un fenomen ce aduce avantaje, dar și dezavantaje, poate fi definită ca *o lărgire, o adâncire și o accelerare* a interconectării la scară mondială a tuturor aspectelor vieții sociale contemporane¹⁰.

Globalizarea presupune o circulație rapidă a ideilor și a informațiilor (dar și a zvonurilor false), a experiențelor culturale, a factorilor de configurare ai unei economii (bunuri, servicii, capitaluri, forță de muncă), având potențialul de a aduce beneficii atât țărilor aflate în curs de dezvoltare, cât și țărilor dezvoltate¹¹. Globalizarea nu mai poate fi ocolită sau contestată în acest moment al evoluției, fiind percepută ca un fenomen normal al evoluției umane, fiind comparată chiar cu gravitația¹².

Astfel, prin fenomenul globalizării, asistăm la o interconectare a subsistemelor, după natura acestora – observăm globalizarea economiei și a comerțului, a mediilor de securitate, a culturii, a factorului psihologic etc. Fenomenul globalizării aduce o disciplină în conduita economică, politică și socială a statelor și a popoarelor, disciplină ce facilitează dezvoltarea accelerată a acestora. **Globalizarea urmărește o uniformizare a sistemelor juridice privind protecția drepturilor fundamentale ale omului.**

Cum afectează crizele respectarea drepturilor omului? Pentru a răspunde la această întrebare, este necesară o reclasificare, o recompartimentare a tipurilor de crize. Confruntându-ne cu un număr mult prea mare (și în creștere) de tipuri de crize, considerăm necesară gruparea crizelor în trei categorii. Acestea sunt crizele politice, crizele de securitate și crizele economice. Este important ca, și sub această clasificare, să privim crizele interdependente.

Crizele politice sunt provocate de clasa politică a societății și afectează maniera normală de funcționare a unui sistem statal, relațiile diplomatice dintre state, sau conduita așteptată în cadrul organizațiilor, alianțelor, uniunilor ș.a.m.d., din care acestea fac parte. Crizele

¹⁰ D. Held., A.McGrew, D. Goldbatt, P. Perraton, *Transformări globale*, Editura Polirom, Iași, 2004, p.26.

¹¹ J. E. Stiglitz, *Mecanismele globalizării*, Editura Polirom, Iași, 2008, pp.19-20.

¹² E. M. Dobrescu, *op .cit.*, p.245.

politice pot lua naștere din cauza opiniilor divergente sau din cauza ideologiilor contrare valorilor democratice, afectând procesul decizional și procesul de administrare în cadrul unui sistem.

Crizele politice aduc atingere drepturilor omului în situații (arătate de istorie) în care decidenții practică abuzurile la adresa statului de drept, la adresa suveranității popoarelor, la adresa proprietății private, la adresa libertății de opinie, la adresa libertății presei, la adresa libertății sindicale etc. Regimurile politice abuzive au practicat și, din nefericire, încă practică discriminarea etnică, rasială, religioasă sau culturală, fapt resimțit în deciziile și în conduita autorităților.

Prin aceste abuzuri sunt negate drepturile și libertățile fundamentale ale omului, indivizii resimțind negarea dreptului la educație, dreptului la securitate socială, dreptului la proprietate privată, dreptului la opinie și la libertate de gândire, dreptului la arbitraj juridic echitabil etc.

Crizele de securitate constau în evenimente iminente sau în curs de desfășurare, cu impact direct asupra stării de securitate a unui sistem. Securitatea națională, regională sau globală este privită din două perspective – stare și proces. Starea de securitate este un *bun public* furnizat de autorități prin politica de securitate adoptată (prin deciziile, strategiile și procesele aferente acestei politici publice)¹³ și presupune starea unei națiuni și a cetățenilor săi de a fi și de a se simți siguri și protejați împotriva riscurilor și amenințărilor la adresa vieții și a libertății.

Procesul de securitate este desfășurat de autoritățile competente prin mijloace tehnice sau juridice specifice și presupune un ansamblu de măsuri și acțiuni; acest proces poate fi proactiv (pentru prevenirea evenimentelor nedorite) sau activ (pentru contracararea acestor evenimente după producere/izbucnire). Prevenirea crizelor de securitate este o activitate pluridisciplinară realizată de instituții specializate, ca un atribut al clasei politice a statului¹⁴.

¹³ L. A. Ghica, M. Zulean (coord.), *Politica de securitate națională: concepte, instituții, procese*, Editura Polirom, Iași, 2007, p.34.

¹⁴ S. Petrescu, *Despre intelligence. Spionaj-Contraspionaj*, Editura Militară, București, 2010, pp.371-

După nevoile fiziologice normale, nevoia de securitate, de siguranță, este pe treapta a 2-a a piramidei lui Maslow, iar în lipsa siguranței orice urmă de civilizație, conduită și moralitate umană dispare. **Prin acest raționament se poate spune că, înaintea drepturilor și libertăților cu caracter politic, juridic și economic, primele drepturi fundamentale care trebuie protejate sunt drepturile la viață, libertate și securitate.**

Crizele de securitate se manifestă prin agresiune armată din exterior, prin acte de terorism, prin criminalitatea organizată internă sau transfrontalieră, prin mișcări violente interne de amploare etc. Aceste tipuri de crize aduc atingere, în primul rând, drepturilor la viață, la libertate și la securitate – drepturi ce trebuie garantate oricărei ființe umane înainte de orice altă libertate politică, socială sau economică.

Prin prisma rolului mediului politic asupra politicii de securitate națională, crizele politice și crizele de securitate sunt interdependente. Putem afirma că o criză de securitate produce o criză politică, dar și reciproca este valabilă, întrucât se consideră că orice criză de securitate este emanată de politic, deoarece toate aspectele legate de securitate sunt probleme politice¹⁵. Războiul este doar o continuare a politicii cu alte mijloace¹⁶.

Drepturi precum dreptul popoarelor de a dispune de ele însele, dreptul de proprietate, dreptul la opinie, dreptul la intimitate, dreptul la demnitate, dreptul la servicii medicale, dreptul la dezvoltarea persoanei, drepturile copilului sau drepturile minorităților sunt negate, uitate și insultate, în situații de crize de securitate. Se asistă la tortură, tratamente inumane sau batjocoritoare, la procese juridice sumare și neechitabile sau chiar la crime împotriva umanității.

În situația unei crize de securitate, instrumentele universale și regionale de protecție a drepturilor omului intervin prin politicile de securitate, care au rolul de a contracara sau de a preveni atingerea unor

372.

¹⁵ A se vedea E. A. Kolodziej, *Securitatea și relațiile internaționale*, Ed.Polirom, Iași, 2007, p.36.

¹⁶ C.von Clausewitz, *Despre război*, Ed.Antet XX Press, Prahova, 2007, p.18.

drepturi fundamentale ale membrilor societății. Cele mai importante drepturi protejate de instrumentele universale și regionale la care România este parte sunt drepturile la viață, libertate și securitate.

Instrumentele universale promovate de Organizația Națiunilor Unite au influențat puternic instrumentele Uniunii Europene, statele membre UE ratificând deja instrumentele ONU. Astfel, pentru a proteja drepturile cetățenilor săi în situația unei crize de securitate, Uniunea își propune să promoveze pacea, valorile sale și bunăstarea popoarelor sale și să ofere **un spațiu de libertate, securitate și justiție**¹⁷, urmărind combaterea criminalității transfrontaliere în interiorul frontierelor sale.

Politicile publice din interiorul Uniunii care vizează apărarea, reprezentarea externă sau cooperarea polițienească și judiciară, contribuie la furnizarea unui spațiu de libertate, securitate și justiție, ca un *bun public* generat în virtutea respectării și promovării dreptului internațional al drepturilor omului.

O criză de securitate poate afecta, cu precădere, dreptul la viață inerent fiecărei ființe umane. *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, document adoptat și proclamat în 1948 de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite, protejează dreptul la viață al ființelor umane prin articolul 3 al acestuia.

Articolul 3 stipulează că **Orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea sa**. Astfel, politicile de securitate naționale sau regionale vizează direct apărarea acestor drepturi, întrucât dreptul la viață, la libertate și la siguranță sunt cele dintâi drepturi civile și politice, toate celelalte drepturi depinzând de respectarea acestora¹⁸. Dreptul la securitatea fiecărei persoane este promovat de această importantă declarație, impulsționând purtătorii de decizie să privească acest drept ca pe obiectivul esențial al politicilor de securitate regionale, naționale sau sectoriale.

Constituția României protejează, prin capitolul al II-lea, denumit *Drepturile și libertățile fundamentale*, principalele drepturi

inerente naturii umane. Dreptul la viață este protejat prin articolul 22 al Legii fundamentale. Același articol protejează dreptul la securitate, sub forma garantării integrității fizice și psihice a cetățenilor.

Dreptul la securitate poate fi atins de orice act de violență sancționat de o lege penală, plasând persoana și bunurile persoanei într-o situație de primejdie. Infracțiunile de orice gen sau agresiunile externe trebuie combătute preventiv și proactiv de autoritățile competente, în baza strategiilor de apărare și de ordine publică. Cele mai grave forme ale crizelor de securitate pot atinge chiar dreptul la viață al indivizilor, motiv pentru care politicile de securitate trebuie să pregătească autoritățile forței coercitive să răspundă adecvat oricărui incident de acest gen.

Statele membre ONU oferă cadrul legislativ prin care atingerea acestor drepturi este sancționată. Unul din izvoarele acestei practici este *Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice*, adoptat de Adunarea Generală a ONU în 1966, instrument universal prin care se menționează în art. 6 că **dreptul la viață este inerent persoanei umane**, motiv pentru care acest drept **trebuie ocrotit de lege**. Articolul 9 al actului prevede că **orice individ are dreptul la libertate și la securitatea persoanei sale** și se invocă instituirea securității juridice ca element fundamental al acestui deziderat. Pactul pune în vedere că, în primul rând, legea este cea care protejează abuzurile la adresa drepturilor fundamentale. Un cadru legal precis și cuprinzător diminuează șansele apariției incidentelor de securitate.

Pentru garantarea drepturilor la viață, libertate și securitate, literatura de specialitate cunoaște instrumente privitoare la probleme specifice, precum crima de apartheid, tratamentele inumane sau pedeapsa cu moartea.

Unul dintre acestea este *Convenția internațională asupra eliminării și reprimării crimei de apartheid*, adoptată de Adunarea Generală a ONU în 1973, prin care este condamnată crima de apartheid, în raport cu dreptul internațional.

Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, adoptată în forma inițială la Roma, în 1950, protejează, de asemenea, dreptul la viață prin articolul 2 al

¹⁷ Tratatul de la Lisabona în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C 306, 17.12.2007.

¹⁸ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu în *op.cit.* p.80.

acesteia, precum și drepturile la libertate și la siguranță, prin art.5. De observat că aceste două articole, spre deosebire de art.3 al *Declarației Universale a Drepturilor Omului* din 1948, beneficiază de o precizie sporită. Astfel, art.2 privind dreptul la viață menționează cazurile în care omorul (negarea dreptului la viață) se poate săvârși în mod legal, iar art.5 prevede situațiile în care persoana poate fi privată de libertatea sa. Cu toate acestea, prin anexarea la convenție a Protocolului Nr.6 în 1983, **pedeapsa cu moartea este abolită**. În 2002 a fost deschis spre semnare Protocolul Nr.13, care întărește acest principiu prin articolul 1 al acestuia, prin care se menționează că *Pedeapsa cu moartea este abolită. Nimeni nu poate fi condamnat la o astfel de pedeapsă, nici executat*. Cu toate acestea, numeroase state, chiar și din lumea civilizată, încă practică sancțiunea pedepsei cu moartea.

Terorismul internațional, rod al criminalității organizate, este una dintre cele mai întâlnite surse ale crizelor de securitate, contravenind flagrant celui mai elementar respect datorat drepturilor inerente ființei umane¹⁹. Fenomenul aduce atingere drepturilor la viață și la securitate, motiv pentru care comunitatea internațională a adoptat și a promovat instrumente prin care această amenințare asimetrică este blamată.

Uniunea Europeană cunoaște, prin Tratatul de la Lisabona, un proces de modernizare, tratatul permițând Uniunii să facă față provocărilor secolului XXI²⁰. În Uniune, cele mai importante instrumente de combatere a terorismului sunt două documente fără forță juridică, dar cu o mare influență asupra politicilor naționale de securitate. Aceste documente sunt *Strategia de Securitate Internă a Uniunii Europene: Către un model european de securitate* (din martie 2010) și *Strategia Europeană de Securitate: O Europă sigură într-o lume mai bună* (din 2009).

Terorismul, conform *Strategiei de Securitate Internă a UE*, este considerat a fi o amenințare care, *sub toate formele sale*,

manifestă o lipsă absolută de respect pentru viața umană și valorile democratice, iar conform Strategiei Europene de Securitate, pentru Europa și pentru restul lumii, terorismul rămâne o amenințare majoră la viețile noastre.

De asemenea, **genocidul, crimele de război și crimele împotriva umanității** sunt considerate a fi incidente de securitate ce aduc atingere drepturilor fundamentale. Aceste practici sunt condamnate de instrumente precum *Convenția pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid*, adoptată de Adunarea Generală a ONU în 1948, prin care *genocidul, comis atât pe timp de pace, cât și pe timp de război, este o crimă de drept internațional* (art.1). De asemenea, *Convenția asupra imprescriptibilității crimelor de război și a crimelor contra umanității*, adoptată de Adunarea Generală a ONU în 1968, promovează abrogarea normelor juridice naționale prin care aceste fapte grave se prescriu. Neavând un termen de prescripție, făptașii sunt trași la răspundere penală oricând probele sunt suficiente pentru ca procurorul de caz să întocmească un rechizitoriu incontestabil.

Tratamentele inumane sau sclavia sunt sancționate prin *Declarația universală a drepturilor omului* din 1948, prin articolele 4 și 5, dar și prin *Convenția împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente de cruzime, inumane sau degradante*, adoptată de Adunarea Generală a ONU în 1984. De asemenea, *Convenția privind sclavia*, semnată la Geneva în 1926, condamnă practica sclaviei și comerțul cu sclavi, urmărind *să edifice, progresiv și cât mai curând posibil, abolirea totală a sclaviei în toate formele sale* (art.2, punctul b). Scopurile acestui instrument sunt întărite de *Convenția suplimentară cu privire la abolirea sclaviei, traficului cu sclavi și a instituțiilor și practicilor analoge sclaviei*, adoptată de Conferința Plenipotențiarilor Națiunilor Unite în 1956, precum și de *Convenția pentru reprimarea traficului de ființe umane și a exploatării prostituției semenilor*, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite în 1949.

Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, din 1950, interzice tortura, sclavia și munca forțată prin articolele 3 și 4, însă aceste principii juridice sunt tratate cu o precizie mai mare prin

¹⁹ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Terorismul – gravă încălcare a dreptului la viață, la libertate și siguranță*, în *Drepturile omului*, Nr.1/2002, p.3 și urm.

²⁰ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *op.cit.*, p.126și urm.

Convenția Europeană pentru prevenirea torturii și a tratamentelor inumane sau degradante, adoptată în 1987. Documentul din 1987 instituie un Comitet european pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante, în cadrul Consiliului Europei, menit a proteja indivizii împotriva acestor atacuri la adresa libertății și siguranței.

Protecția refugiaților reprezintă o preocupare importantă în disciplina dreptului internațional al drepturilor omului și în domeniul securității naționale, refugiatul fiind, deseori, o victimă a crizelor de securitate.

Cele mai importante instrumente universale din domeniu sunt *Convenția privind statutul refugiaților*, adoptată în 1951 de Conferința Plenipotențiarilor Națiunilor Unite și *Convenția privind statutul apatrizilor*, adoptată la New York în 1954. Aceste instrumente definesc refugiatul și apatridul și stabilesc modalitățile de constituire a acestora sub acest statut, precum și drepturile și obligațiile ce revin statelor pentru integrarea socială a acestora.

Din motive strategice, numeroase instrumente internaționale permit restrângerea unor drepturi fundamentale pe perioada de criză de securitate. Acesta este un exercițiu democratic îngăduit de cele mai importante instrumente universale și regionale din domeniu, care prevăd că aceste măsuri se pot lua *în interesul securității naționale sau al ordinii publice*²¹.

Practica este răspândită în toate părțile globului. În statul nostru, *Constituția României* protejează, prin capitolul al II-lea, denumit *Drepturile și libertățile fundamentale*, principalele drepturi inerente naturii umane. Cu toate acestea, articolul 53 menționează că *exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți poate fi restrâns numai prin lege și numai dacă se impune, după caz, pentru: apărarea securității naționale, a ordinii, a sănătății ori a moralei publice, a drepturilor și a libertăților cetățenilor; desfășurarea instrucției penale; prevenirea consecințelor unei calamități*

naturale, ale unui dezastru ori ale unui sinistru deosebit de grav. Astfel, Legea fundamentală este armonizată la prevederile universale sau europene privind restrângerea drepturilor omului, o criză de securitate impunând astfel de practici.

Prin declararea stării de necesitate sau de asediu, drepturi precum dreptul la libera circulație, dreptul de proprietate, dreptul la intimitate etc., pot fi restrânse din motive de securitate. Această practică se impune în situația unei crize de securitate, pentru a nu stânjeni sau chiar a susține activitatea autorităților. Cu toate acestea, dacă nu suntem în prezența unei crize de securitate, ci avem de-a face cu o obsesie de securitate, restrângerea drepturilor este un abuz la adresa drepturilor omului.

Dacă drepturile fundamentale sunt negate prin invocarea unei situații excepționale, fără ca aceasta să fie reală, suntem în prezența unui abuz venit din partea purtătorilor de decizie; un abuz ce aduce atingere drepturilor fundamentale ale omului. O astfel de practică poate folosi protecția dreptului la viață și la securitate ca un paravan pentru interese politice imorale și abuzive.

Deciziile abuzive ale unor purtători de decizie din state nemembre au împins NATO să dezvolte capacități spre soluționarea crizelor, spre intervenții nespecifice articolului 5 al Tratatului de la Washington (1949), Alianța Nord-Atlantică devenind un promotor al dreptului la securitate oriunde în sfera sa de influență.

În concluzie, crizele de securitate trebuie privite ca incidente nedorite în ciclul implementării politicilor de securitate și de ordine publică ale unui stat sau ale unui actor suprastatal. Crizele de securitate aduc atingere, în primul rând, dreptului la securitate.

Dreptul la securitate este un drept fundamental de care trebuie să se bucure orice ființă umană, motiv pentru care, indiferent de oportunitățile, amenințările sau direcțiile de acțiune declarate de purtătorii de decizie, obiectivul primordial al unei politici de securitate este garantarea dreptului la securitate. Doar astfel poate fi garantat dreptul la viață și dreptul la libertate și doar astfel poate fi apărată integritatea fizică și psihologică a indivizilor.

²¹ A se vedea *Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice*, art.8 în Instrumente internaționale privind drepturile omului la care România este parte, vol.I, Instrumente universale, ed.IX, rev., Irina Moroiu, E. Marinache, Rodica Șerbănescu (coord), IRDO, București, 2007, p.28 și urm.

II. IRDO – RECORD OF ACTIVITIES 2011

An independent body having the status of a legal person, the Romanian Institute for Human Rights (IRDO) has proved its decisive role with increasing familiarization of public bodies, non-governmental organizations and the Romanian citizens with human rights issues, the way they are guaranteed and observed both in Romania and in other countries, and also systematically informing international bodies and the public in other countries about the way human rights are actually applied and observed in Romania.

Its activities rooted in the actual realities of each period, each stage, the Institute had permanently in mind the organization of an adequate framework and adequate means for the actual implementation and observance of human rights, for better familiarization with and increased awareness about human rights, both in terms of the public authorities and the natural persons. This is so much more so that Romania is a member country of the United Nations Organization, the OSCE, the Council of Europe and the European Union.

Consequently, the Institute mainly focused its activity on the organization of such programmes and partnerships that respond better to the international and the national requirements of promoting the people's rights and fundamental freedoms, and of training those categories of persons having the responsibility to protect them.

The experience acquired over the years, as well as the close collaboration with governmental and non-governmental organizations taking interest in the field of human rights, were particularly important for the Institute for the accomplishment of the powers conferred by Law No. 9/1991, acting as an interface, a solid bridge, between the State's institutions and the civil society.

Bearing in mind the particular importance of knowing human rights, in 2011 the Romanian Institute for Human Rights organized training, information, documentation,

research and consultancy activities, contributing by its entire activity to the training of persons working in the public structures and institutions having powers to protect and promote human rights, systematically informing the citizens about the rights guaranteed under the legislation or provided for in international documents where Romania is a party. In this respect, in the year 2011, the Institute organized scientific events, symposiums, seminars, roundtables, debates, training courses, exchanges of experience. It performed research work, published and disseminated several volumes in the field, which aimed to achieve better understanding of the international standards, the international instruments and mechanisms for the protection and the promotion of human rights signed by Romania, in an attempt to facilitate their rapid and correct implementation at national level.

In the elaboration of its Programme of activities for the year 2011, the Romanian Institute for Human Rights took into account, among other things, the Principles of Paris on the functioning of national institutions for the promotion and protection of human rights, the Declaration of Durban of 2001, the Plan of Action adopted by the World Conference on Human Rights, Vienna 1993, the Plan of Action adopted by the Council of Europe Steering Committee for Human Rights, United Nation's Resolution 59/113 on the UN World Programme on Human Rights Education for the period 2005-2015, Recommendations R(79)16 and (97)14 and Resolution (97)11 by the Council of Europe Committee of Ministers, the Annual Working Programme of the European Union Agency for Fundamental Rights and, the main objectives established by the European Commission, through Europe 2020 Strategy, to be achieved by the year 2020, which have also become national objectives for each EU member country: employment, research and development/innovation, climate/energy, education, and poverty/social exclusion.

During difficult economic periods, as is the one characterized by the global economic crisis, which we are facing at present, it becomes obvious that, out of the rights laid down in the Universal Declaration and the international treaties, alongside the civil and political rights, with which they are in fact interdependent, the economic, social and cultural rights need special protection. Of these, the following were given special attention: the right to a working place with acceptable working conditions, the right to social security, the right to health and education, the right to social protection and healthcare. These are, of course, part of the topics the Institute dealt with in the year 2011.

While performing the tasks conferred by the law, that is, to promote and disseminate human rights, the Romanian Institute for Human Rights concluded partnerships with a wide range of governmental institutions and bodies, non-governmental organizations, at both domestic and international level.

The activities performed by the Romanian Institute for Human Rights in the year 2010 may be synthesized as aiming to:

- Provide better knowledge of human rights issues, as well as the way these rights are guaranteed in the Member States of the United Nations, the OSCE, the Council of Europe, the EU, etc;
- Inform the international institutions about the practical ways in which human rights are promoted and guaranteed in Romania;
- Perform research on important aspects in the field of human rights promotion and observance in our country and at international level;
- Organize and achieve training and educational programmes in the field of human rights according to the newest methodologies;
- Editorial activities;
- Publish the regulations, the documents, and the recent studies and research works in the field of human rights;
- Improve the activity of IRDO's Documentation Center;
- Offer advisory opinions, on request, to all those interested.

I. RESEARCH DEVOTED TO ASPECTS OF THE PROMOTION AND RESPECT OF HUMAN RIGHTS IN ROMANIA AND AT INTERNATIONAL LEVEL

One of the main elements characterizing the activity performed by the Romanian Institute for Human Rights is to research various aspects related to the promotion and observance of human rights. Dealing with this activity, provided for by the law, IRDO has always had in mind the Principles of Paris¹ on the functioning of national institutions for the promotion and protection of human rights, the Plan of Action adopted by the World Conference on Human Rights, Vienna 1993, the

¹ The fundamental principles established at the first international meeting of the National Institutions for the Promotion and Protection of Human Rights, held in Paris on 7-9 October 1991, also known as the "Principles of Paris".

Declaration of Durban of 2001, the documents adopted by the Council of Europe Steering Committee for Human Rights, United Nation's Resolution 59/113 of 10 December 2004, the Annual Working Programme of the European Union Agency for Fundamental Rights and, last but not least, Recommendations R(79)16 and (97)14 and Resolution (97)11 by the Council of Europe Committee of Ministers, which point out that investigating human rights and learning human rights are adequate means to provide increased respect for human rights, by knowing them better.

The thematic dealt with in the studies, the research and the articles achieved in the year

2011 was diversified, practically covering both the general aspects of the history and the evolution of human rights at international and domestic level, and specialized topics related to various civil and political rights, on the one hand, and the economic, social and cultural rights, on the other hand. There were also topics dealing with the "third generation" human rights, such as: the right to peace, the right to sustainable development, the right to a healthy environment.

The experience and the professional training of the Institute's own researchers and its collaborators allowed us to approach the most recent topics in the field, in ample studies, extending beyond one year and achieved by teams of two or more researchers in the Institute who worked in partnership with honorific associated researchers with the purpose of deepening the approach given the profoundness of the subject. At the same time, the research works dealt with special topics usually approached by a single author, while the results of such studies were popularized either by publication in the quarterly "Drepturile Omului", in the monthly bulletin Info IRDO, and in volumes, or by means of reports presented in the framework of scientific events organized by IRDO or by national and international bodies with which IRDO collaborates. It is in this category that the great majority of the studies and research works performed within or with the participation of IRDO fall.

In terms of the thematic dealt with, one can distinguish:

a) research activities dealing with general issues;

b) research activities devoted to the instruments and the mechanisms related to the promotion and the protection of human rights and the way the former evolved;

c) works devoted to the protection and the promotion of human rights;

d) research works devoted to human rights and the fundamental freedoms, namely: civil and political rights, economic, social and cultural rights; the right to peace, the right to sustainable development and the right to a

healthy environment.

A brief illustration of each research category shows the diversity of the topics.

a) Research activities dealing with general issues

- Present-day realities and prospects regarding the Romanian legislation in terms of human rights;

- Human rights and the effectiveness of justice;

- The State's social vocation;

- The non-discrimination principle: equal opportunities for women and men;

- Youth rights between aspirations and realities;

- Parliaments – public authorities of modern democracies;

- Types of referendums and models of constitutional and legislative referendum procedures;

- Functions of the referendum. Pros and cons;

- Evolution of the legislation meant to increase the citizens' accessibility to the legal norms;

- The relationship between the right to good governance and the right to good administration;

- Legal and judicial explanations of the error in law. Error in law, the right to property and human rights;

- Human rights and the way they are reflected in the labour legislation;

- Religious rights, freedoms and duties in the domestic law of member countries of the EU and in the international law;

- Religion in the public area. Present European values;

- The conceptual relationship between the fundamental human rights and the citizen's rights.

b) Research devoted to instruments and mechanisms for the protection and promotion of human rights and their evolution in time

- Convention on the rights of persons with disabilities and the role of national human rights institutions;

- European Court of Human Rights.

Prospects;

- The control mechanism for the implementation of the ECtHR's judgments;
- Application of Protocol 14 to the European Convention on Human Rights;
- The Advocate of the People institution;
- Role of the Legislative Council for the protection and promotion of human rights and fundamental freedoms;
- The Constitution of Romania – 20 years since adoption;
- Mechanisms of the protection system for asylum seekers in Romania;
- The new Civil Code and the way it reflects the fundamental international regulations in the field of human rights;
- The Civil Code and codification of human rights;
- Protection of human rights through contentious and non-contentious means;
- The relationship between the citizens, the religious cults and several State institutions;
- Present-day trends in the administration of the judicial system;
- Role of European institutions in the promotion and the protection of human rights.

c) Research devoted to the protection and promotion of certain human rights

- The right to work – a fundamental principle;
- The new Civil Code and human rights;
- Protection of the rights of juveniles by means of guardianship and trusteeship;
- Provisions related to the protection of aliens in Romania;
- Protection of the human right to property as a human right in terms of the provisions of the Constitution and of the administrative and civil legislation;
- Issues related to the implementation and protection of the right to work coming out from the jurisprudence;

- New horizons with the international protection of human rights: increasing the responsibility of the business environment;
- The relationship between the public administration and the denominational institutions in terms of protection of the religious freedoms in the European area;
- Evolution of the protection and the promotion of human rights in terms of the recent Romanian legislation;
- Evolution of the protection and the promotion of human rights in terms of the recent legislation in the European Union;
- Standards of religious freedoms in the international documents and the constitutions of the European countries.

d) Research devoted to the human rights and fundamental freedoms: civil and political, economic, social and cultural; the rights to peace, to sustainable development and a healthy environment

- Social rights in the European Union;
- The right to good administration;
- Social security and social integration;
- Protection and promotion of human rights in Romania through electoral contentious matters;
- Electoral rights;
- Observance of the economic, social and cultural rights in the new decade;
- Religious freedom;
- The lay administration – religious administration relationship in religious norms and in public law;
- The context and the dimension of the religious freedom;
- Right to liberty, social justice and solidarity at European level;
- The right to work and social protection in periods of economic crisis;
- Marriage in monotheistic religions.

II. TRAINING PROGRAMMES AND EDUCATIONAL ACTIVITIES IN THE FIELD OF HUMAN RIGHTS

The activities performed in the field of education and training-for-trainers (see **Appendix A**) focused on one of the main objectives laid down in the Constitutive Law of the Romanian Institute for Human Rights: *organization of training programs, particularly addressing those categories of persons having special responsibilities for the protection of human rights or to ensure awareness of human rights issues amongst large categories of the population.*

Following adoption of Resolution 59/113 of 10 December 2004 by the United Nations General Assembly, which launched the **World Programme for Human Rights Education** for the period 2005-2015, the Romanian Institute for Human Rights took action in conformity with the contents of the Programme and attached particular attention in 2011 to the intensification and the diversification of the activities conceived to develop education. The purpose was to shape the citizens' attitudes and behaviours characterizing a democratic society and increase the interest and the competencies of participation in the public life of as many citizens as possible, coming from all social-professional categories, both young and aged.

In order to continuously update its activities, IRDO included in its Plan of action the following objectives (the list is not exhaustive):

- to promote human rights education;
- to approach human rights education as a national, regional and international priority;
- to train adults and youngsters in the field of human rights and the rights of the child;
- to train trainers in the field of human rights;
- to train educators: members of the university and pre-university teaching staff;
- to train representatives of certain socio-professional categories, which are directly involved in and have

responsibilities with the promotion and the defence of human rights and the rights of the child;

- to consolidate the partnership and cooperation with the institutions that are part of the Romanian educational system, as well as other institutions, associations, NGOs in various fields;
- to monitor and support the educational programmes existing in the field of human rights, to highlight good practices while stimulating those measures meant to continue, improve and develop the latter.

The training-for-trainers activities as well as those devoted to human rights education were conceived and organized on the basis of the feedback received from the representatives of the Teachers' Training Centers and the teachers in various schools and high schools.

Persons working in such fields as education, research, public administration, justice, healthcare, as well as persons belonging to social categories with specific issues (women, children, pensioners, persons with disabilities, etc.) were the target groups of the activities performed by IRDO in this respect.

IRDO's training activities were developed and performed on initiative by IRDO itself or by IRDO's partners, on request by central and local authorities, or on request by various socio-professional groups and included, among others:

- long-term training courses accredited by the Ministry of Education, Research, Youth and Sports;
- short-term ("contact" type) training courses;
- activities meant to make certain social groups aware of the need to be familiar with and observe human rights and the rights of the child;
- symposiums, conferences, seminars, roundtables, debates, etc.;
- dissemination activities;
- presentation of books published by IRDO.

The increasing effectiveness of our undertakings, the better use of the materials, the objective selection of our beneficiaries, as well as the involvement of an increased number of experts led to the increased interest an ever greater number of beneficiaries showed for our activities, all of which were achieved in close cooperation with partners from non-governmental organizations mainly concerned with human rights education, from public institutions as well as higher education institutions, religious cults, professional associations, etc.

The educational and training activities organized by IRDO first of all include those academic events that have become traditional by continuity and gained their renown both nationally and internationally:

- *Coordination of the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance*, by IRDO and the North University, Baia Mare, **a permanent activity, which includes the Master Degree courses** (graduated in 2011 by the 9th series of graduates), debates, training courses, roundtables, conferences, book releases, etc., organized in collaboration with other institutions and non-governmental organizations **(see Appendix A)**;

- 17th edition of the *International University of Human Rights* summer courses, organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance, the Romanian Association for the United Nations, and the Club of Cheia "Victor Dan Zlătescu". The central topic was "The role of the national institutions for the promotion and the protection of human rights", while this year's edition was devoted to the celebration of 63 years since the UN General Assembly adopted the Universal Declaration of Human Rights, a fundamental document for the world's peoples' struggle to implement the principles and the ideals stipulated in the United Nations Charter. The International University of Human Rights was organized into several sections. The first one was devoted to "*National institutions in the field of human rights – their role for the promotion and the protection of human rights*";

here, recent developments in the field of human rights regulations, mechanisms and institutions were presented. It was followed by a section devoted to "*Regional organizations, instruments and mechanisms related to the protection and the promotion of human rights*", where the participants debated on the European Convention on Human Rights, the European Social Charter at its 60th anniversary, the European Committee of Social Rights, the European Commission against Racism and Intolerance, OSCE-ODIHR. A distinctive section was devoted to the topic "*European Union Agency for Fundamental Rights – the equivalent of a national institution*", with reference to the Charter of Fundamental Rights of the European Union, the way human rights and fundamental freedoms are regulated in the domestic constitutional law, and, at the same time, the way they are regulated in the international public law. "*The relationship between the national institutions and the other State authorities/institutions*" and "*Education for the promotion and the protection of human rights*" were also topics debated upon in the framework of the University. The event also included a book exhibition exhibiting volumes published by the Romanian Institute for Human Rights and a book release festivity, presenting the latest volumes published under the aegis of the Romanian Institute for Human Rights. The participants in this edition of the University included experts, researchers, professors, magistrates, candidates for a Doctor's or a Master's Degree, representatives of domestic and international non-governmental organizations.

- 18th edition of the national school contests "*The Education and Civic Culture School Contest*" and "*Democracy and Tolerance*", respectively;

- debates, symposiums, colloquiums devoted to the promotion of human rights in various fields, etc. **(see Appendix A)**.

1. Education of the young generation in a spirit of respect for human rights and fundamental freedoms, for dignity and tolerance, for the free exchange of opinions, is

an objective that has been pursued by over a decade in the framework of a partnership between the Romanian Institute for Human Rights and the Ministry of Education, Research, Youth and Sports. This partnership took the form of a number of activities that have become traditional, such as: the school contests "*The Civic Education and Civic Culture School Contest*" and "*Democracy and Tolerance*", each at its 17th edition; continuous training courses for teachers and primary school teachers; colloquiums, symposiums and debates (see **Appendix A**) on various aspects of the human rights education activity and the *Didactic Creativeness Contest in the field of auxiliary materials to be used for human rights education* and of a *National Contest of Literary Creation and Plastic Creation* for primary school pupils.

2. The national school contests

Following an initiative by the Romanian Institute for Human Rights, starting in 1994 the Ministry of Education, Research and Youth included the disciplines *civic education* (grades III-IV), and respectively *civic culture* (grades VII-VIII) in the category of disciplines for which annual national school contests were organized.

These contests, in the organization of which the Romanian Institute for Human Rights is a partner of the Ministry of Education, Research, Youth and Sports, known as 'Olympiads', are the result of the need for education meant to shape the role and the status of a citizen in a democratic society, with a view to train and develop competencies for participation in the public life, a critical social spirit and the capacity for tolerance.

a) The National School Contest on Social and Human Sciences was organized in April 2011 in partnership with the Ministry of Education, Research, Youth and Sports – General Directorate Lifelong Education and Learning, and the Prahova County School Inspectorate.

As usual, the best works achieved by the participating crews were offered prizes by the Romanian Institute for Human Rights.

b) The 17th edition of the final stage of the National School Contest "Democracy and Tolerance"

The contest initiated by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Ministry of Education, Research, Youth and Sports is a complex form of civic education involving pupils from primary and secondary schools. It was organized on three dimensions: theoretical, practical-applicative, and artistic, with the participation of three-member crews, of which one from a primary school. The experience accumulated during the contest reveals a constant improvement of the quality of the materials presented in the framework of the contest – in all its three dimensions, as well as a constantly increasing interest in the issues it deals with.

The contest, held in Buzău, aimed to develop cooperation competencies at group level, stimulating the interest in familiarization with such concepts as: democracy, tolerance, human rights, rights of the child and the relationships among all these, familiarization with the national and the international regulations in the field and, last but not least, students' practicing democratic, tolerant, attitudes and behaviour, the civic spirit and shaping the skills of getting involved with the life of the educational and the community the students belong to.

Based on the results obtained in the three tests of the contest, the Romanian Institute for Human Rights awarded the "Human Rights" special prizes and special mentions.

3. With regards to the continuous training of the teachers involved with human rights education, an important number of activities were organized in various regions of the country during the year 2011, in partnership with various universities (The National School of Political and Administrative Studies, University "Ovidius" of Constanța, The North University of Baia Mare, The Ecologic University, University "Spiru Haret", University "Dimitrie Cantemir", University "Vasile Goldiș", etc.), with Teachers' Training Centers (Bucharest, Ploiești, Pitești, Craiova, Timișoara, Sibiu, Baia Mare, Brașov, Iași, Constanța etc.); of these, some were devoted to the Human

Rights Day as well as other international days consecrated by the United Nations Organization (see Appendix A).

a) The Romanian Institute for Human Rights organized in Sibiu, at the headquarters of the Teachers' Training Center in Sibiu, a commemorative and educative event on the occasion of the International Day against Fascism and Anti-Semitism that targeted a group of teachers teaching in secondary schools and high schools. The purpose of the event was that the participants be able to achieve connections with human rights issues, particularly an exchange of good practices related to the students' involvement in extra-school and extracurricular activities.

The cycle of events devoted to this day went on with the symposium on *"Protection against racism and discrimination"*, organized by IRDO in partnership with the Teachers' Training Center in Iași, attended by teachers from various educational institutions in Iași. It was followed by the symposium of Ploiești on *"Project Holocaust Education in Romania"*, attended by teachers, students and pupils, which also included an exhibition of drawings, with the participation of the following school units in Ploiești: National College "Jean Monet", School "I. A. Bassarabescu", School "Ludovic Mrazek", National College "Nichita Stănescu", National College "I. L. Caragiale", Technical College "Elie Radu", Technical College "Lazăr Edeleanu", Economic College "Virgil Madgearu", Art College "Carmen Silva".

Also, debates were organized in numerous higher education institutions, such as: The National School of Political and Administrative Studies, The Ecologic University, University "Dimitrie Cantemir", etc.

b) On occasion of the Bucharest Teachers' Training Center Days – *"Open Doors Day"*, the Institute participated in the seminar on *"Importance and topical nature of education on human rights and the rights of the child in the pre-university educational system"*.

c) On the 22nd anniversary of the United Nations Convention on the Rights of the Child, the Romanian Institute for Human Rights organized events at national level, in partnership with the Teachers' Training Center in Iași, the

Teachers' Training Center in Bucharest, the Teachers' Training Center in Botoșani, and Public Gymnasium "Zaharia Boiu" in Sighișoara.

d) The Institute organized roundtables, courses, debates, book exhibitions, exhibitions exhibiting students' and pupils' works meant to promote the fight against discrimination in collaboration with the Teachers' Training Center in Iași and the Teachers' Training Center in Caraș-Severin.

e) In order to promote women's rights, the Institute organized a debate on *"Implementing equality of opportunities between men and women in the European Union"* as well as a symposium on *"The International Women's Day and international peace"*.

f) On occasion of the International Holocaust Remembrance Day, scientific events were organized in Târgu Mureș in collaboration with University "Dimitrie Cantemir".

g) Seminar organized in collaboration with the students of School "Marcela Peneș", UNESCO and the Municipality of Bucharest School Inspectorate, on occasion of the International Mother language Day.

h) Training activity of "contact" type organized together with the Social Sciences Chair of the University of Medicine and Pharmacy in Târgu Mureș, on occasion of the World Water Day.

i) Roundtable organized by IRDO in collaboration with the Teachers' Training Center in Galați, on occasion of the International Women's Day.

j) Educational activities devoted to human rights, organized on the World Day for Cultural Diversity for Dialogue and Development in collaboration with the Municipality of Bucharest School Inspectorate.

l) Training activity at School No. 93 "Emil Racoviță" in Bucharest, on occasion of the International Day for Biodiversity.

m) Celebration of Human Rights Day in a cycle of events organized at several schools in Bucharest (School No. 117, School No. 4 "Princess Margareta", School No. 190 "Marcela Peneș"), Ploiești, Baia Mare, Iași and Cheia. On the same occasion, School No. 7 in Botoșani

inaugurated the Committee of Human Rights and the Rights of the Child.

4. Activities devoted to the administration of justice.

Based on the partnership agreements concluded with the Superior Council of Magistracy, the National Institute of Magistracy, the High Court of Cassation and Justice, the Public Prosecutor's Office attached to the High Court of Cassation and Justice, the National Institute of Magistracy, the National School of Registrars, the National Institute for Lawyers' training, the Notary Institute, activities took place in courts, parquets and bar associations, to assist the citizens and better familiarize them with their rights. Knowing these rights, the domestic and the international regulations, is an essential precondition for the promotion and the protection of human rights.

5. Other specific forms of training and education in the field of human rights:

a) Elaboration of special programmes devoted to important events and appreciated as such by the United Nations, the Council of Europe, the OSCE, etc., and relevant for the protection and the promotion of human rights, such as:

- The Decade of Education for Sustainable Development (2005-2015);
- 46 years since adoption of the International Covenant on Civil and Political Rights and the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights;
- 56 years since Romania's accession to the United Nations Organization;
- 36 years since the OSCE was established;
- 61 years since adoption of the European Convention on the Defence of Human Rights and Fundamental Freedoms;
- 50 years since adoption of the European Social Charter;
- 12 years since adoption of the European Social Charter revised;
- 2011 – European Year of Volunteering.

b) Coordination of the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and

Tolerance.

The Chair was created based on an agreement between the United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization – Paris, the Romanian Institute for Human Rights and the North University of Baia Mare. It is a pilot center of research, debate and training at post-university level, while organizing a Master Degree in human rights, democracy, peace and tolerance. In the year 2011, a new class of students graduated the Master's Degree in human rights, democracy, peace and tolerance; this form of training assimilates the results of the national and the international research, while keeping pace with the progress and the developments in its specific field. Mention should be made that the Institute is the first national institution that coordinates, within the partnership system of UNESCO's programmes, the activity of a Chair for human rights, democracy and peace.

c) Participation in debates on various aspects related to the observance and the promotion of human rights in the framework of scientific events, symposiums, colloquiums, roundtables, etc., or in the media (**see Appendix B**).

In exercising its mandate, the Institute has been preoccupied to involve public institutions and non-governmental organizations by means of partnerships in the field of human rights. The year 2011 was no exception, partnerships being concluded or renewed, with notable results for the various activities. Thus, the following should be mentioned:

- Participation of the Romanian Institute for Human Rights in the opening session of the international course on "Fighting discrimination and promoting the social inclusion of young people belonging to vulnerable groups by means of volunteering activities", in the framework of the Project on "*Young people in action*", in partnership with the Association for Intercultural Dialogue, the Ministry of Education, Research, Youth and Sports, the Romanian National Commission for UNESCO, and the "George Topârceanu" Center of Culture and Arts in Curtea de Argeș.

- The Institute's participation in the

public hearing organized by the Chamber of Deputies Commission on Education with regards to the status of civic education, human rights education and intercultural education in the present context of the educational system in Romania;

- Participation in the symposium on *"Who defends the rights of the child?"*, organized at the Infoeuropa Center by the International Federation of Educative Communities, in partnership with the University of Bucharest, the Infoeuropa Center, Tribuna Învățământului and representatives of the following institutions: the Romanian Institute for Human Rights, MECTS, ISMB, UNICEF, UNESCO, FONPC, DGASPC and the Institute of Social Sciences;

- Participation in the Summer School on *"Young People against Corruption"*, organized in Bacău in partnership with the Teachers' Training Center "Grigore Tăbăcaru – Regional Center of Resources for Civic Education, Bacău;

- Seminar organized by the Romanian Institute for Human Rights at the Iernut School Group on *"The system of human rights – a system in evolution"*;

- Conference with international participation on *"Education for democratic citizenship and human rights"*, an event organized in partnership with the Teachers' Training Center in Iași;

- Symposium organized by IRDO at School No. 93 "Emil Racoviță" in Bucharest on *"Alternative pedagogic methods with the*

education for human rights and the rights of the child";

- Participation in the symposium on *"Affirmative action – a place under the sun"*, in collaboration with the Ministry of Education, Research, Youth and Sports, the Municipality of Bucharest School Inspectorate, National College "Octav Onicescu" and the National Commission for UNESCO;

- Participation in the international symposium on *"Children – victims of poverty"*, where the topic dealt with was "Children's right to dignity in life. Present international preoccupations for combating poverty";

- Participation in events devoted to the promotion of the right to work: international seminar on *"Equality on the job market and at the workplace. A campaign of information and awareness raising meant to change social attitudes and employment stereotypes"*; international conference on *"Together on the labour market"*, organized on occasion of the finalization of Project "Together on the labour market", a project co-financed from the European Social Fund and the Government of Romania through the Sectoral Operational Programme Human Resources Development, in the framework of Priority Axis 6 – "Promoting social inclusion", Major Intervention Area 6.2 – "Improving the access and participation of vulnerable groups on the labour market", by the National Agency for Roma in partnership with Fundacion Gitano and Association Pakiv Romania.

III. ORGANIZATION OF COLLOQUIUMS, SEMINARS AND SYMPOSIUMS

The activity of organizing colloquiums, seminars, symposiums or roundtables, together with the Institute's other activities of research, education and training formed a harmonious structure of dealing with human rights issues, while emphasizing the importance of their promotion and protection.

The dissertations and the studies presented on these occasions were the result of

the research activity performed by the Romanian Institute for Human Rights (see **Appendix A**). No matter whether they were events organized by the Institute or in partnership, the exchange of experience, the opinions and the conclusions drawn there allowed for conceiving new topics for research, new ways to approach training and education in the spirit of respect for human rights.

The fact that the Institute was invited to participate with studies, dissertations, reports, etc., in events organized by various human rights organizations and bodies, domestic and from abroad (see **Appendix B**), fully illustrates the prestige IRDO enjoys both at national and international level, a prestige acquired through the scientific organization of the dissertations, the accuracy and the consistency of its involvement with the defence and the promotion of the human rights and fundamental freedoms.

It should be stressed that the Institute has constantly tried and managed to attract participants in the events it organized and even to determine involvement in the organization of these events of a large number of actors with powers or taking interest in the field of human rights, working in the structures of Parliament, the Government, governmental and non-governmental organizations, or international and regional organizations. By getting involved these actors – who participated with their own essays, dissertations, communications, experience or with reports on behalf the institutions of the organizations they represented – the Institute pursued better communication and closer collaboration for the application or the identification of more effective solutions to improve the status of human rights in Romania.

The Romanian Institute for Human Rights organized a large number of scientific events devoted to the assertion, the promotion and the protection of human rights (see **Appendix A**) with personalities from Romania and from abroad taking interest in human rights issues as participants.

- *"Protection of the rights of the child in Romania"* was the topic debated upon in the framework of the colloquium organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the West University of Timișoara, Faculty of Law and Administrative Sciences. The topic was inspired by the multitude of lately issued legal regulations dealing with children and their rights, the family and the way State actors should act to protect these rights. The participants discussed about the need for a "Children's Ombudsman" in Romania and elaborated a National Strategy for the protection and the promotion of the rights of

the child whose objectives include enhancement of the accountability of the relevant actors, provision of an effective partnership in protecting and respecting the rights of the child, and provision of better life conditions for children.

- The Romanian Institute for Human Rights, in partnership with the Association for Intercultural Dialogue, the EFECT Association, the Ministry of Education, Research, Youth and Sports, the Romanian National Commission for UNESCO, and the Cultural Center of the Ministry of Administration and Interior, participated in the organization and development of an event metaphorically entitled "Tolerance March-trinket". The event joined students from prestigious high schools, colleges and schools in Bucharest, which promoted tolerance and respect for cultural diversity and created by means of theatrical symbolism a context where young people belonging to various cultural groups had the opportunity to meet and socialize.

- The Romanian Institute for Human Rights organized, in collaboration with IDEF, the Romanian Association for the United Nations, the Club of Cheia Association, the Romanian Association for Women's Rights the Romanian Independent League for Human Rights and the Romanian Association for the Rights of Older Persons a roundtable on "UNiTE to End Violence against Women" – this year's logo advanced by the United Nations Organization, on occasion of 220 years since adoption of the "Declaration of the Rights of Woman and the Female Citizen" and 100 years since its first celebration in the world. In his opening address, the representative of the Steering Committee of IDEF referred to the importance of the Declaration of the Rights of Woman and the Female Citizen and presented the contents of the Declaration while emphasizing on the courageous fight, so uncommon for those times, that Olympe de Gouges fought in the field of women's rights. The event was meant to offer the opportunity for an interesting and complex dialogue on women's rights whose purpose was mainly to identify actual steps to ensure the respect for and the promotion of women's rights. The

participants in this dialogue included Members of Parliament, representatives of IDEF, numerous non-governmental organizations, researchers, university professors and representatives of the media.

- The Romanian Institute for Human Rights took intensive action to raise awareness about the topic advanced this year by WHO, "*Combat Antimicrobial Resistance: No Action Today, No Cure Tomorrow*", on occasion of the World Health Day. In this respect, the Institute launched an ample campaign of information, awareness raising and identification of solutions, in several towns:

- a) Baia Mare** – the day was marked together with the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance, North University of Baia Mare through meetings with the students and the teaching staff of the North University of Baia Mare;

- b) Bistrița** – activities of information, awareness raising and identification of solutions related to antimicrobial resistance achieved in collaboration with the Bistrița Branch of the Blind People Association and the Bistrița Social Assistance Directorate;

- c) Cheia** – the Romanian Institute for Human Rights, in collaboration with the Club of Cheia Association "Victor Dan Zlătescu" and with participation of the local Museum of Natural Sciences, organized a symposium and an exhibition of informative documents on "*Human rights and health*";

- d)** Also, the Institute initiated in **Ploiești** and **Buzău**, in collaboration with Foundation "Adolescența" and the Prahova Teachers' Training Center, several events devoted to the World Health Day. The headquarters of the Teachers' Training Center in Ploiești hosted an exhibition of informative material on the common effort to combat the spreading of antimicrobial resistance. The information shared with students, young people and teachers was meant to raise the public's awareness and allow for preventive measures to avoid and

combat the human body's resistance to antimicrobial medicine – a problem that is becoming more and more dangerous at world level.

- e)** On 7 April, the school of **Scărișoara**, Buzău County, organized a debate on "*Children's right to education for health*". On occasion, the students learned about the World Health Organization's campaign and were answered questions in the framework of the event that took place under this year's logo – "*Combat Antimicrobial Resistance: No Action Today, No Cure Tomorrow*";

- f)** With the assistance of the Romanian Institute for Human Rights, WHO's campaign and the poster advertising this year's topic were taken over and publicized on the website of Foundation "*Adolescența*".

All these events should be added the international conference of Bucharest, attended by representatives of IDEF, Family Forum, the Romanian Association for the United Nations, the Romanian Association for Women's Rights – ARODF, of governmental and non-governmental organizations, researchers, candidates for a Doctor's Degree and representatives of the media. The topics that were developed included: "*Evolution of the health system in Romania*", "*Present-day challenges: fighting the new microbes and the human body's resistance to antimicrobial medicine*", "*Governments' capacity to take responsive action in case of mass disasters*". Throughout the debates, concrete solutions were sought and proposed, while special attention was paid to the important role of the campaign meant to raise the population's awareness about these challenges.

Also, book exhibitions were organized exhibiting works published by the Romanian Institute for Human Rights.

- **The International Day of the Family**, proclaimed as such by the United Nations Organization in its Resolution 47/2371/1993, which in 1994 also became the *Romanian National Family Day*, instituted by the Government on proposal by the Romanian

Institute for Human Rights and sustained by the Romanian Orthodox Church Patriarchate.

The Institute, together with the Romanian Association for the United Nations, organized a series of events where various aspects related to the promotion and the guaranteeing of family rights were presented, also including the difficulties and the prejudices it faces at both national and international level. The series of the events devoted to this day was concluded with a roundtable on *"Role of the family in the Romanian society"*. The participants pointed out the existing preoccupations to enhance the role of the family in the social life, but also the problems and the difficulties it faces, as well as the new challenges and the new opportunities that emerged as a result of Romania's adherence to the European Union. It was shown, as a final conclusion, that overcoming the economic difficulties is very important for the family, yet not enough, for above all there is need for society to rediscover and cultivate its moral resources which, alongside wisdom and respect for the person, had always been the foundation of the family.

- The Institute organized, in partnership with the Teachers' Training Center in Iași, a symposium on **"Education for active citizenship – a priority with education", ECAEP 2011**. The symposium was another national event with international participation. This is the reason why, together with the European partners, the Romanian participants were able to point out similarities and differences between the Romanian and the European achievement, while reflecting retrospectively and prospectively about the educational approach of active citizenship and volunteering.

It joined together about 100 national and foreign participants: Bulgaria, Spain, Turkey, Italy, Great Britain, Holland, Poland, institutions with training abilities, training suppliers, researchers, representatives of the pre-university and university teaching staff. The participants also included representatives of University "Alexandru Ioan Cuza" of Iași, University "Petre Andrei" of Iași, the Iași County School Inspectorate, Organization

"Salvați Copiii", Organization "Alternative Sociale", the Iași County Council, the Municipality of Iași Mayor's Office.

The symposium offered the participants an opportunity to debate and reflect upon the importance of continuous education and the methods of training the active/proactive European citizens in accordance with the European trends. This second edition of the ECAEP symposium was a noteworthy event with adults' education, alongside other preoccupations in the field, organized by professionals in education at both local, national and international level. In the framework of the symposium, the representatives of the Romanian Institute for Human Rights moderated a debate on *"European citizenship and the role of education for shaping active citizenship"*.

- The Institute, in partnership with West University "Vasile Goldiș" of Arad, organized a symposium on *"Modern methods of action for the protection and the promotion of human rights"*, addressing students, candidates for a Master's Degree and the teaching staff of the Faculty of Juridical Sciences. A conclusion drawn during the sessions was that the internet had become an indispensable instrument for the achievement of daily activities and, by way of consequence, the virtual environment was able and had to favour and promote human rights, fight inequality, discrimination and segregation on the labour market and elsewhere.

- On **World Environment Day**, the Romanian Institute for Human Rights, in collaboration with the Romanian Association for the United Nations, the Romanian Association for the Human Rights to a Healthy Environment and the Ecologic University of Bucharest, organized in Bucharest a symposium on *"A healthy environment for the future of man"*. Also, on the same occasion, the Romanian Institute for Human Rights organized in Iași, in collaboration with representatives of the Metropolitan Church of Moldova and Bucovina and University "Al. I. Cuza", a debate on *"The right to a healthy environment"*.

The participants, including university professors, researchers, experts in the field of environment, physicians, jurists, representatives

governmental organizations in the field of human rights, pointed out the impact of climate changes, visible at planetary scale, a major problem mankind is facing at present, particularly in the context of the global economic crisis – a time when environment issues are paid less attention. They also noted the multitude of factors eroding man's natural habitat, as well as the lack of intelligent urban planning policies capable to stop phenomena with disastrous effects upon life and pointed out the need to join forces and change the attitude about present-day environment problems caused by the climate changes.

- Both at domestic and international level, particularly in the framework of the European Union Agency for Fundamental Rights, the Institute has for several years been doing research on the status and the rights of refugees. The symposium *"Medical assistance for the refugee patient"*, achieved in collaboration with members of the teaching staff of the University of Medicine and Pharmacy of Târgu Mureș and addressing teachers, students, researchers and representatives of non-governmental organizations taking interest in the field, was one of the events the Institute set out to organize on occasion of the **World Refugee Day**. Another event devoted to the World Refugee Day was a roundtable on *"60 years since adoption of the Geneva Convention on the status of refugees"*, organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with members of the teaching staff of University "Al. I. Cuza" of Iași and the Romanian Association for the United Nations.

There also were numerous debates with members of IDEF, the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance, representatives of the civil society and non-governmental NGOs taking interest in the field.

- The Romanian Institute for Human Rights organized many activities devoted to the issue of religious freedom. It is worth mentioning the symposium on *"Human rights and religious freedom at the boundary between theory and reality"*, in the framework of which the *"The 2010 Report on religious freedoms in Romania"*, was released. The event was

attended by representatives of the Metropolitan Church of Moldova and Bucovina, the Roman-Catholic Church of Iași, and non-governmental organizations. The debate on *"Aspects of religious freedom in Romania and education for tolerance and respect for the fellow beings"* targeted members of the teaching staff and students of University "Al. I. Cuza" of Iași as well as representatives of the Court of Appeal of Iași and governmental organizations taking interest in the field. At its headquarters, the Institute organized numerous debates on the relationship between the citizens, the religious cults and institutions of the State, the participants including members of IDEF, the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance, the Romanian Association for the United Nations and other non-governmental organizations in the field of human rights.

The Institute supplied scientific documentation on religious freedom in Romania to courts of the EU and the USA (points of view on religious rights and autonomy of religious cults in Romania, several pertinent decisions by the Constitutional Court of Romania being presented and analyzed in this respect).

- To mark the International Day of Democracy, the Romanian Institute for Human Rights, in collaboration with University "Dimitrie Cantemir" – Faculty of Law, organized in Târgu Mureș a seminar on *"The right to freedom, social justice and solidarity at European level"*. On the same occasion, a debate on *"Romania's involvement with the promotion and consolidation of democracy at international level"*, was organized in Bucharest in collaboration with the Romanian Association for the United Nations and the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance.

- On 24-25 September 2011, the Romanian Institute for Human Rights, in collaboration with the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance at the North University of Baia Mare, organized debates on the topic of Directive 2010/41/UE by the European Parliament and the Council regarding application of the principle of

equal treatment for men and women engaged in an independent activity.

- On the 20th anniversary of the International Day of Older Persons, the Romanian Institute for Human Rights, in collaboration with the Romanian Association for the United Nations and the Romanian Association for the Rights of Older Persons, organized several events focusing on older persons issues. Of these, it is worth mentioning a roundtable on *"Toward a society of all ages"*. The participants, including parliamentarians, experts, researchers, members of university teaching staff, candidates for a Doctor's Degree, students and representatives of non-governmental organizations taking interest in the field, debated on various older persons issues in the context of present demographic, social and economic developments at global, regional and domestic level.

- On the United Nations Day, the Romanian Institute for Human Rights, in collaboration with the Romanian Association for the United Nations – ANUROM, the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance – North University of Baia Mare, organized several events devoted to the evolution of the mechanisms for the protection and the promotion of human rights in the United Nations system.

It is worth mentioning the debate on *"Human rights in the administration of justice"*, organized in Vălenii de Munte by the Romanian Institute for Human Rights with the participation of Association Clubul de la Cheia "Victor Dan Zlătescu" and the Tribunal of Vălenii de Munte.

"Human rights as reflected in the United Nations system and the Romanian legislation" was the topic of a reunion organized in partnership with the Constanța County Prefect's institution; it consisted of dissertations and debates focusing on the activity of the United Nations Organization in the 66 years of existence, the role, the achievements and the objectives of UNO and its specialized institutions.

An interactive debate with members of the representative Council of pupils at School No. 190 "Marcela Peneș" on *"The structure of*

the United Nations Organization in the world and its activity in Romania through its specialized agencies" was organized in Bucharest.

The Romanian Institute for Human Rights, in collaboration with representatives of IDEF, Family Forum, Association Clubul de la Cheia "Victor Dan Zlătescu", representatives of governmental and non-governmental institutions, researchers, candidates for a Doctor's Degree, etc., organized an international seminar on *"Human rights in the United Nations system"*. The topics dealt with included: *"The relationship between religious freedom and the public authorities. Interconfessional relations"*; *"UNO's role in defending the rights of refugees and combating violence, torture and degrading and inhuman treatments – concrete examples from today's conflict zones in the world"*; *"The role of IDEF in promoting UNO's principles"*. Mention was made, among other things, that the international community celebrated 30 years since adoption of the UNO Declaration on the Elimination of All Forms of Intolerance and of Discrimination Based on Religion or Belief.

Also, the Institute organized in several towns seminars, meetings, book releases and book exhibitions, attended by pupils, students, teachers, all mainly focusing on the presentation of attractive didactic methods of informing and sensibilizing target groups about the role of the United Nations Organization.

- In the framework of its collaboration with *"UNITED for Intercultural Action"* – the European network against nationalism, racism, fascism and in support of migrants and refugees, the Romanian Institute for Human Rights organized a series of commemorative and educational events which took place on occasion of the International Day Against Fascism and Antisemitism. Each activity targeted a particular group, while the participants discussed about the methods, the instruments and the mechanisms of promoting and protecting human rights against racism and discrimination at national, European and international level. Of these, the following should be mentioned:

- 1) The symposium on *"Protection*

against racism and discrimination", organized by the Romanian Institute for Human Rights with the participation of the Teachers' Training Center of Iași, mainly addressing teachers from various educational institutions such as the Iași County School Inspectorate, University "Al. I. Cuza", the Teachers' Training Center of Iași, the European Studies Center, representatives of the media in Iași. Following is a selective illustration of the topics dealt with: "Migration, minorities and attitudes in the Romanian world", "European legal instruments for the promotion and the protection of human rights against racism and discrimination", etc. The event was also an opportunity for the Romanian Institute for Human Rights to popularize its specialized publications and to release the volume entitled "Protection against racism and discrimination".

2) Project *"Holocaust education in Romania"*, organized in Ploiești by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with Foundation "Adolescența" and the Prahova County Teachers' Training Center, joined together an important number of pupils, teachers, students, volunteers, as well as representatives of non-governmental organizations taking interest in the field. In this framework, the students presented projects dealing with education and the Holocaust topic, drawings exhibitions as well as contest of journalism. These activities were achieved with the contribution of: School "I. A. Bassarabescu, School Group "Ludovic Mrazek" of Ploiești, National College "I. L. Caragiale" of Ploiești, Technical College "Elie Radu" of Ploiești, Technical College "Lazăr Edeleanu" of Ploiești, Economic College "Virgil Madgearu" of Ploiești, Art High School "Carmen Silva" of Ploiești. This project, meant to promote informal education, which was a good opportunity for discussions, exchange of opinions and of experience, was considered highly successful since the promotion and the protection of human rights stirred the interest of the participants consisting of pupils, students, volunteers, teaching staff representatives.

3) The debate on *"The scars of fascism and anti-Semitism in the history of mankind"*, organized in Sibiu by the Romanian Institute for Human Rights and the Teachers' Training

Center of Sibiu, targeted teachers of history in schools and high schools as well as the specialized inspectors. The participants referred the topics to human rights issues, had an exchange of good practices and stirred the students' wish to participate in extra school and extra curricular activities.

4) The events devoted to the International Day Against Fascism and Antisemitism and the victims of the 'Crystal Night' also included the international seminar on *"Preventing xenophobia, racism and anti-Semitism"*, organized at Cheia by the Romanian Institute for Human Rights with the contribution of representatives of IDEF, the Romanian Association for the United Nations, the "Victor Dan Zlătescu" Club of Cheia, Family Forum, and the Romanian Association for Personal Liberty and Human Dignity. The main topics that were debated included: *"Let's build a democratic, multilingual and multicultural Europe"*, *"The United Nations Convention against racism: history, topicality"*, *"Multilingualism and multiculturalism in schools"*, *"The media: instruments promoting multiculturalism"*.

The roundtable on *"Protection against racism and discrimination"* was devoted to the same event.

5) *"All people are equal irrespective of their culture"* was the topic of a cultural-artistic event organized by the Romanian Institute for Human Rights with the collaboration the pupils and the teachers of School No. 190 "Marcela Peneș" in Bucharest. The event was meant to demonstrate unity in diversity and promote education for multiculturalism. The participants were presented folk songs, both Romanian and in the languages of national minorities, dance and poetry; the speakers referred to the confluence of cultures while explaining and illustrating the specificity of various national costumes.

6) A roundtable on *"Antiracism through sports"* was organized in Târgu Mureș by the Romanian Institute for Human Rights and Association "Civitas Mundi". The participants, including sports people and champions, emphasized on the importance of fighting against racism, discrimination and intolerance

for the triumph of fair play. The event was concluded with the presentation of the volume entitled *"Protection against racism and discrimination"*, published by the Institute.

As a matter of fact, these events were publicized in the review issued by "UNiTED for Intercultural Action" – the European network against nationalism, racism and in support of migrants and refugees.

- Human rights issues in the administration-citizen relationship was dealt with in the framework of the international conference on *"Need for the reform of law and the public administration"*, organized by "Petru Maior" University of Târgu Mureș, Faculty of Economic, Juridical and Administrative Sciences, in partnership with the Romanian Institute for Human Rights, "Acad. Andrei Rădulescu" Institute of Juridical Research, the Institute of National Economy, the University of Salento, Italy, the University of Miskolc, Hungary, "Corvinus" University of Budapest, "Pro Iure" Foundation and the Entrepreneurship Research and Education Network of Central European Universities, Erasmus Multilateral Projects, and devoted to the topic of good practices in the field of human rights.

- Issues related to the rights of persons with disabilities was again reflected this year in numerous research papers presented in the framework of both domestic and international events. In this respect, it is worth mentioning the meeting of members of the teaching staff with candidates for a Doctor's Degree and representatives of the Child Protection Directorate of Timișoara County meant to sensitize the population about persons with special needs, marginalized by society, and combat their discrimination. The meeting, organized by the Romanian Institute for Human Rights and the Faculty of Law and Administrative Sciences, West University of Timișoara, emphasized on the need to develop specialized programmes for the various target groups, meant to stimulate logical thinking and the spirit of competitiveness among children in order to socially integrate them.

- In the framework of the events devoted to the *"Human rights week"*, the Romanian Institute for Human Rights organized

many events, including:

- - *"Open Doors Day"* – book presentations and meetings with students from several schools in Bucharest and Prahova County;

- Roundtable on *"Priorities in the field of human rights"*, organized in collaboration with Foundation "Pro Iure";

- the 17th edition of the International University of Human Rights dealing with the topic of *"The role of national institutions in the promotion and the protection of human rights"*, organized in collaboration with the Romanian Association for the United Nations, the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance and the "Victor Dan Zlătescu" Club of Cheia Association and with the contribution of IDEF. This edition was devoted to the celebration of the Institute's 20th anniversary and of 63 years since the United Nations General Assembly adopted the Universal Declaration of Human Rights, a fundamental document for the world peoples' struggle to achieve the principles and the ideals stipulated by the United Nations Charter;

- Events raising awareness about the observance of human rights followed by book presentations dealing with the topic *"Rights of the child"*, organized together with College Media in Bucharest;

- Inauguration of a Workshop on *"Human rights and the rights of the child"* at School No. 17 of Botoșani;

- Roundtable on *"Choose dignity. Put an end to discrimination"*, organized in collaboration with the Romanian Association for the United Nations;

- Debates attended by students, candidates for a Doctor's degree and representatives of the teaching staff were organized at the North University of Baia Mare, in collaboration with the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance;

- Symposium *"Affirmative action – a place under the sun"*, organized by the Ministry of Education, Research, Youth and Sports, the Municipality of Bucharest School Inspectorate, National College "Octav Onicescu" in partnership with the Romanian Institute for

Human Rights, the Association for Intercultural Dialogue and the Romanian National Commission for UNESCO, with the participation of the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance, North University of Baia Mare.

- The Romanian Institute for Human Rights participated with reports, papers and publications in numerous international events. These include:

- The second reunion of the Working Group for the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities, in the framework of the European Group of National Institutions of Human Rights, organized by the Belgian Centre for Equal Opportunities and Opposition to Racism, with the participation of representatives of the national institutions of the European Group, representatives of the EQUINET network as well as representatives of the European Union Agency for Fundamental Rights;

- The 24th session of the International Coordinating Committee of National Human Rights Institutions (ICC), organized by the United Nations High Commissioner for Human Rights and ICC;

- Interregional meeting of representatives of the countries which are to be reviewed in terms of the implementation into legislation and in practice of the provisions in the international and regional human rights instruments, organized in Spain by the National Institutions and Regional Mechanisms Unit of the United Nations High Commissioner for Human Rights;

- Conference on *"Prohibition of the various forms of instigation to national, racial or religious hatred"* – workshop devoted to Europe, organized by the United Nations High Commissioner for Human Rights;

- Seminar on *"The human rights national structures in the Member States of the Council of Europe, organized by the Council of Europe"*;

- Conference on *"National Human Rights Institutions in the area of the Organization for Security and Cooperation in Europe"*, organized by the OSCE Bureau for

Democratic Institutions in collaboration with the OSCE Presidency Office held by Lithuania;

- International symposium on *"Using Indicators to Measure Fundamental Rights in the European Union: Challenges and Solutions"*, organized by the European Union Agency for Fundamental Rights;

- Meeting of the European Union Agency for Fundamental Rights and the National Human Rights Institutions;

- Roundtable on *"Optimization of communication and collaboration between the national institutions and EQUINET"*, which was organized into working groups on: access to the media, supervision of the audio-visual, the social media, and dealt with such topics as communication activities issues, human rights education, disabilities and discrimination in the field of healthcare;

- Meeting on *"How to develop better cooperation in terms of communication between the Agency for Fundamental Rights, the national human rights institutions and the national organizations for equality"*, organized by the European Union Agency for Fundamental Rights;

- International conference on *"Dignity and the rights of illegal migrants"*, organized by the European Union Agency for Fundamental Rights;

- 15th edition of the French-Romanian Legal Meetings on Comparative Law devoted to *"Adherence of the European Union to the European Convention on Human Rights"*, organized by the French Society of Comparative Law, Faculty of Law of the University of Strasbourg, the Legal Research Institute of the Romanian Academy, the Ecologic University of Bucharest, with the contribution of representatives of the teaching staff of the University of Bucharest and the researchers or the Romanian Institute for Human Rights;

- Conference on *"The future of human rights: global techniques with local impact"*, organized by the Irish Council for Civil Liberties;

- Meeting of the European Working Group of National Human Rights Institutions on the rights of persons with disabilities, organized

by the German Institute for Human Rights;

- International symposium on *"The marriage institution in the three monotheistic religions"*, organized by University "Ovidius" of Constanța, the Center of Religious and Juridical-Canonical Studies and Research of the Three Monotheistic Religions (Mosaic, Christian and Judaic) in partnership with ICT-Toulouse, Faculty of Canon Law;

- International conference for the inauguration of the International Institute for Human Rights on *"European culture of human rights. The right to property"*, organized by Christian University "Dimitrie Cantemir";

- Annual scientific session of the Faculty of Law and Administrative Sciences – Ecologic University of Bucharest on *"Codification of the civil and the criminal legislation. Reality and necessity"*.

• International symposium on *"Children – victims of poverty"*, organized by

the International Federation of Educative Communities – Romania in partnership with the Faculty of Psychology and Educational Sciences, University "Titu Maiorescu" of Bucharest, Tribuna Învățământului and the Romanian Institute for Human Rights;

• 5th edition of the Conference on non-discrimination and equality of opportunities devoted to *"Exercise of the right to non-discrimination and equality of opportunities in contemporary society"*, organized by Christian University "Dimitrie Cantemir" of Bucharest;

• 4th Forum on Minority Issues on *"Guaranteeing the rights of minority women and girls"*, organized by the Human Rights Council on its 19th session;

• International conference on *"Migration, globalization and new social formations"*, organized by the International Migration and Ethnic Relations Research Unit, Norway, on its 15th anniversary.

IV. PUBLICATION OF REGULATIONS, DOCUMENTS, STUDIES AND RESEARCH IN THE FIELD OF HUMAN RIGHTS

The Romanian Institute for Human Rights promotes training and information in the field of human rights of public bodies, non-governmental organizations and natural persons in terms of the observance, the protection and the guaranteeing of human rights by means of the domestic and the international legislation, institutions and mechanisms, practices and consuetude. It has the role to inform those who are interested about the latest research in the field of human rights, the international commitments assumed by Romania and the way they are fulfilled. The Institute provides the translation and the publication of those international documents which, by their topicality, have to be known by the governmental and the non-governmental institutions promoting and protecting human rights.

Periodic publications

A) Quarterly "Drepturile Omului" publishes studies, research works, articles,

essays and reports. It is also concerned with texts of international or national regulations of major significance in the field of human rights, jurisprudence of the European Court of Human Rights as well as the domestic one, notes, comments or book reviews.

The thematic approached includes a scientific and diversified analysis of the fundamental human rights, with emphasis on the interdependence and interaction among them and the values, the principles, the norms and the standards referred to by both the institutions and the mechanisms and the terms, the concepts and the methodological and technological trends. These are added reports on various events in the field of human rights, book reviews in the field of human rights, new publications of the Institute's and brief presentations of the activities organized by the Romanian Institute for Human Rights or in which it participated.

B) Info IRDO, a monthly information bulletin, including briefly presented topical

news about events related to human rights organized at domestic and international level. It also presents various cases brought before the European Court of Human Rights in an attempt to meet the present demands of the civil society, of institutions or students, etc. At the same time, it is worth mentioning the columns devoted to recently adopted international documents.

Works published in volumes

New compilations of documents and research works were published under the aegis of the Romanian Institute for Human Rights.

- **Drepturile copilului (Rights of the child)**

The volume includes the domestic and the international regulations that consecrate and guarantee the rights of the child; these rights can be grouped into a set of rights protecting the child against any forms of physical or emotional abuse, development rights, closely related to the provision of the necessary services, such as education and healthcare, everyone's access to these rights, and the rights referring to children's participation and consultation in relation to the decisions affecting them.

Obviously, the regulations specifically referring to children are also to be found in a treaty complementary to the European Convention on Human Rights, namely, the European Social Charter, and the European Social Charter revised respectively, which consecrates and guarantees the economic and social rights.

The volume addresses all those working in the public, private or civil society sector who pursue the best interest of the child, starting, of course, with the international regulations in the field.

- **Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Cazuri recente cu privire la România (Jurisprudence of the European Court of Human Rights. Recent cases involving Romania)**

The compilation of recent cases from the jurisprudence of the European Court of Human

Rights involving Romania is addressed primarily to magistrates, lawyers and persons with responsibilities in the administration of justice, but to the citizens as well. Knowing the jurisprudence of the ECtHR is a must, since the Constitution of Romania provides that the ratified treaties are part of the national law (art. 11), while the fundamental rights and freedoms shall be interpreted in conformity with the provisions in the field they include; moreover, in case of inconsistency with the internal law, the international regulations shall take precedence unless the Constitution or national laws comprise more favourable provisions (art. 20).

It is particularly worth mentioning that the European Court's decisions in cases where the Romanian State is a party have been increasing in number, and so have the applicable articles in the European Convention.

The compilation meets the need for accurate, rigorous information made available to specialists in justice, the legislative, administration, researchers and members of the teaching staff, those training in the field, as well as the citizens, while it is meant to serve as a working instrument for study and research.

- **Protection against racism and discrimination**

The fight against racism and discrimination gathered, in time, all the national undertakings and policies that could be corroborated to combat racism, racial discrimination, xenophobia and intolerance. History proved that these phenomena are incompatible with the democratic values, with the respect of human rights, dignity and equality. Discriminatory actions affect the right to life and physical and mental integrity, the individual liberty, the right to defence, one's private and family life, inviolability of the domicile, freedom of conscience, freedom of expression, the right to education, access to culture, the right to healthcare, the electoral rights, etc., while racism and discrimination seriously violate equality, justice, democracy and the rule of law principles. The instruments, the institutions and the mechanisms that are available to the international community to foil

the constant violation of human rights can be conjugated with various actors in the civil society and the non-governmental organizations to combat racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance.

- **Religion and the secular State in Romania**

The relationship between religion and the lay State in Romania has always been based on the acknowledgement of human dignity and the national and the international lay law. In this respect, it is shown that the Romanian State, according to the Constitution, acknowledges and instates freedom of the religious cults and religious minorities. By way of consequence, a better understanding of the harmonious relationship between the legal principles and the legal institutions, between the legislative norms and human rights, between the lay and the religious, is closely related to the field of human rights, which is the sum total of the common elements of both dimensions, such as the educative, the social and the cultural ones. This communion is the basis for freedom of conscience, freedom of expression, access to culture, freedom of assembly and the good relationship between all these and the State's governance.

- **Statutul funcționarilor publici din România și din Uniunea Europeană. Principii, drepturi și obligații** (Status of public servants in Romania and the European Union. Principles, rights and duties)

An examination of the status of public servants is a topical issue under such circumstances as the present economic crisis, which leads to reorganizations within the public administration which raise such problems as the beginning and the end of the public servants' careers and even the end of the rights and freedoms they are entitled to. In this context, the observance of human rights in the administration-citizen relationship seems to be a challenge. The author presents the status of public servants in Romania and the European Union by means of a comparative analysis, while insisting upon the need for a reform of the

public administration, which should emphasize on effectiveness, responsibility, honesty, integrity, dynamism, and non-biased attitude.

The importance of an analysis of the public servant's status comes from the fact that it is organically connected to the public servant's career – a process integrating the recruitment of public servants, the procedures for organizing and running the contest, the public servant's appointment memo, the beginner public servant's probation period and the public servant's promotion to a better position. The analysis refers to the rights and the duties of the Romanian and the European public servants, such notions as rights and freedoms, the public servants' deontology, ethics and morals as social values, as well as other issues related to the European public servants' deontology, from the standpoint of the provisions of the Code of Conduct of the Romanian Public Servants and the European Code of Good Administrative Behaviour.

- **Problematica drepturilor omului în statele arabe din Golf**

The particular specificity of the Islamic Arab States in the Persian Gulf area have within the larger structure of the Arab world, the interest they stir at international level, as well as the present importance of the region from a strategic and energetic point of view, were the main reasons that led to the elaboration of this volume, corroborated with the prospects of cooperation and development of their relations with the West, particularly with the European Union.

The research and the evaluations focused on the way the administration of the Arab States in the Gulf region are structured and function, on their governance systems and the administration-citizen relationship, which represent key elements for the functioning of the respective States and, implicitly, for approaching the issue of their relations with other States.

The book presents and analyzes the structure and the functioning of the administrative, administrative-political and administrative-social systems in the Arab States of the Gulf region, which allows for the

understanding of the necessity of democratic reform processes where human rights should be promoted and protected, of the prospects for the evolution of the civil society and its relationships with the Islamic Arab State, as well as understanding the influence of the globalization process upon the Arab countries.

In addition to the presentation and the structural analysis of these States, the volume includes other important elements such as their relationships with the European Union and a comparison between the way the systems function – particularly in administrative-political and social – in the Arab countries in the Gulf region and the European Union.

The book also presents and evaluates the main aspects related to the situation of human rights in these countries, as well as the prospects for the advancement of the reform processes in the field of human rights and fundamental freedoms (for the time being mainly by promoting and supporting the activities of the civil society), under such circumstances where each of the respective countries has preserved specific elements related to the factors that

determined their emergence as States, the history of their evolution, the interests of the ruling families (elites) and the challenges – both internal and external – which they had and still have to face.

Reports

- Romanian Institute for Human Rights – Annual Report for the year 2010 (in Romanian);
- Romanian Institute for Human Rights – Annual Report for the year 2010 (in English);
- Romanian Institute for Human Rights – Report on the evolution of human rights legislation in Romania and the European Union in 2011;
- Romanian Institute for Human Rights – Aspects of the Romanian juridical culture. Topical issues and human rights;
- Women's rights – Report for the year 2011. Equal opportunities. National human rights institutions.

V. THE DOCUMENTATION CENTER

Since IRDO was created under Law No. 9/1991 up to present, one of its tasks has been to create, maintain and operate for outside users an information center / library, which should keep and make available to them sources of information in the field of human rights, the texts of international conventions, laws, documents, studies and publications as well as bibliographic references.

The library book inventory was increased in the year 2011 with research and documentation works / the Institute's own publications and self-funded acquisitions of valuable editorial novelties in the legal, the social-political, and the cultural fields, and dictionaries as well. The catalogue of the publications making up the library book inventory, a catalogue structured into 251 fields of research, has been updated and republished.

During the year, IRDO received a large number of publications in the form of donations from international organizations, higher education units, and continued the exchange of publications with foundations, universities, similar institutions and NGOs in the field, both from Romania and from abroad, such as: "Alexandrina Library" of Alexandria – Egypt, Library of the International Institute of French Expression and Inspiration, Library of the International Academy of Comparative Law, Library of the University of Leicester (Great Britain), Library of the University of European Studies (Republic of Moldova), Library of the Faculty of Law, University of Strasbourg, Library of the Catholic University of Louvain (Belgium), Library of the University of Potsdam (Germany), Library of the University of Padua (Italy), Library of the University of Luxemburg, Library of the Norwegian Center for Human

Rights, etc.

While a permanent preoccupation was to inform and document about the scientific activities performed by the Institute, the publications issued in the year 2011 under the patronage of the Romanian Institute for Human Rights were sent free of charge to all those interested in the country: the National Library of Romania, the University Central Library, the Romanian Academy, the Senate of Romania, the Chamber of Deputies, the Constitutional Court, the Superior Council of Magistracy, the High Court of Cassation and Justice, the Legislative Council, the Government of Romania, the Academy of Romania's Institute of Juridical Research, the National Institute of Magistracy, the Training Center of Registrars and Other Specialized Auxiliary Personnel, the National Institute for Lawyers' Training, the Ministries with tasks and preoccupations in the field of human rights, the Mayors' Offices, the Prefects' Offices, the Teachers' Training Centers, the Courts of Appeal, the Tribunals, the Courts of Justice, the General Parquet, as well as organizations and institutions from abroad: UNESCO, the Council of Europe, the Secretariat of the European Social Charter, the European Court of Human Rights, the European Court of Justice, the United Nations High Commissioner for Human Rights in Geneva, the International Academy of Comparative Law, the Center for International and European Studies.

Known and appreciated for the value of its book inventory, the Documentation Center of the Romanian Institute for Human Rights was visited throughout the year by approximately 900 readers, including researchers, teachers, lawyers, magistrates, candidates for a Doctor's Degree, students, representatives of various NGOs in Romania and from abroad, interested in the scientific literature in the field of human rights or complementary fields at national and international level.

Given its preoccupation for improving the quality of its activities and to facilitate the access to the data, the Institute created (in the year 2007) and has continually developed its webpage; the latter, which was accessed by over 1,960,000 visitors, hosts the "Virtual Library", which includes the publications issued under the

patronage of IRDO, information about Romanian cases solved by the European Court of Human Rights, and the activities organized by the Institute.

The public relations activity

The Institute's professionalism and the rigorousness characterizing the promotion of human rights by the Romanian Institute for Human Rights, the reputation the Institute's activities has among large categories of persons, are also proved by the fact that more and more citizens contact the Institute with numerous and various problems, informing about violations of human rights and requesting legal advice on human rights issues.

Thus, in 2011 as well, the Romanian Institute for Human Rights took the necessary legal steps for the clarification and resolution of more than 492 applications representing petitions and written complaints, legal advice and telephone calls.

These mainly referred to: violation of the right to property (delayed response from the local Land Fund Commissions in issuing real estate titles, refusal to grant the deed for certain pieces of land, non-observance of court decisions, etc.); violations of the rights related to the labour legislation and social insurances and pensions; complaints about the organization of trials, failure to solve the case in reasonable time, violation of the norms governing the execution of punishments in penitentiaries; petitions related to the violation of the principle of equal opportunities for men and women, for persons belonging to the national minorities and to religious cults; complaints about the incapacity of competent authorities to partly or totally pay certain pecuniary rights derived from the legislation regulating social protection (recalculation of pensions, financial assistance for various disadvantaged categories of persons); complaints about the violation of the norms related to a healthy environment (delayed response or no response from the local authorities regarding protection against pollution phenomena and the observance of the law in this field), etc.

Following the investigations and the

analyses made by the public authorities (the Ministry of Justice, the Superior Council of Magistracy, the national Agency for Restitution of Properties, the Ministry of Administration and Interior, the National Pensions and Social Security House, the National Health Insurance House, Mayor's Offices, Prefect's Offices, Local Councils, etc.), on request by our Institute, a great number of the complaints we had received proved to be motivated, and therefore the adequate legal measures had been taken to redress the prejudice and restore the rights that had been violated, while the petitioners had been informed about the respective measures. Also, the Institute received telephone calls consisting of information and complaints related to human rights issues, while hearings were given at the headquarters of the Romanian Institute for Human Rights.

Consultancy, legal advice and information was given both to persons who came to the Institute's headquarters and those who contacted us by telephone, the complainers being supplied with documentation referring to the domestic legislation, the governmental and the non-governmental bodies having responsibilities and tasks related to the promotion and the protection of human rights.

A comparative analysis of the number of petitions received in relation to various fields revealed the following: 79 petitions concerned the right to property (Law No. 10/2001, Law No. 209/2003, Law No. 247/2005); 55 petitions concerned the rights of the child, the family, the youth, pensioners, persons with disabilities; 70 applications for information on application forms and conditions to be met for the admissibility of applications before the European Court of Human Rights; 64 complaints concerning justice, the police and the penitentiary system; 51 complaints social protection, charges and taxes; 46 petitions denouncing violation of the principle of equal opportunities between men and women, the national minorities and the religious cults; 127 other petitions.

In about 71% cases registered with written petitions, we were able to assist the petitioners by initiating an inquiry on the case, guiding the petitioner to a competent body or

making a recommendation regarding the institution the petitioner should apply to. As far as submission of the petitions to the competent authorities is concerned, 61% of the above mentioned petitions were submitted to the authorized institutions or the petitioners were advised to contact other State bodies or institutions, the most important being: the Ministry of Justice, the National Authority for restitution of Properties, the Public Ministry, Prefect's Offices, Local Councils, Mayor's Offices, etc.

*
* *

Professionalism, rigour and commitment to human rights issues, the exceptional collaboration with the national and the international human rights institutions made the work of the members of the Romanian Institute for Human Rights and its overall activity enjoy remarkable prestige amongst the beneficiaries and the specialized institutions in Romania and from abroad.

As a result, a large number of domestic and international bodies invited the Romanian Institute for Human Rights or its representatives to join their working structures or their steering structures. Here are a few examples showing that the Institute is: member of the UNESCO National Commission for Bioethics; member of the National Coordinating Committee of the United Nations Decade of Education for Sustainable Development.

At the same time, IRDO continued its activity in the framework of various international structures. As is known, in token of acknowledgement at international level of the efforts taken by the Romanian Institute for Human Rights for the promotion of human rights, the Institute or its representatives were elected members of various structures of a series of international bodies such as: member of the International Organization of Family Bodies; member of the Network of National Human Rights Institutions;

- Member of the International Academy of Comparative Law; member of the Steering Committee of the International Institute of Law

of French Expression and Inspiration (IDEF); member of the European working groups on justice, on implementation of the Convention on the rights of persons with disabilities, on migration and on education, which belong to the International Coordinating Committee of National Human Rights Institutions; the Institute's researchers are members of the working groups of the European Union Agency for Fundamental Rights while some of them have been designated as experts of UNESCO, the OSCE, the Council of Europe, and the European Union, participating in this capacity as rapporteurs or section moderators in the framework of events devoted to human rights; as far as the Institute's activity related to human rights education is concerned, an international recognition is reflected by the fact that, in time, the Institute was given various international awards.

Appreciating the activities performed by the researchers of the Romanian Institute for Human Rights in relation to the right to a healthy environment – a fundamental right of the third generation, the Romanian Association for the Human Rights to a Healthy Environment awarded the Romanian Institute for Human Rights the Prize for the promotion and the protection of the right to a healthy environment. Also, the Faculty of Law of University

"Dimitrie Cantemir" of Cluj-Napoca, on its 20th anniversary, awarded the Romanian Institute for Human Rights the Diploma of Honour for good collaboration and the assistance in the accomplishment of this Faculty's mission, which proves that promotion and protection of human rights involves increased responsibilities for the future, so that education should be both academic and practical, corresponding to the exigencies of the contemporary world. At the same time, in recognition of its activity related to the promotion and the protection of human rights through non-contentious means, in the framework of the Review "Medierea" Prize Awarding Festivity, the Institute was awarded prizes crowning the pretty ample picture of the Institute's activities: the Romanian Institute for Human Rights was awarded the Prize for promotion of mediation in Romania; the same Prize was awarded to the Institute's quarterly "Drepturile Omului" (Human Rights) and to some members of the Institute as well. In recognition of its activity of promoting the principle of equal opportunities and non-discrimination, the Romanian Institute for Human Rights and the Institute's quarterly "Drepturile Omului" as well, were awarded the Prize of the Romanian Association for Women's Rights.

SELF-ORGANIZED AND COLLABORATIVE ACTIVITIES

- 11 January 2011* Roundtable on "Ratification of the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities by the European Union", organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Romanian Association for the United Nations
- 12 January 2011* Roundtable organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Romanian Association for the United Nations on the 60th anniversary of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide
- 18 January 2011* Roundtable on "Economic, social and cultural rights in 2011's Romania", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations, the Romanian Independent League for the Human Rights to Culture and Health and the Romanian Association for Personal Liberty and Human Dignity
- 20 January 2011* Debate on "Effects of the reform of the European Court of Human Rights", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations and the Romanian Association for Personal Liberty and Human Dignity
- 21 January 2011* Roundtable devoted to the 35th anniversary of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance, and the Romanian Association for the United Nations
- 26 January 2011* Debate on "Information and prevention of antisocial actions" and presentation of the project on "Steps toward non-violence", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with School No. 190 "Marcela Peneș"
- 27 January 2011* Symposium on "Holocaust – a disgrace of history", organized on occasion of the International Holocaust Remembrance Day, by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance and the Romanian Association for the United Nations
- 10-11 February 2011* Activities devoted to the training of future specialists in the field of social assistance, organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Institute of the Social Assistance and Sociology Faculty of Cluj-Napoca, Social Assistance Department
- 17-19 February 2011* Cycle of scientific events organized in Cluj-Napoca by the Romanian

Institute for Human Rights on occasion of the International Mother Language Day, in collaboration with the Romanian Association for the United Nations and the Romanian Independent League for the Human Rights to Culture and Health

- 18 February 2011* Roundtable on "The mother language – a fundamental human dimension", organized in Bucharest on occasion of the International Mother Language Day, by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance
- 21 February 2011* Events organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with School No. 190 "Marcela Peneş", the UNESCO Commission, the Municipality of Bucharest School Inspectorate and Sector 4 Local Council
- 21 February 2011* Debate on "Poverty, inequality of rights and opportunities in the period of economic crisis", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations, the Romanian Association for Personal Liberty and Human Dignity, the European Association for Banking and Finance – Romania and the "Clubul de la Cheia" Association, on occasion of the World Day of Social Justice
- 22-24 February* Meeting on "Prevention and punishment of all forms of discrimination against women", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations and the "Victor Dan Zlătescu" Club of Cheia Association
- 22-25 February* Debate on "Volunteering in Romania – national, regional and universal instruments", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the "Andrei Şaguna" University, on occasion of the European Year of Volunteering and the 10th anniversary of the UN Volunteer Year, also known as "IYU+10"
- 22-27 February* Seminar on "The right to intellectual property as a human right", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations and members of the teaching staff in the West University of Timișoara
- 23-27 February* Conference on "Education for tolerance in contemporary society", organized by the Romanian Institute for Human Rights in the framework of events devoted to the "Tolerance Week", in collaboration with the "Letea" Industrial School Group, Bacău, and the "Traian" public gymnasium in Târnăveni
- 1 March 2011* Meeting on "Tolerance March-trinket", joining students from schools, high schools and colleges in Bucharest, organized by the Association for Intercultural Dialogue, the EFECT Association, in partnership with the Ministry of Education, Research, Youth and Sports, the Romanian National Commission for UNESCO, the Romanian Institute for Human Rights and the Cultural Center of the Ministry of Administration and Interior

- 4 March 2011* Debate on "The online environment – a major risk for the education and security of young people", organized on occasion of International Day Against Sexual Exploitation and Trafficking of Human Beings by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Association for the Promotion of Family Rights – Family Forum, the Romanian Association for the United Nations, the "Club of Cheia" Association and the Romanian Association for Personal Liberty and Human Dignity
- 8 March 2011* Roundtable on "UNITE to End Violence against Women" – this year's logo advanced by the United Nations Organization, organized by the Romanian Institute for Human Rights, on occasion of the International Women's Day and its 100th celebration in the world, in collaboration with IDEF, the Romanian Association for the United Nations, the Club of Cheia and the Romanian Association for Women's Rights
- 8-11 March 2011* Meeting of institutions and NGOs interested in the field of human rights, organized in Piatra Neamț by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations, the Romanian Independent League for the Human Rights to Culture and Health, and the Association for the Promotion of Family Rights
- 9-10 March 2011* Debate on education for human rights in general and the rights of the child in particular, organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the General School of Agriș
- 11-13 March 2011* Debate on "Over gifted children and their right to an education adapted to their needs", organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Children's Club of Constanța and the Romanian Association for the United Nations
- 16-17 March 2011* Roundtable on "Discriminated categories of persons and mechanisms of protection against discrimination:", organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Romanian Association for the United Nations, the Romanian Association for Personal Liberty and Human Dignity and the Family Forum Association
- 16-18 March 2011* Meeting on "Week of Fight against Racism and Racial Discrimination", organized in Constanța by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance
- 16-19 March 2011* Educative events devoted to the European-wide Action Week Against Racism, organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the School Inspectorate of Botoșani. Release of the National Review of Human Rights Education, "Relief Educativ" – a special edition devoted to the National contest of didactic creativeness, organized by the SILVA-VIC Publishing House in collaboration with the Romanian Institute for Human Rights
- 17 March 2011* Debate on "Ten years since the profession of Roma school mediator was entered in Romania's Job Inventory", organized by the Romanian Institute

for Human Rights in partnership with the Romanian Association for the United Nations and the Club of Cheia, on occasion of the Roma School Mediator Day

- 21-23 March 2011* Debate on "Week of Solidarity with the Peoples Struggling against Racism and Racial Discrimination", organized in Luduș by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations
- 24 March 2011* Symposium on "Water for the towns – in response to urban challenges", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the Human Rights to a Healthy Environment, the Romanian Independent League for the Human Rights to Culture and Health on occasion of the World Water Day
- 23- 26 March 2011* Roundtable on "The World Water Day", organized in Bistrița by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Romanian Association for the United Nations and the Romanian Association for the Human Rights to a Healthy Environment
- 23- 26 March 2011* Educative events in the field of human rights, organized in Reghin by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations, the Romanian Association for the Human Rights to a Healthy Environment and with the participation of the Ecologic University of Bucharest on occasion of the World Water Day
- 25 March 2011* Debate on "Non-discrimination and tolerance in the family", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations and the Association for the Promotion of Family Rights – Family Forum
- 28- 29 March 2011* Training and educative activities devoted to "Promotion and protection of the rights of the child", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Teachers' Training Center in Suceava
- 3-4 April 2011* Debate with representatives of the Prefect's Office in Vaslui and the Vaslui County Council on the importance of the promotion and the protection of human rights, organized by the Romanian Institute for Human Rights
- 6 April 2011* Debate on this year's topic advanced by the World Health Organization, "Combat Antimicrobial Resistance: No Action Today, No Cure Tomorrow", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with Family Forum, IDEF, the Romanian Association for the United Nations, the Club of Cheia and the Romanian Association for Women's Rights
- 6-7 April 2011* Activities of information, awareness raising and identification of solutions in terms of antimicrobial resistance – the topic advanced by the WHO on occasion of the World Health Day, organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Blind People's Association –

Bistrița Agency and the Social Assistance Directorate

- 7 April 2011* Information and training activities in the field of the rights of the child, organized on occasion of the World Health Day by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Adolescența Foundation and the Prahova Teachers' Training Center
- 9 April 2011* Roundtable on "New provisions in the national legislation on the rights of the child" and release of the volume "Drepturile copilului" (Rights of the Child), 2nd edition, organized by the Romanian Institute for Human Rights
- 17-21 April 2011* The 18th edition of the national contest of socio-humanist sciences organized by the Ministry of Education, Research, Youth and Sports in partnership with the Romanian Institute for Human Rights and the Prahova County School Inspectorate
- 20 April 2011* Symposium on "Earth Day and present environment problems", organized by the Romanian Institute for Human Rights, the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance, the Romanian Association for the United Nations, the Romanian Association for the Human Rights to a Healthy Environment, the Association for the Promotion of Family Rights – Family Forum, the "Club of Cheia" Association and the Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity
- 22 April 2011* Debate on "Books and the librarian in a computational society. Realities and prospects", organized by the Romanian Institute for Human Rights, the Romanian Association for the United Nations and the "Club of Cheia" Association on occasion of the World Book and Copyright Day and the Romanian Librarian Day
- 25 April 2011* Roundtable on "Religious freedoms", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with Monastery Ioan Rusul and the Romanian Independent League for the Human Rights to Culture and Health
- 2 May 2011* Debate on "The right to decent work and social protection in periods of economic crisis", organized by the Romanian Institute for Human Rights, the Association for the Promotion of Family Rights – Family Forum and the Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity
- 3-4 May 2011* Meeting on the organization of the scientific session and the development of community integration skills, as well as development of tolerance aptitudes meant to stimulate the students' and the teachers' proficiency and capacities to achieve the programme of young people's education and training at European standards, organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Teachers' Training Center in Iași
- 5 May 2011* Logos/posters contest on "Volunteering 2011", organized by Association Adolescența and the Prahova Teachers' Training Center in partnership with

the Romanian Institute for Human Rights and the Prahova County School Inspectorate on occasion of Volunteers Week

- 6 May 2011* Journalism contest on "Meridians of the written word", organized on occasion of the Free Press Day by Association Adolescența and the Prahova Teachers' Training Center in partnership with the Romanian Institute for Human Rights and the Prahova County School Inspectorate
- 6 May 2011* School Magazines Fair on "The Young European Press", organized on occasion of Europe Day by Association Adolescența and the Prahova Teachers' Training Center in partnership with the Romanian Institute for Human Rights and the Prahova County School Inspectorate
- 9 May 2011* Symposium on "Unity in diversity", organized on Europe Day by the National School of Political and Administrative Studies in partnership with the Romanian Institute for Human Rights
- 13 May 2011* Educative activities on "Our children will be parents as well", organized by the Teachers' Training Center in Iași in partnership with the Romanian Institute for Human Rights to celebrate the World Family Day and the Romanian Family day
- 21 May 2011* Cultural-educative programme organized at National College "Vlaicu Vodă" in Curtea de Argeș to celebrate the World Day for Cultural Diversity for Dialogue and Development by the Association for Intercultural Dialogue and Association EFECT in partnership with the Romanian National Commission for UNESCO and the Romanian Institute for Human Rights, with the participation of high schools in Romania and Bulgaria
- 1-3 June 2011* Symposium on "Education for active citizenship – a priority in education", organized by the Teachers' Training Center in Iași, University "Al. I. Cuza", University Petre Andrei", the Iași County Schools Inspectorate and the Romanian Institute for Human Rights
- 1-4 June 2011* Debate on "The right to education illustrated by IRDO's research activities and publications", organized in Vaslui by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Romanian Association for the United Nations
- 6 June 2011* Symposium on "A healthy environment for man's future", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations, the Romanian Association for the Human Rights to a Healthy Environment and the Romanian Independent League for the Human Rights to Culture and Health, on occasion of the World Environment Day
- 6-11 June 2011* Debate on "The right to a healthy environment", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the University "Al. I. Cuza", representatives of the religious cults and the Romanian

Association for the Human Rights to a Healthy Environment

- 10 June 2011* Roundtable on "Protection and promotion of the rights of the child", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations and Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity, on occasion of the World Day Against Child Labour
- 16-18 June 2011* Activities devoted to the promotion of the rights of the child on "Who implements the right to equality of opportunities for the children abandoned by their parents to work abroad?", organized in Reșița by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Caraș-Severin Teachers' Training Center
- 19-21 June 2011* Debate on "Medical assistance for the refugee patients", organized by the University of Medicine and Pharmacy of Târgu Mureș in collaboration with the Romanian Institute for Human Rights, followed by a presentation of IRDO's publications on health and the right to health
- 19-21 June 2011* Roundtable on "60 years since the adoption of the Geneva Convention on the status of refugees", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with University "Dimitrie Cantemir" of Târgu Mureș and the Romanian Association for the United Nations, on occasion of the World Refugee Day
- 20-23 June 2011* Training activities in the field of human rights, organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Teachers' Training Center in Sibiu, in the framework of a series of events devoted to the World Refugee Day
- 21-23 June 2011* Debate on "Role of the Prefect's institution in promoting and protecting human rights", organized by the Prefect's institution in the county of Constanța in partnership with the Romanian Institute for Human Rights
- 23-26 June 2011* Events devoted to the celebration of the Hațeg region, organized by the Mayor's Office in Hațeg, the Mayor's Office of Densuș, the Mayor's Office of Râu de Mori and the Romanian Institute for Human Rights
- 27 June 2011* Seminar on "International didactics – a major element connecting the Romanian school to the European values", organized in Oradea by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations
- 4-7 July 2011* Symposium on "Modern ways to take action for the protection and the promotion of human rights", organized by West University "Vasile Goldiș" in partnership with the Romanian Institute for Human Rights
- 6-9 July 2011* Roundtable on "Elaboration of normative acts and observance of human rights", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Teachers' Training Center in Iași

- 6-9 July 2011* Debate on "The right to health and the health of this right", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Ministry of Education, Research, Youth and Sports and the Faculty of Medicine and Pharmacy of Târgu Mureş
- 11 July 2011* Debate on "Demographic security – a serious problem of the 21st century", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations, the Romanian Association for Personal Liberty and Human Dignity, and the Romanian Independent League for the Human Rights to Culture and Health, on occasion of the World Population Day
- 15-18 July 2011* Human rights promoting activities organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Prefect's Office in Vaslui
- 18-21 July 2011* Activities on "Role of education for the observance of the fundamental human rights", organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with University "Al. I. Cuza"
- 19-21 July 2011* Debate on "Observance of human rights in the citizen-administration relationship", organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Prefect's Office in Constanţa and the Romanian Association for the United Nations
- 25 July 2011* Roundtable on "Victims of the traffic in human beings", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations and the Romanian Association for Personal Liberty and Human Dignity, on the 60th anniversary of the Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others
- 27-28 July 2011* 12th edition of the "Democracy and tolerance" contest, organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Ministry of Education, Research, Youth and Sports and the County of Buzău School Inspectorate
- 28 July 2011* Debate on "The Convention on the status of refugees at its 60th anniversary", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations and the Romanian Association for Personal Liberty and Human Dignity
- 31 July 2011 - 1 August* Opening of the international course on "Fighting discrimination and promoting social inclusion of young people belonging to vulnerable groups by means of volunteering", organized by the Association for Intercultural Dialogue in partnership with the Romanian Institute for Human Rights, the Ministry of Education, Research, Youth and Sports, the Romanian National Commission for UNESCO and Center of Culture and Arts "George Topârceanu" in Curtea de Argeş
- 8-11 August 2011* Debate on "Religious freedom and fighting discrimination based on

religion", organized in Iași by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with University "Al. I. Cuza" and representatives of the religious cults

- 9-12 August 2011* Roundtable on "Local public administration and human rights", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Mayor's Office of Corunca, Mureș County
- 10-13 August 2011* Debate on "Rights and duties of the employee and of the employer. The individual labour contract – fundamental principles", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Association Clubul de la Cheia
- 17-20 August 2011* Debates on "Human rights and freedom of religion at the boundary between theory and practice", organized in Piatra Neamț by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Romanian Association for the United Nations, the Romanian Association for Personal Liberty and Human Dignity, and Association Clubul de la Cheia and representatives of the religious cults
- 29-31 August 2011* Debate on "Religious freedom in Romania and education for tolerance and respect for the fellow human beings", organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with University "Al. I. Cuza", and the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance
- 5 September 2011* Conference on "Rights of the child", organized in Sibiu by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations and the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance
- 8 September 2011* Seminar on "Liquidation of illiteracy – a right to education", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations and the Club of Cheia, on the International Literacy Day
- 12 September 2011* Activities devoted to the opening of the academic year 2011-2012, organized by the Ministry of Education, Research, Youth and Sports, the Teachers' Training Center In Bucharest, in partnership with the Romanian Institute for Human Rights
- 12-14 September 2011* Roundtable on "Right to freedom, social justice and solidarity at European level", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for Personal Liberty and Human Dignity, the Romanian Independent League for the Human Rights to Culture and Health and the Faculty of Law of University Babeș-Bolyai, on occasion of the International Day of Democracy
- 14 September 2011* Working meeting with representatives of the National Organization of the Handicapped People in Romania

- 14-17 September 2011 Symposium on "The media and development of respect for the human being", organized by the Romanian Institute for Human Rights
- 15 September 2011 Symposium on "The media and development of respect for the human being", organized in Piatra Neamț by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for Personal Liberty and Human Dignity, and the Association for the Promotion of Family Rights
- 15 September 2011 Debate on "Romania's involvement in the promotion and consolidation of democracy at international level", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations, the "Clubul de la Cheia" Association, on occasion of the International Day of Democracy
- 20-21 September 2011 Debate on "The public administration – citizen relationship and the right to good governance as a fundamental human right", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the "Clubul de la Cheia" Association and the Romanian Association for the United Nations
- 21 September 2011 Debate on "The public administration – citizen relationship; the right to good governance", organized at Măneciu by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations and the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance
- 22 September 2011 Meeting of the Students' Council of General School No. 135 "Ștefan cel Mare" on "Rights of the child", organized by the Ministry of Education, Research, Youth and Sports in partnership with the Romanian Institute for Human Rights
- 24-25 September 2011 Debates on Directive 2010/41/EU of the European Parliament and of the Council on the application of the principle of equal treatment between men and women engaged in an activity in a self-employed capacity, organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for Women's Rights
- 28 September 2011 Debate on "Human rights. United Nations' specialized mechanisms and institutions", organized at Acățari by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations, the Romanian Association for Personal Liberty and Human Dignity and the Romanian Independent League for the Human Rights to Culture and Health
- 28 September 2011 Roundtable on "Free access to information of public interest – a right for all of us", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations, the "Clubul de la Cheia" Association and the Romanian Association for Personal Liberty and Human Dignity

- 3 October 2011* Roundtable on "Towards a society for all age groups", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations and the Romanian Association for the Rights of Older Persons, on occasion of the 20th anniversary of the International Day of Older People
- 7 October 2011* Symposium on "National and European policies on decent work", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance
- 11-13 October 2011* Roundtable on "Protection and promotion of human rights in the administration-citizen relationship", organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Prefect's institution in Constanța
- 17 October 2011* Debate on "The human right to a decent life", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations, on occasion of International Day for the Eradication of Poverty
- 17-19 October 2011* Debate on "Human rights in the United Nations system", organized in Piatra Neamț, in the framework of the United Nations Week, by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations
- 18-20 October 2011* Activities devoted to the United Nations Week organized at the Gymnasium of Acățari, Mureș County, by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Mureș Teachers' Training Center
- 19-21 October 2011* Debate on "Human rights as reflected in the United Nations system and the Romanian legislation", organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Prefect's institution, Constanța County, in the framework of the events devoted to the United Nations Week
- 19-21 October 2011* Symposium on "Human rights as reflected in the United Nations system and the international legislation", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations
- 20-21 October 2011* Debate on "Human rights in the administration of justice", organized at Vălenii de Munte on occasion of the United Nations Week by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations and the "Clubul de la Cheia" Association
- 24 October 2011* Meeting on "The United Nations Organization", organized by the Romanian Institute for Human Rights with the contribution of students of General School No. 190 "Marcela Peneș" in Bucharest
- 26-28 October 2011* Symposium on "Protection against racism and discrimination", organized in Iași by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with

University "Al. I. Cuza" and representatives of the religious cults

- 28-30 October 2011 Debate on "The right to apply for asylum", organized in Vaslui by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with Romanian Association for the United Nations and the Romanian Association for Women's Rights
- 29 October 2011 Activities devoted to the promotion and the protection of human rights, organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Mayor's Office in Vaslui
- 2 November 2011 Symposium on "The European dimension of education for human rights and for the rights of the child", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Mayor's Office of Acățari and the Public Gymnasium in Acățari
- 2-4 November 2011 Debate on "Antiracism through sports", organized in Târnăveni by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations, the "Club of Cheia" Association and the Romanian Association for Personal Liberty and Human Dignity
- 7-9 November 2011 Seminar on "Preventing xenophobia, racism and anti-Semitism", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the International Institute of Law of French Expression and Inspiration, the Romanian Association for the United Nations, the "Club of Cheia" Association and Association Family Forum
- 8 November 2011 Roundtable on "Protection against racism and discrimination", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the "Club of Cheia" Association
- 8 November 2011 International symposium on "Children – victims of poverty", organized by the International Federation of Educative Communities – Romania in partnership with the Faculty of Psychology of Education Sciences – "Titu Maiorescu" University of Bucharest, Tribuna Învățământului and the Romanian Institute for Human Rights
- 8 November 2011 Cultural-artistic event on "All are equal regardless of culture", organized by General School No. 190 "Marcela Peneș" in Bucharest in partnership with the Romanian Institute for Human Rights
- 9 November 2011 Symposium on "Protection against racism and discrimination" and presentation of the volume *Protection against Racism and Discrimination*, organized by the Romanian Institute for Human Rights with the participation of the Teachers' Training Center in Iași in the framework of a cycle of events devoted to the International Day Against Fascism and Antisemitism
- 9 November 2011 Commemorative and educative event on "Scars of fascism and anti-Semitism in the history of humanity", organized by the Romanian Institute

for Human Rights in collaboration with the Teachers' Training Center in Sibiu on occasion of the International Day Against Fascism and Antisemitism

- 9 November 2011* Symposium on "Holocaust education in Romania", organized by Foundation Adolescența, the Prahova Teachers' Training Center and the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Prahova County School Inspectorate and National College "Jean Monet" in Ploiești
- 9 November 2011* Roundtable on "The citizen and the public administration", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations and the "Club of Cheia" Association, representatives of the teaching staff of University "Ovidius" of Constanța and of the Ecologic University
- 10-11 November 2011* Roundtable on "Antiracism through sports", organized in Târgu Mureș by the Romanian Institute for Human Rights and Association Civitas Mundi
- 14-19 November 2011* International conference on "The need for reform in law and the public administration", organized by University "Petru Maior" of Târgu Mureș, Faculty of Economic, Juridical and Administrative Sciences in partnership with the "Acad. Andrei Rădulescu" Institute of Juridical Research, the Institute of National Economy, the Romanian Institute for Human Rights, University of Salento – Italy, University of Miskolc – Hungary, University "Corvinus" of Budapest and the Entrepreneurship Research and Education Network of Central European Universities, Erasmus Multilateral Projects
- 16-18 November 2011* Debate on "Rights of the child and the Geneva Convention on the protection and the promotion of the rights of the child", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Teachers' Training Center in Reșița
- 17-18 November 2011* Meeting devoted to the civic education programmes and the optional programmes of human rights education, organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Teachers' Training Center in Cluj and the National Association of Civic Education
- 21-23 November 2011* Debate on "Rights of the child", organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Teachers' Training Center in Iași on occasion of the Universal Children's Day, which marks the day when the Declaration on the Rights of the Child and the Convention on the Rights of the Child were adopted
- 21-23 November 2011* Debate on "Rights of the child in the Convention on the Rights of the Child", organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Teachers' Training Center in Târgu Mureș
- 22 November 2011* Seminar on "The importance and the topical nature of education for human rights and for the rights of the child in the pre-university educational system", organized on the anniversary of the Teachers' Training Center in

Bucharest and their Open Doors Day

- 24 November 2011* Roundtable devoted to 22nd anniversary of the United Nations Convention on the Rights of the Child, organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Teachers' Training Center in Botoșani
- 25 November 2011* Symposium on "Affirmative action – a place under the sun", organized by the Ministry of Education, Research, Youth and Sports, the Municipality of Bucharest School Inspectorate, National College "Octav Onicescu" in partnership with the Romanian Institute for Human Rights, the Romanian National Commission for UNESCO, and the National Coordinator of Schools affiliated to UNESCO
- 25 November 2011* Roundtable organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with Gymnasium "Zaharia Boiu" of Sighișoara in the framework of a series of events devoted to the 22nd anniversary of the United Nations Convention on the Rights of the Child
- 28 November 2011* Conference of national networks of institutions and organizations involved with the promotion of education for democratic citizenship and human rights organized by the Intercultural Institute of Timișoara in partnership with the Romanian Institute for Human Rights
- 30 November 2011* Meeting with students of the General School in Iernut on the 22nd anniversary of the United Nations Convention of the Rights of the Child, organized by the Romanian Institute for Human Rights
- 30 November 2011* Roundtable on "The Romanian society in the HIV/AIDS context", organized by the Romanian Institute for Human Rights on occasion of the World AIDS Day
- 2-3 December 2011* Roundtable on "Rights of persons with disabilities", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with professors and researchers at the Faculty of Law and Administrative Sciences, West University of Timișoara
- 4-5 December 2011* Roundtable on "Priorities in the field of human rights", organized in Târgu Mureș by the Romanian Institute for Human Rights with the participation of non-governmental organizations taking interest in the field of human rights
- 5 December 2011* Conference devoted to the topic launched by the World Health Organization on occasion of the International Day of Persons with Disabilities, "Together for a better world for all: Including persons with disabilities in development", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations and the "Club of Cheia" Association
- 5 December 2011* Conference on Volunteering strengthens solidarity and social cohesion", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration

with the Romanian Association for the United Nations on occasion of the International Volunteer Day and the closure of the European Year of Volunteering 2011

- 5-7 December 2011* Roundtable on "Priorities in the field of human rights", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with Foundation Pro Iure on occasion of the Human Rights Day
- 7 December 2011* Symposium on "Alternative pedagogic methods with education for human rights and the rights of the child", organized by the Ministry of Education, Research, Youth and Sports and School No. 93 "Emil Racoviță" in collaboration with the Romanian Institute for Human Rights
- 7-11 December 2011* 17th edition of the International University of Human Rights devoted to "Role of national institutions for the promotion and the protection of human rights", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations, the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance and the Clubul de la Cheia Association "Victor Dan Zlătescu" and with the participation of IDEF
- 8 December 2011* Awareness raising activity on the observance of human rights and book presentation on "Rights of the child", organized on occasion of Human Rights Day by College Media in Bucharest in collaboration with the Romanian Institute for Human Rights
- 9 December 2011* Roundtable on "Choose dignity. Stop discrimination", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations on occasion of Human Rights Day
- 9 December 2011* Inauguration of "Human Rights and the rights of the child" Room at General School No. 17 in Botoșani, organized on occasion of Human Rights Day in collaboration with the Romanian Institute for Human Rights
- 9 December 2011* Book presentations and meetings with the students, the teachers and the primary school teachers of School No. 190 "Marcela Peneș" were organized in the framework of the events devoted to the Human Rights Week and the Open Doors Day
- 12-14 December 2011* Debate on "Issues with education for a democratic culture and citizenship", organized in the framework of the week devoted to cultural diversity by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with human rights NGOs and representatives of the religious cults
- 12-14 December 2011* Seminar on "Issues with education for a democratic culture and citizenship", organized in Piatra Neamț by the Romanian Institute for Human Rights with the participation of non-governmental organizations taking interest in the field of human rights
- 16-17 December 2011* Series of events devoted to the 46th anniversary of the International

Covenant on Civil and Political Rights and the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, organized by the Romanian Institute for Human Rights

20-22 December 2011 Roundtable on "Discrimination and human rights", organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Ministry of Education, Research, Youth and Sports and the Târgu Mureș Teachers' Training Center

27 December 2011 Debate organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Center of Religious and Juridical-Canonical Studies and Research of the Three Monotheistic Religions (Mosaic, Christian and Judaic) on the scientific research in the field of religious freedoms

PARTICIPATION IN OTHER EVENTS

- 19 January 2011* Participation in the first edition of the prize awarding festivity organized by the Chamber of Commerce and Industry of Romania
- 20 January 2011* Conference on "Informative speech and journalistic devices", delivered by Dana Popescu-Jourdy, PhD, Professor at Institut de la Communication, Université Lumière, Lyon, organized by the Center for Communications Research and the Faculty of Communication and Public Relations – National School of Political and Administrative Studies
- 21 January 2011* Conference on "The little reform in detail. Explanations and issues", organized by the Romanian National Union of bar Associations, the Dolj County Bar Association, the Legal Sciences Society and the National Institute for the Training of Lawyers
- 8-11 February 2011* Conference on "Prohibition of the various forms of instigation to national, racial or religious hatred" – workshop devoted to Europe, organized by the United Nations High Commissioner for Human Rights
- 14 February 2011* Debate on "The International Court of Justice – 65th anniversary", organized by the Romanian Association for Personal Liberty and Human Dignity
- 17 February 2011* Conference on "The issue of property restitution and financial compensation in terms of the jurisprudence of the European Court of Human Rights", organized by the Council of Europe and the Ministry of Foreign Affairs, with the assistance of Human Rights Trust Fund by means of Programme "Elimination of obstacles hindering execution of the domestic courts' decisions/Implementation of the domestic decisions"
- 23 February 2011* Conference on "Effects of the decisions by the European Court of Human Rights in view of the European Union's adherence to the Convention", organized by the Centre for European Legal Studies of the Romanian Academy "Acad. Andrei Rădulescu" Institute for Legal Studies
- 23-26 February 2011* Seminar on "Management of the scientific research and the right to intellectual property", organized by the West University of Timișoara
- 3 March 2011* Release of the volume "Curtea Constituțională a României. Justiția politicului sau politica justiției?" (Romania's Constitutional Court. A justice of the politic or the policy of justice), by Ioan Vida, former President of Romania's Constitutional Court, organized by the Union of Jurists of Romania
- 7 March 2011* Release of the book "Filosofia dreptului sau dreptul ca filosofie" (The philosophy of law or the law as philosophy) by Ion Craiovean, organized by European Foundation Titulescu, and the Association of International Law and Public Relations
- 21 March 2011* Debate on Domestic and international mechanisms for fighting discrimination", organized by the Romanian Association for Personal Liberty and Human Dignity
- 24 March 2011* Seminar on "Equality and non-discrimination" devoted to the European Wide-Action Week Against Racism, organized by the Romanian Association for the United Nations and the Romanian Independent League

- for the Human Rights to Culture and Health
- 1-2 April 2011* Colloquium on "Management of financial crises and the dimension of the monitoring authorities' prerogatives", organized by the European Society for Banking and Financial Law – Romania
- 4-6 April 2011* 4th annual meeting of the European Union Agency for Fundamental Rights and the National Human Rights Institutions
- 6-8 April 2011* Meeting of the European Working Group of National Human Rights Institutions on the rights of persons with disabilities, organized by the German Institute for Human Rights
- 13 April 2011* Release of the volume "Nostalgii" by Sorin Popescu, organized by Union of Jurists of Romania
- 17 April 2011* Launch of the campaign on "Mediation an activity of public interest", organized by the Mediation Council
- 21 April 2011* Release of the volume "Executarea hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului" (Implementation of the decisions by the European Court of Human Rights, by Titus Corlățean, organized by Foundation Nicolae Titulescu
- 21 April-4 May 2011* Course on "Shared responsibility for the protection and the promotion of human rights, organized by Ius Primi Viri Association, the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance and the Romanian Association for the United Nations
- 25 April 2011* Roundtable on "Religious freedoms", organized by Ion Rusu Monastery
- 27 April 2011* Ceremony of awarding the title of Doctor Honoris Causa organized by the National School of Political and Administrative Studies
- 29 April 2011* First edition of the conference on "Mediation in today's Romanian society", organized by the National Union of Mediators from Romania, Braşov Office
- 10 May 2011* Conference on "Decisions by the European Court of Human Rights in the cases against Romania. Analysis, consequences, potentially responsible authorities for the period 1994-2010. Evolution of the domestic framework in relation to the abusively taken buildings and other possible systemic malfunctions", organized by the Centre for European Legal Studies of the Romanian Academy's Institute for Legal Studies, the University Publishing House, the Judges' Forum of Romania Association and the European Association of Judges for Human Rights
- 10-11 May 2011* Workshop on "Communication in situations of crisis", organized by the Center for Communications and Scientific Relations Research, the National School of Political and Administrative Studies and the James M. Cox Jr. Center for International Mass Communication Training and Research, University of Georgia, USA
- 11-13 May 2011* Symposium on "Using Indicators to Measure Fundamental Rights in the European Union: Challenges and. Solutions", organized by the European Union Agency for Fundamental Rights
- 16-20 May 2011* 24th Session of the International Coordination Committee (ICC) of National Human Rights Institutions, organized by the United Nations High Commissioner for Human Rights and ICC
- 24 May 2011* Meeting on "The Czechoslovakian-Romanian Alliance Treaty: the Little Entente and its significance", organized by the Embassy of the Czech Republic and the Diplomatic Institute on the 90th anniversary of the day when the Czechoslovakian-Romanian alliance treaties were signed

- 31 May 2011 Roundtable on "Promotion and protection of the rights of the child in present-day legislation", organized by the Chamber of Deputies' Commission for Human Rights, Cults and National Minorities Issues
- 31 May 2011 Public lecture on "Status of civic education and intercultural education in the present context of the educational system in Romania, organized by the Chamber of Deputies' Commission on Education and the Intercultural Institute of Timișoara
- 01 June 2011 Inaugural Congress of the European Law Institute
- 06 June 2011 Debate on "Who defends the rights of the child?", organized by the International Federation of Educative Communities in partnership with the University of Bucharest – Faculty of Psychology and Educational Sciences, the Infoeuropa Centre and Tribuna Învățământului
- 14 June 2011 Conference on "Modifications of the Labour Code and the Social Dialogue Act", organized by the University of Bucharest
- 15 June 2011 Inauguration of the study on "Impact of governmental measures upon the business. Recommendations of solutions for economic redress", organized by the Chamber of Commerce and Industry of the Municipality of Bucharest
- 16 June 2011 Seminar on "The legislation applicable to loan contracts for natural persons – complementary provisions at the boundary between the general and the special legislation", organized by the Financial Companies Association – A.L.B. Romania, the Association of Legal Advisers in the Financial-Banking System and the European Society for Banking and Financial Law – Romania
- 17-18 June 2011 15th edition of the French-Romanian Legal Meetings on Comparative Law organized by the French Society of Comparative Law
- 23 June 2011 Dissertation Session on "Europe 2020", organized by the National School of Political and Administrative Studies
- 23-25 June 2011 Conference on "Human rights education for public and civil services", organized by the European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) and the Icelandic Commission for Human Rights
- 28 June 2011 Inauguration of the first Queen Mary Foundation's social, free-of-charge medical center for disadvantaged people in Bucharest, a project developed in collaboration with the General Mayor's Office in Bucharest
- 1 July 2011 National symposium on "Supremacy of the Constitution – desideratum and reality", devoted to Justice Day and organized by the Union of Jurists of Romania
- 5 July 2011 Summit of NGOs in Consultative Status with ECOSOC on "Women and development – education for a better society"
- 6 July 2011 Release of the research Report on "Public administration and the benefit of children – General measures for central and local implementation in Romania of the Convention on the Rights of the Child", organized by Organization "Salvați Copiii", under the high patronage of the President of the Chamber of Deputies
- 8 July 2011 Roundtable and release of OSCE's handbook "The police, the Roma and the Sinti: good practices for the consolidation of trust and understanding", Romanian language version, organized by the Ministry of Administration and Interior – General Inspectorate of the Romanian Police in partnership with the OSCE Strategic Police Matters Unit and the Bureau for Democratic Institutions and Human Rights

- 12-15 July 2011* Conference on National Human Rights Institutions in the area of the Organization for Security and Cooperation in Europe, organized by the OSCE Bureau for Democratic Institutions in collaboration with the OSCE Presidency Office held by Lithuania
- 4-10 September 2011* Summer school on "Young people fighting against corruption", organized by Teachers' Training Center "Grigore Tăbăcaru" of Bacău, and the Regional Center for Civic Education Resources in Bacău
- 5-10 September 2011* Interregional meeting of representatives of the countries which are to be reviewed in the first three sessions of the second cycle, in the framework of the working group for the Universal Periodic Review, in terms of the implementation into legislation and in practice of the provisions in the international and regional human rights instruments, organized by the National Institutions and Regional Mechanisms Unit of the United Nations High Commissioner for Human Rights
- 7-9 September 2011* 33rd annual conference of the European Group of Public Administration (EGPA), organized by the Public Administration Faculty of the National School of Political and Administrative Studies in collaboration with EGPA and Parliament of Romania – Chamber of Deputies
- 16 September 2011* Debate on "Protocol of Montreal, a chance for the protection of the ozone layer", organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Romanian Association for the United Nations, the Romanian Association for the Human Rights to a Healthy Environment, the Association for the Promotion of Family Rights – Family Forum and the "Club of Cheia" Association
- 21-22 September 2011* Roundtable with the human rights national structures in the Member States of the Council of Europe, organized by the Council of Europe with the participation of the institution of "Defensor del Pueblo" and the Senate of Spain
- 21-22 September 2011* Opening conference of Project "Promotion of mediation in cross-border civil cases", organized by the Ministry of Justice in partnership with the Council of Mediation, the Dutch Ministry of Justice, the Bulgarian Ministry of Justice, the Moldavian Ministry of Justice, the European Association of Judges for Mediation – GEMME and Organization MIKK of Germany
- 29 September 2011* International seminar on "Equal opportunities for employment and at the working place. An information and awareness raising campaign meant to change social attitudes and stereotypes affecting employment and the working places", a project co-financed by the Social European Fund through the Sectoral Operational Programme Human Resources Development 2007-2013, organized by the University of Bucharest
- 8 October 2011* International symposium on "Children – victims of poverty", organized by the International Federation of Educative Communities in collaboration with the Faculty of Psychology and Educational Sciences
- 10-11 October 2011* International symposium on "The marriage institution in the three monotheistic religions", organized by University "Ovidius" of Constanța, with the Center of Religious and Juridical-Canonical Studies and Research of the Three Monotheistic Religions (Mosaic, Christian and Judaic) in partnership with ICT-Toulouse, Faculty of Canon Law
- 13-14 October 2011* Meeting on "How to develop better cooperation in terms of communication between the Agency for Fundamental Rights, the national

- human rights institutions and the national organizations for equality", organized in Vienna by the European Union Agency for Fundamental Rights
- 14 October 2011* International conference for the inauguration of the International Institute for Human Rights on "European culture of human rights. The right to property", organized by Christian University "Dimitrie Cantemir"
- 24-26 October 2011* Third meeting of the European Group of National Human Rights Institutions on the implementation of the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities, organized by the Belgian Centre for Equal Opportunities
- 27 October 2011* International conference on the closure of Project "Together on the labour market", organized by the National Agency for the Roma in partnership with Fundació Secretariada Gitano of Spain and Association Pakiv Romania in the framework of the project co-financed by the European Social Fund through the Sectoral Operational Programme Human Resources Development
- 27 October 2011* Ceremony of awarding the title of Doctor Honoris Causa organized by the National School of Political and Administrative Studies
- 28 October 2011* Festivity for the 20th anniversary of the Faculty of Law of Christian University "Dimitrie Cantemir" of Cluj-Napoca
- 9 November 2011* Release of the Report on "Analysis of the structures monitoring, promoting and protecting the rights of the child" in the framework of the project "Advocacy for national consensus with the development of structures and instruments monitoring the rights of the child", organized by the Child NGO Federation under the high patronage of the President of the Senate
- 9-11 November 2011* Conference on "Migration, globalization and new social formations", organized by the International Migration and Ethnic Relations Research Unit, on its 15th anniversary
- 11 November 2011* Roundtable on "Mutual undermining between states, history, new and old practices", organized by European Foundation Titulescu
- 15 November 2011* Annual scientific session of the Faculty of Law and Administrative Sciences – Ecologic University on "Codification of the civil and the criminal legislation. Reality and necessity"
- 15 November 2011* Release of the volume "Noile coduri în evoluția dreptului românesc" (New Codes in the evolution of the Romanian law), including the essays presented at the scientific session of the Faculty of Law and Administrative Sciences – Ecologic University of November 2010
- 20-22 November 2011* Conference on "Dignity and the rights of illegal migrants", organized in Warsaw by the European Union Agency for Fundamental Rights
- 22 November 2011* Debate on "The need for mediation in family conflicts", organized by Christian University "Dimitrie Cantemir", Master Degree in European Integration and Business under the logo "Mediation – a viable alternative to the court"
- 24 November 2011* Release of the book "Regi și diplomați suedezi în spațiul românesc secolele XVII-XX" (Swedish kings and diplomats in the Romanian territories in the 17th-20th centuries) by George Cristea, organized by European Foundation Titulescu
- 24 November 2011* Release of the first volume of "România 1945-1989. Enciclopedia regimului comunist. Represiunea" (Romania 1945-1989. An encyclopaedia of the communist regime. The repression), 1st vol., A-E, organized by the

- Romanian Academy and the National Institute for the Study of Totalitarianism
- 25 November 2011* 5th edition of the conference on non-discrimination and equality of opportunities devoted to "Exercise of the right to non-discrimination and equality of opportunities in contemporary society", organized by Christian University "Dimitrie Cantemir"
- 25 November 2011* Conference on "History and the mythology of the exceptional nature of the Romanian corruption", organized by European Foundation Titulescu, Center of Strategic Studies
- 28 November 2011* Meeting with experts in human rights on "Prospects for minorities", organized by the United Nations Human Rights Council
- 29 November 2011* Meeting on "Guaranteeing the rights of women belonging to minorities", organized in Geneva by the United Nations Human Rights Council, the United Nations High Commissioner for Human Rights in collaboration with several Central and East-European diplomatic agencies
- 30 November 2011* 4th Minorities Forum on "Emancipation of minority women to have their rights respected. Identification of efficient practices", organized by the United Nations Human Rights Council and the United Nations High Commissioner for Human Rights
- 2-4 December 2011* 2nd international workshop of Nature&Nation Network, organized by University "Nicolae Titulescu" in collaboration with the National School of Political and Administrative Studies and the Center for Study of Political Thought
- 6 December 2011* Conference on "The future of the cohesion policy in the European Union between convergence and competitiveness, organized by the Embassy of France and the European Institute in Romania in the framework of the 31st conference in the cycle entitled "France-Romania: together in Europe"
- 7 December 2011* Ceremony of awarding the title of Doctor Honoris Causa organized by the National School of Political and Administrative Studies
- 8 December 2011* Symposium on "Romania's constitutional development. Tradition and modernism. 20 years since the Constitution of 8 December 1991 came into effect", organized by the Constitutional Court in collaboration with Institute for Legal Studies "Andrei Rădulescu"
- 8 December 2011* Book and historic documents exhibition on "The Romanian constitutions: tradition, continuity, modernism", organized by the Academy of Romania, Institute for Legal Studies "Andrei Rădulescu"
- 12 December 2011* Conference on "The natural person and the family as regulated by the new Civil Code", organized by the Lawyers' Association for Dialogue and Solidarity
- 15 December 2011* National mediators' conference on "The Mediation Council – responsibilities and prospects"
- 16-17 December 2011* Conference on "The future of human rights: global techniques with local impact", organized by the Irish Council for Civil Liberties
- 20 December 2011* Seminar on "Consultation on the proposal advanced by the European Globalization Adjustment Fund", organized in Brussels by the Committee of the Regions

III. DOCUMENTAR JURIDIC

REFLECȚII PRIVIND NECESITATEA UNOR MĂSURI DE APLICARE A REGULAMENTELOR ȘI DECIZIILOR CONSILIULUI UNIUNII EUROPENE ȘI A UNOR INSTRUMENTE DE DREPT INTERNAȚIONAL PRIVAT ÎN DOMENIUL OBLIGAȚIILOR DE ÎNTREȚINERE REGLEMENTATE PRIN LEGEA NR. 36/ 2012

Ioana Vida

Urmărirea interesului superior al copilului și protejarea familiei au determinat un set de măsuri necesare pentru aplicarea unor regulamente și decizii ale Consiliului Uniunii Europene, precum și a unor instrumente de drept internațional privat în domeniul obligațiilor de întreținere, concretizat în Legea nr. 36/ 2012¹. Această lege are ca obiect stabilirea unor reguli specifice în vederea facilitării aplicării unor regulamente și decizii ale Consiliului Uniunii Europene, precum și a unor instrumente de drept internațional privat în domeniul obligațiilor de întreținere, respectiv Regulamentul (CE) nr. 4/2009 al Consiliului², prin Decizia Consiliului nr. 2009/941/CE privind încheierea Protocolului de la Haga³ și Decizia Consiliului 2011/432/UE privind aprobarea de către UE a Convenției de la Haga pentru obținerea pensiei de întreținere în străinătate pentru copii și alți membri ai familiei⁴.

Introducerea acestor acte comunitare în dreptul intern român este urmarea firească a modificării Constituției României din anul 2003. Prin această modificare s-a stabilit că actele normative ale Uniunii Europene trebuie să fie transpuse în legislația românească. Aceeași dispoziție rezultă și din Legea nr. 24/2000⁵ privind normele de tehnică legislativă

în adoptarea actelor normative. În temeiul art. 6 alin. (1) al acestei legi proiectul de act normativ trebuie să instituie reguli necesare, suficiente și posibile, care să conducă la o cât mai mare stabilitate și eficiență legislativă. Soluțiile trebuie să fie temeinic fundamentate, luându-se în considerare interesul social, politica legislativă a statului român și cerințele corelării cu ansamblul reglementărilor interne și ale armonizării legislației naționale cu legislația comunitară și cu tratatele internaționale la care România este parte, precum și cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

Observăm faptul că Legea nr. 36/ 2012 îndrituiește Ministerul Justiției, în calitatea sa de autoritate centrală, să îndeplinească rolul de intermediar între autoritățile centrale din statele membre ale Uniunii Europene, cu cele internaționale și instanțele judecătorești, executorii judecătorești, avocații, notarii, mediatorii ș.a. pentru o bună cooperare și colaborare în aplicarea Regulamentului (CE) nr. 4/2009 și a Convenției de la Haga din 2007. Cu alte cuvinte, Ministerul Justiției se preocupă în mod direct atât de obținerea pensiei de întreținere în statele membre ale Uniunii Europene și în statele terțe contractante la Convenția de la Haga din 2007, cât și de obținerea pensiei de întreținere în România, prin primirea cererilor din străinătate sau obținerea pensiei de întreținere în România atunci când există/nu există un titlu executoriu străin sau efectele acestuia nu pot fi recunoscute în România. Actul normativ este structurat în două părți, stabilind atribuțiile Ministerului Justiției, instanțelor judecătorești și membrilor barourilor, care decurg din aplicarea de către România a Regulamentului nr. 4/2009 și a Convenției de la

¹ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 183 din 21 martie 2012.

² Publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 7 din 10 ianuarie 2009.

³ Publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 331 din 16 septembrie 2009.

⁴ Publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 192 din 22 iulie 2011.

⁵ Republicată în Monitorul Oficial al României nr. 260 din 21 aprilie 2010.

Haga din 2007, din două perspective: prima dintre acestea, cea de stat solicitat pentru obținerea pensiei de întreținere din România, iar cea de a doua, de stat solicitant pentru obținerea pensiei de întreținere din străinătate.

În primul caz, respectiv obținerea pensiei de întreținere în statele membre ale Uniunii Europene, Ministerul Justiției efectuează controlul de regularitate internațională și transmite în statele membre ale Uniunii Europene cererile de întreținere, însoțite de documentele justificative. Pentru aplicarea Regulamentului (CE) nr. 4/2009, Ministerul Justiției trebuie să completeze cererea de măsuri specifice conform Regulamentului, cererea de recunoaștere, de încuviințare a executării sau de executare a unei hotărâri judecătorești în materie de obligații de întreținere, cererea în vederea obținerii sau modificării unei hotărâri judecătorești în materie de obligații de întreținere și poate să îl asiste pe creditor sau pe debitor să completeze cererea de recunoaștere, de încuviințare a executării sau de executare a unei hotărâri judecătorești în materie de obligații de întreținere ori cererea în vederea obținerii sau modificării unei hotărâri judecătorești în materie de obligații de întreținere.

Remarcăm faptul că legea nu exclude posibilitatea ca partea interesată să se adreseze direct autorităților străine competente din statele membre ale Uniunii Europene pentru obținerea veniturilor cuvenite.

Legea stabilește autoritățile publice competente să elibereze, la cererea părții interesate, documentele justificative necesare recunoașterii și încuviințării executării plății de întreținere.

Astfel, prima instanță se pronunță pentru cazurile hotărârilor judecătorești pronunțate în România, pentru care se solicită recunoașterea și încuviințarea executării într-un alt stat membru al Uniunii Europene, în cazul hotărârilor judecătorești executorii pronunțate în România, respective în cazurile în care se solicită executarea în unul din statele membre ale Uniunii Europene, care are obligații în temeiul protocolului de la Haga din anul 2007.

Dacă se solicită recunoașterea și încuviințarea executării pe teritoriul unui alt stat

membru al Uniunii Europene a unui act autentic, executoriu, potrivit legii române sau în unul dintre statele membre ale Uniunii Europene, care are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din anul 2007, autoritatea emitentă a actelor respective poate pune în aplicare obligația de plată.

De asemenea, instanța română, care s-a pronunțat în condițiile legii, cu privire la încuviințarea unei tranzacții judiciare, poate interveni pentru recunoașterea și încuviințarea executării obligației de plată a întreținerii pe teritoriul unui alt stat membru al Uniunii Europene sau pentru îndeplinirea obligațiilor asumate de statele membre ale Uniunii Europene asumate prin Protocolul de la Haga din anul 2007.

Evidențiem faptul că obligația de respectare a întreținerii cade, de asemenea, în competența primei instanțe, a autorității emitente a actului și a instanței judecătorești care a emis hotărârea judecătorească, tranzacția judiciară sau actul autentic și pentru care procedura de exequatur nu a fost eliminată în relația cu un stat membru al Uniunii Europene, care nu are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din anul 2007.

În ceea ce privește obținerea pensiei de întreținere, Ministerul Justiției acționează ca autoritate centrală solicitantă, transmțătoare în relația cu statele terțe contractante la Convenția de la Haga din anul 2007. În virtutea acestei competențe, Ministerul Justiției poate certifica și transmite extrasul de hotărâre, emis în temeiul art. 25 alin. (3) lit. b) din Convenția de la Haga din anul 2007, documentul care atestă caracterul executoriu al hotărârii, emis în temeiul art. 25 alin. (1) lit. b) din Convenție și documentul care atestă comunicarea, emis în temeiul art. 25, alin. (1) lit. c) din Convenție.

Remarcăm faptul că pentru emiterea extrasului de hotărâre și tranzacție judiciară pentru care procedura de exequatur nu a fost eliminată, în condițiile art. 23 din Convenția de la Haga din anul 2007, în relația cu un stat terț contractant la Convenția de la Haga din anul 2007, rămân competente a se pronunța prima instanță și instanța emitentă a actului în cauză. În ceea ce privește emiterea certificatului care atestă caracterul executoriu al hotărârii,

tranzacției judiciare sau a actului autentic pentru care procedura de exequatur nu a fost eliminată, sunt competente prima instanță, autoritatea emitentă a actului respectiv și instanța care s-a pronunțat prin hotărâre judecătorească.

Cererile privind obținerea pensiei de întreținere în România se depun la Ministerul Justiției, care, la rândul său, le redirecționează la autoritățile competente să le soluționeze, respectiv baroului competent teritorial, Camerei Executorilor Judecătorești sau instanței judecătorești competente. Pentru soluționarea cererilor de măsuri specifice, având ca obiect localizarea sau facilitarea căutării de informații privind veniturile sau bunurile debitorului sau ale creditorului, Ministerul Justiției colaborează cu Ministerul Administrației și Internelor, Ministerul Finanțelor Publice, Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale.

Creditorii obligațiilor de întreținere care nu au împlinit 18 ani sau aflați în continuarea

studiilor, dar nu mai mult de 21 de ani, persoanele vulnerabile, definite prin art. 3 lit. f) din Convenția de la Haga beneficiază de ajutor public judiciar gratuit. Pentru aceste categorii de creditori obținerea dreptului de întreținere în România, atunci când nu există un titlu executoriu străin sau efectele acestuia nu pot fi recunoscute în România, se realizează prin cooperarea, expres stabilită de lege, dintre Ministerul Justiției și barou. Astfel, aceste persoane beneficiază de un avocat din oficiu care îi reprezintă și le apără interesele.

În concluzie, Legea 36/2012 încearcă să faciliteze procedura prin care obligația de întreținere se poate executa, astfel încât solidaritatea și îndatorirea de ordin moral și material între persoanele legate prin raporturi de rudenie, de căsătorie sau prin alte raporturi asimilate celor de rudenie să nu fie neglijată.

SCURTĂ PREZENTARE A ORDINULUI NR. 6.552 PENTRU APROBAREA METODOLOGIEI DIN 13 DECEMBRIE 2011 PRIVIND EVALUAREA, ASISTENȚA PSIHOEDUCAȚIONALĂ, ORIENTAREA ȘCOLARĂ ȘI ORIENTAREA PROFESIONALĂ A COPIILOR, A ELEVILOR ȘI A TINERILOR CU CERINȚE EDUCAȚIONALE DE SPECIALITATE

Cristina Vida

Pentru asigurarea interesului superior al elevilor și a tinerilor cu cerințe educaționale speciale a fost înființat serviciul de evaluare și orientare școlară și profesională (SEOSP) prin Ordinul pentru aprobarea Metodologiei din 13 decembrie 2011 privind evaluarea, asistența psihoeducațională, orientarea școlară și orientarea profesională a copiilor, a elevilor și a tinerilor cu cerințe educaționale de specialitate⁶.

Educația specială, propusă prin constituirea serviciului de evaluare și orientare școlară și profesională, presupune un ansamblu de procese de punere în aplicare a programelor, activităților de învățare și asistență complexă de recuperare-compensare adaptate persoanelor

care nu reușesc să atingă, temporar sau pe toata durata școlarizării, un nivel de dezvoltare corespunzător vârstei. Astfel, prin **școală specială** se înțelege unitatea de învățământ în care se asigură atât educație, cât și intervenție psihopedagogică de către profesori specializați persoanelor cu diferite tipuri și grade de dizabilități sau deficiențe. **Cerințele educaționale speciale** presupun acele necesități educaționale suplimentare, complementare obiectivelor generale ale educației, adaptate la particularitățile individuale ale unei anumite deficiențe/dizabilități sau tulburări/ dificultăți de învățare și asistență complexă, medicală, socială, educațională.

Metodologia distinge între **integrarea școlară**, care presupune procesul de adaptare a

⁶ Publicat în Monitorul Oficial al României nr. 45 din 19 ianuarie 2012

persoanei cu cerințe educaționale speciale la normele și cerințele școlii pe care o urmează, de stabilire a unor relații afective pozitive cu membrii grupului școlar și **incluziune școlară**, care reprezintă procesul permanent de îmbunătățire a serviciilor oferite de unitățile de învățământ pentru a cuprinde în procesul de educație toți membrii comunității, indiferent de caracteristicile, dezavantajele sau dificultățile acestora.

Școala incluzivă reprezintă unitatea de învățământ în care se asigură o educație pentru toți copiii, respectiv un mijloc eficient de combatere a atitudinilor de discriminare și segregare. Cu alte cuvinte, se urmărește identificarea nevoilor specifice ale copiilor și ale elevilor și asigurarea condițiilor optime de integrare școlară, profesională și socială, prin egalizarea șanselor. În acest sens, accesul la actul educațional trebuie să aibă loc în temeiul principiului echității, fără discriminare, a principiului relevanței, a oportunității programelor de dezvoltare personală și social-economice, principiului eficienței, obținerea unor rezultate educaționale maxime prin gestionarea resurselor existente, principiului incluziunii sociale, a interesului superior al copilului, principiului participării și responsabilizării părinților.

O problemă distinctă este cea care privește evaluarea copiilor, elevilor și a tinerilor cu cerințe educaționale speciale, în vederea orientării școlare și profesionale a acestora. În acest sens, se va urmări interesul superior al copilului, în vederea creșterii nivelului de implicare activă în planul vieții individuale și sociale a acestuia, precum și al potențialului său real de dezvoltare. Evaluarea se va face ținându-se cont de starea de sănătate, nivelul de instrucție și educație, gradul de adaptare psihosocială, situația economică a copilului, dintr-o perspectivă unitară, multidimensională.

Asistența psihoeducațională a copiilor, elevilor și tinerilor cu cerințe educaționale speciale presupune un ansamblu specializat de

servicii, respectiv consiliere psihopedagogică, terapii specifice recuperator-compensatorii, anchetă socială, mediere școlară. Orientarea școlară are rolul de a asigura educație și formare profesională de calitate, în acord cu particularitățile fizice, fiziologice și psihologice ale individului, prin valorificarea potențialului aptitudinal, a intereselor, aspirațiilor, cunoștințelor, abilităților, deprinderilor și a altor particularități psihocomportamentale și integrare socioprofesională.

Din serviciul de evaluare și orientare școlară și profesională fac parte: 2 profesori psihologi atestați în psihologie educațională, un profesor psihopedagog, un profesor de educație specială, un asistent social, un medic pediatru. Art.6.al Metodologiei arată că **evaluarea** medicală, psihologică, educațională și socială este un proces complex, continuu și dinamic, realizat cu scopul de a cunoaște în profunzime și de a estima din punct de vedere cantitativ și calitativ particularitățile dezvoltării, limitele și potențialul copilului/elevului/tânărului cu cerințe educaționale speciale. Scopul evaluării fiind acela de a stabili dacă elevul/copilul/tânărul are sau nu cerințe educaționale speciale, în vederea orientării școlare și/sau profesionale a acestuia.

La finalul evaluării inițiale în vederea orientării școlare/profesionale, dosarul va cuprinde rezultatele evaluării medicale (referat medical/ scrisoare medicală eliberat/eliberată de medicul de familie/ medicul specialist), ale evaluării psihologice (fișa psihologică eliberată de profesorul psiholog), ale evaluării educaționale (fișa psihopedagogică eliberată de unitatea de învățământ) și ale evaluării sociale (ancheta socială).

Reevaluarea se realizează, de regulă, când apar schimbări la nivelul performanței școlare și al funcționalității copilului/elevului/tânărului și/sau la cererea părintelui și/sau la cererea profesorului, cel mult una pe an și cel puțin una pe nivel de învățământ.

IV. JURISPRUDENȚĂ

ART. 8 DIN CONVENȚIA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI ÎN CAUZA JARNEA ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

Art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului statuează faptul că *„orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului și a corespondenței sale”* și că *„nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei ori protejarea drepturilor și libertăților altora”*.

-Rezumat-

I. Faptele

Reclamantul, I. J., cu dublă cetățenie, româno-americană, s-a plâns Curții Europene a Drepturilor Omului în privința dificultăților procedurale întâmpinate în accesarea propriului dosar de securitate întocmit de fostele servicii secrete ale regimului totalitar român.

Reclamantul s-a adresat Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (CNSAS) privind accesul la propriul dosar și deconspirarea poliției politice. La data de 19 aprilie 2001, Serviciul Român de Informații a predat un dosar personal al reclamantului, iar CNSAS l-a informat pe reclamant la 29 mai 2001, că a fost identificat un dosar cu numele său și că îl putea consulta. Reclamantul a consultat dosarul la 27 iunie, 13 iulie, 14 august și, respectiv, 16 noiembrie 2001. Dosarul care i-a fost prezentat pentru consultare avea 4 foi, dintre care două erau numerotate 355 și 356. Unul dintre documentele predate, o notă de două pagini intitulată „nota nr. 5” și având numărul de pagină 355, conținea o descriere a activităților reclamantului din data de 6 octombrie 1965. Nota începea cu o descriere detaliată a chipului și corpului reclamantului era

însoțită de o fotografie și continua cu descrierea minuțioasă a activităților reclamantului de la ora 9,30 până la ora 15,50. (...) Unul dintre celelalte documente înmânate era o decizie administrativă datată 27 octombrie 1966, care includea o secțiune denumită „tabel anexă”. Decizia dispunea păstrarea în arhive a dosarului referitor la reclamant, menționând pe scurt „materialul compromițător”, respectiv că, „în cursul anului 1965, [reclamantul] a vizitat legația engleză”. Mențiunea scrisă de mână, „fișă + căut./[sau cart.]”, apărea în partea de sus stânga a paginii cu nr. 355. Potrivit reclamantului, al doilea cuvânt din mențiunea respectivă, „cart.”, ar fi abrevierea cuvântului „cartotecă”.

Reclamantul a considerat că dosarul său nu era complet, având în vedere numerotarea paginilor și absența unor mențiuni esențiale, precum perchezițiile domiciliare la care fusese supus, iar în acest sens a depus mai multe cereri la CNSAS în care se plângea de aceste aspecte și contesta conținutul dosarului său. Totodată, reclamantul a solicitat ca CNSAS să ateste, printr-un document oficial, faptul că dosarul său nu era complet și că informațiile incluse acolo erau „denaturate”.

La data de 7 ianuarie 2002, CNSAS i-a răspuns că nu era în măsură să se pronunțe asupra alegațiilor conform cărora cel puțin 354 de pagini lipseau din dosarul său, pe motiv că SRI îi predase un dosar care nu avea decât cele 4 pagini pe care le-a putut consulta.

Reclamantul a făcut alte contestații la care în data de 18 iunie și 1 octombrie 2002, CNSAS i-a răspuns cum că dosarul îi fusese predat de către SRI și că, referitor la alegațiile privind caracterul incomplet și denaturat al informațiilor din dosar, considera că era vorba despre „convingeri personale” ale reclamantului, care „nu erau relevante”. În ceea ce privește contestațiile formulate de reclamant cu privire la mențiunile inexacte din dosarul său, CNSAS i-a răspuns, la 18 decembrie 2003,

că nu îi putea indica numele persoanelor implicate în activitatea de supraveghere, în măsura în care identitatea acestora nu fusese stabilită cu certitudine. De asemenea, CNSAS l-a informat pe reclamant că în arhive nu s-a mai găsit niciun alt document cu informații suplimentare în privința lui. CNSAS l-a informat și asupra faptului că Serviciul de Informații Externe și Serviciul de Arhive și Documentare Militară îi comunicaseră că nu aveau dosare care să îl privească.

Conform corespondenței din data de 25 martie 2004, ca răspuns la întrebarea reclamantului referitoare la modalitatea de numerotare a paginilor și conținutul real al dosarului său, CNSAS i-a răspuns că dosarul său a fost predat de SRI și conținea doar cele 4 foi după care putuse face copii în urma consultării, astfel că reclamantul a solicitat o audiență în fața Colegiului CNSAS. Potrivit afirmațiilor sale, audiența a avut loc la 11 noiembrie 2004 și a fost înregistrată, însă nu a obținut niciodată înregistrarea respectivă.

La 15 aprilie 2004, reclamantul a introdus în fața Curții de Apel București o acțiune împotriva CNSAS și SRI pentru constatarea lipsei unor foi din dosarul său și a faptului că dosarul reprezenta un „fals”. Totodată, reclamantul a solicitat ca CNSAS să îi dea un răspuns referitor la ilegalitățile comise în legătură cu dosarul său. În fața curții de apel, SRI a invocat lipsa calității sale procesuale pasive, invocând faptul că trimisese la CNSAS toate documentele referitoare la reclamant. În susținerea acestei excepții, s-a bazat pe corespondența din 25 martie 2004 cu CNSAS. De altfel, prin încheierea din data de 10 mai 2004, curtea de apel a admis excepția invocată de SRI și i-a retras calitatea de pârât în proces. Prin Hotărârea din 31 mai 2004, Curtea de Apel a respins acțiunea reclamantului, constatând în baza corespondenței dintre reclamant și CNSAS, că acesta din urmă îi pusese la dispoziție toate informațiile referitoare la el aflate în posesia consiliului. Cu privire la susținerile reclamantului referitoare la caracterul incomplet și denaturat al informațiilor incluse, instanța a considerat, în baza corespondenței menționate, că CNSAS nu putea fi considerat responsabil în acest sens. Reclamantul a formulat recurs împotriva hotărârii contestând

excluderea SRI din procedură, precum și motivele reținute de curtea de apel pentru a-i respinge acțiunea și imputând curții de apel refuzul acesteia, prin interpretarea dată dispozițiilor Legii nr. 187/1999, de a sancționa abuzurile regimului anterior. Înalta Curte de Casație și Justiție a respins recursul prin Hotărârea definitivă din 15 aprilie 2005, hotărând că excluderea SRI din proces era justificată de art. 20 din Legea nr. 187/1999. De asemenea, în baza aceleiași corespondențe dintre reclamant și CNSAS, Înalta Curte a considerat că CNSAS își îndeplinise obligațiile care decurgeau din legea menționată și că motivele reținute de curtea de apel erau întemeiate. În cele din urmă, Înalta Curte a considerat că reclamantul ar fi putut contesta răspunsurile la corespondența sa în fața Colegiului CNSAS, în temeiul dispozițiilor art. 14 din legea citată.

La data de 1 aprilie 2010, CNSAS adresează o scrisoare reclamantului cu precizarea că listele numelor reale ale cadrelor și pseudonimele acestora nu au fost comunicate CNSAS iar la 21 aprilie 2010, CNSAS îl informează pe reclamant că în urma verificărilor în arhive și a primirii unor arhive noi se identificase un microfilm, creat de fosta Securitate, în care numele său apărea pe 67 de pagini adresând reclamantului invitația de a-l consulta. Din scrisoarea din 22 iunie 2010 adresată de CNSAS agentului guvernamental la Curte reiese că reclamantul a consultat dosarul respectiv la 3 mai 2010. Potrivit reclamantului, conținutul microfilmului era deteriorat în proporție de 85%, astfel încât lecturarea acestuia era aproape imposibilă. În aceeași scrisoare, CNSAS preciza că, deși Serviciul de Informații Externe (SIE) menționase că nu a identificat documente referitoare la reclamant, la sfârșitul anului 2006 trimisese totuși la CNSAS un dosar referitor la acesta. De asemenea, CNSAS a mai precizat în scrisoare că nu era complet exclus să se găsească alte documente întocmite de fostele organe de securitate, inclusiv referitoare la reclamant. Dificultatea identificării dosarelor provenea, potrivit CNSAS, de la numărul foarte mare de dosare primite mai ales în perioada 2005–2006, respectiv 1.601.010 dosare, precum și de la lipsa unor liste de inventar al dosarelor. CNSAS a mai precizat că legea nu impunea

niciun termen pentru identificarea dosarelor, dar că, în pofida unor inconsecvențe între răspunsurile primite în timp din partea altor instituții precum SRI și SIE, făcea eforturi să își îndeplinească obligațiile legale. La 23 august 2010, reclamantul a obținut de la CNSAS copia celor 172 de pagini din propriul dosar.

CNSAS a pus la dispoziția reclamantului dosarul tatălui său care include, printre altele, copia unei scrisori olografe a reclamantului, datată 29 noiembrie 1961 și adresată tatălui său. În scrisoare, reclamantul, care la vremea respectivă își satisfăcea stagiul militar obligatoriu, descria în mod critic condițiile din cazarma în care se afla. „Note de sinteză” ale dosarului fac o amplă referire la scrisoarea reclamantului și concluzionează că reclamantul era nemulțumit de stagiul său militar, că exagera și denatura descrierea condițiilor de viață din cazarmă, făcând remarci negative la adresa cadrelor militare, denumite „inamici din interiorul cazarmii”. Potrivit notelor, atitudinea reclamantului demonstra o educație familială dușmănoasă față de regim. Respectiv note indicau, de asemenea, conținutul scrisorilor adresate reclamantului de tatăl său și corespondența lui cu alte persoane.

II. Dreptul și practica internă relevantă

Dispozițiile legislative relevante în materie de acces la propriul dosar întocmit de fostele servicii de securitate ale regimului totalitar, precum și dispozițiile referitoare la datele cu caracter personal sunt prezentate în hotărârile Haralambie împotriva României (nr. 21.737/03, pct. 31–40, 27 octombrie 2009), Rotaru împotriva României [(MC), nr. 28.341/95, pct. 31–32, CEDO 2000-V] și Petrina împotriva României (nr. 78.060/01, pct. 17–18, 14 octombrie 2008), precum și în Decizia Rad împotriva României [(dec.), nr. 9.742/04, pct. 24–29, 9 iunie 2009].

Conform art. 20 din Legea nr. 187/1999, CNSAS este însărcinat să primească în gestiune toate documentele privitoare la exercitarea drepturilor prevăzute de această lege, cu excepția celor care privesc siguranța națională. În conformitate cu alin. (2) al membrii CNSAS au acces neîngrădit la arhivele vizate de lege pe

întreaga perioadă în care au fost păstrate de SRI sau de alte instituții. Potrivit art. 20 alin. (3), SRI, Ministerul de Interne, Ministerul Justiției și Ministerul Apărării Naționale, Arhivele Naționale și orice alte instituții care dețin asemenea documente sunt obligate să asigure acest drept de acces și să le predea la cererea Colegiului CNSAS.

III. Constatările Curții: încălcarea art. 8 din Convenție

Curtea a constatat că cererea nu este în mod vădit nefondată în sensul art. 35 § 3 din Convenție.

Prin hotărârea din 19 iulie 2011,¹ definitivă la 19 octombrie 2011, Curtea a hotărât că interesul reclamantului de a avea acces la conținutul propriului dosar ține de „viața privată” în sensul art. 8 § 1 din Convenție, cu atât mai mult cu cât legislația internă prevede expres un astfel de acces. Curtea reamintește consacrarea dreptului persoanelor interesate de acces la „toate informațiile relevante și corespunzătoare” care le privesc, printr-o procedură efectivă și accesibilă Curtea observă că reclamantul a avut acces la o parte din dosarul personal încă din 2001. Având doar 4 foi, din care două erau numerotate 355 și 356, această numerotare, precum și cronologia și conținutul documentelor (supra, pct. 12–14) erau de natură să indice că dosarul era mai voluminos decât cele 4 foi prezentate reclamantului. Faptul că reclamantul a primit, la 23 august 2010, o copie a 172 de pagini suplimentare din dosarul său a confirmat caracterul incomplet al dosarului care i-a fost prezentat în 2001. Curtea reamintește că legislația internă, respectiv art. 1 din Legea nr. 187/1999, art. 1 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 24/2008 privind accesul la propriul dosar și deconspirarea Securității, care a înlocuit-o, consacră dreptul fiecărui cetățean român de a avea acces la propriul dosar întocmit de Securitate și la alte documente și informații care privesc propria persoană. În plus, art. 20 din Legea nr. 187/1999, precum și art. 31 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 24/2008 prevăd că SRI și alte instituții care dețin

¹ Publicată în M. Of., nr. 38 din 17 ianuarie 2012, Partea I.

arhivele în cauză sunt obligate să garanteze dreptul de acces la respectivele dosare și să le predea la cererea CNSAS. Această procedură implica intervenția mai multor instituții, începând cu SRI și alte instituții care dețin arhivele în cauză, și a CNSAS, care ar trebui să asigure accesul efectiv al persoanelor în cauză la propriile dosare. Problema care trebuie stabilită este dacă în cazul reclamantului această procedură a fost efectivă.

Curtea constată că instanțele naționale au refuzat nu numai să angajeze, ci chiar să examineze eventuala răspundere a SRI în legătură cu lipsa de diligență invocată la predarea dosarelor. În plus, conform jurisprudenței constante a instanțelor naționale, acțiunile împotriva SRI au fost respinse din cauza lipsei calității procesuale pasive a SRI, astfel încât orice demersuri ulterioare pe lângă această instituție erau zădărnice. De asemenea, Curtea a observat că, în decursul acestei perioade, reclamantul a primit răspunsuri evazive și incoerente.

Curtea a considerat că statul nu și-a îndeplinit obligația pozitivă pe care o avea, aceea de a oferi reclamantului o procedură efectivă și accesibilă care să îi permită accesul într-un termen rezonabil la toate informațiile relevante referitoare la persoana sa, care fuseseră strânse de fosta Securitate și care se aflau încă în posesia autorităților. Prin urmare, a fost încălcat art. 8 din Convenție.

Având în vedere art. 41 din Convenție, care prevede că „Dacă Curtea a declarat că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă”, Curtea consideră că reclamantul a suferit un prejudiciu ca urmare a riscurilor practicii administrative a CNSAS și serviciilor de informații care dețineau arhivele fostei Securități în legătură cu persoana sa. Deși reclamantul a solicitat pentru acoperirea prejudiciului moral suma de 400.000 de euro, Curtea a considerat că deficiențele procedurii de acces la propriul dosar și mai ales faptul că au trecut mai mulți ani până când a avut în sfârșit acces la dosar au cauzat reclamantului suferințe și o stare de incertitudine care nu pot fi

compensate printr-o simplă constatare a încălcării, acordându-i suma 5.000 EUR cu titlu de prejudiciu moral.

IV: Opinie concordantă

În opinia concordantă se arată că dincolo de obligațiile impuse de legislația națională și de cea specifică, referitoare la dreptul la respectarea vieții private în interpretarea Curții, o obligație generală revine statelor în cadrul tranziției de la un regim totalitar la un regim democratic: este vorba despre conservarea arhivelor care înregistrează trecutul, precum și modul de funcționare a regimului totalitar. Obligația este valabilă față de societate în ansamblul ei, dar și față de fiecare din membrii acesteia.

Administrarea și conservarea corespunzătoare arhivele fostelor servicii de securitate este necesară pentru a permite societății să avanseze. Cu alte cuvinte, implicațiile acestea depășesc dreptul individului în cauză, aplicându-se dreptul inalienabil al fiecărui popor de a cunoaște adevărul despre trecutul său.

V. Comentariu

Remarcăm faptul că împiedicarea exercitării dreptului de acces la dosarul întocmit de fosta Securitate și deținut de serviciile secrete reprezintă o încălcare gravă a dreptului la viață privată.

Dreptul de acces la informațiile colectate de servicii presupune accesul la toate documentele autorităților publice, care au participat la elaborarea dosarului de Securitate.

În acest sens, este important de evaluat rolul SRI și al altor servicii de informații în gestionarea și predarea arhivelor fostei Securități CNSAS.

Pe de altă parte dreptul de acces la dosarul întocmit de fosta Securitate trebuie să se realizeze într-un termen rezonabil de timp.

În cazul unei imposibilități obiective de prezentare a anumitor documente incluse în dosarul respectiv, reclamantul ar fi trebuit să fie informat despre motivele imposibilității respective.

I.C.V.

ARTICOLUL 6 ALIN. (1) DIN CONVENȚIA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI ÎN CAUZA LECA ȘI FILIPESCU ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

[Curtea Europeană a Drepturilor Omului Secția a III-a Strasbourg]

Articolul 6 alin. (1) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului stabilește faptul că „Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații penale îndreptate împotriva sa. Hotărârea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședință poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia, în interesul moralității, al ordinii publice ori al securității naționale într-o societate democratică, atunci când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță când, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției”.

-Rezumat-

I. Fapte

a) Circumstanțele cauzei

Reclamanții, trei resortisanți români au obținut decizii civile în favoarea lor în diverse proceduri civile, hotărâri definitive ce au fost anulate printr-un recurs în anulare introdus de procurorul general al României.

b) Dreptul și practica interne și internaționale relevante

Art. 330 din Codul de procedură civilă în vigoare la data la care au avut loc faptele prevedea că „Procurorul general al Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție, din oficiu sau la cererea ministrului justiției, poate ataca cu recurs în anulare, la Curtea Supremă de

Justiție, hotărârile judecătorești irevocabile pentru următoarele motive: 1. când instanța a depășit atribuțiile puterii judecătorești; 2. când prin hotărârea atacată s-a produs o încălcare esențială a legii, ce a determinat o soluționare greșită a cauzei pe fond ori această hotărâre este vădit netemeinică.”

Art. 330₁. - „În cazurile prevăzute de art. 330 pct. 1 și 2, recursul în anulare se poate declara în termen de 1 an de la data când hotărârea judecătorească a rămas irevocabilă.”

Art. 330 și art. 330₁ au fost abrogate de art. I pct. 17 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 58 din 25 iunie 2003, intrată în vigoare la 27 august 2003. Conform art. II din ordonanță: „[...] Hotărârile pronunțate înainte de intrarea în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență rămân supuse căilor de atac și termenelor prevăzute de legea sub care au fost pronunțate.”

Art. 322 pct. 9 din Codul de procedură civilă a fost modificat pentru a permite revizuirea unui proces pe plan intern în urma unei hotărâri a Curții Europene a Drepturilor Omului de constatare a unei încălcări, respectiv „Revizuirea unei hotărâri definitive [...] se poate cere în următoarele cazuri: [...]9. dacă Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a drepturilor sau libertăților fundamentale datorată unei hotărâri judecătorești, iar consecințele grave ale acestei încălcări continuă să se producă și nu pot fi remediate decât prin revizuirea hotărârii pronunțate.”

Recomandarea a Consiliului Europei nr. R (2000) 2 cu privire la reexaminarea sau redeschiderea anumitor cauze la nivel intern ca urmare a unor hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului, Comitetul Miniștrilor al

Consiliului Europei încurajează „părțile contractante să își examineze sistemele juridice naționale pentru a se asigura că există posibilități corespunzătoare pentru reexaminarea unei cauze, inclusiv redeschiderea procesului, în cazurile în care Curtea a constatat o încălcare a Convenției, în special dacă: (i) partea vătămată continuă să sufere consecințe negative foarte grave ca urmare a deciziei naționale, consecințe care nu pot fi compensate prin reparația echitabilă și care nu pot fi modificate decât prin reexaminare sau redeschidere; și (ii) rezultă din hotărârea Curții că: a) decizia internă atacată este contrară pe fond Convenției; sau b) încălcarea constatată este cauzată de erori sau de deficiențe ale procedurii atât de grave încât determină o îndoială serioasă cu privire la rezultatul procedurii interne atacate”.

II. Constatările Curții

Curtea a constatat că cererile nu sunt în mod evident nefondate în sensul art. 35 § 3 din Convenție.

Prin hotărârea din 19 iulie 2011,² în Cauza Leca și Filipescu împotriva României, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat faptul că anularea unei hotărâri definitive în urma unei căi de atac extraordinare era contrară principiului securității juridice, garantată de art. 6 § 1 din Convenție. În urma hotărârii Curții Europene dreptul național permite restitutio în integrum, adică restabilirea situației existente înainte ca art. 6 să fie încălcat. Astfel, pentru acordarea de reparații echitabile Curtea a considerat că reclamanții trebuie mai întâi să sesizeze instanțele interne. Prin urmare, Curtea nu a considerat necesar să acorde reclamanților despăgubiri cu titlu de prejudiciu material. În ceea ce privește prejudiciul moral, Curtea a decis să acorde 2000 euro fiecărui reclamant ca reparație echitabilă a prejudiciului moral suferit și 1000 euro pentru cheltuielile de judecată.

III. Comentariu

Prin prevederile sale, Articolul 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale statuează respectarea dreptului la un proces echitabil.

Conținutul Articolului 6 din Convenție are un caracter general, stabilindu-se practic modalitatea în care trebuie să se desfășoare un proces echitabil, aceste prevederi aplicându-se în dreptul civil, penal, contravențional etc. Aceste dispoziții au rolul de a stabili atât cadrul firesc și corect necesar pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, cât și de a statua și de a transpune în Constituția României, în Codul penal, Codul de procedură penală, Codul civil și Codul de procedură civilă a garanțiilor prevăzute de articolul 6 din Convenție.

Anularea unei hotărâri definitive în urma unei căi de atac extraordinare este contrară principiului securității juridice și presupune totodată o încălcare a art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. În strânsă legătură cu dreptul la un proces echitabil, problematica securității juridice trebuie să aibă o manifestare constantă, unitară, astfel încât indivizii să poată fi protejați în fața unor inconsecvențe ale dreptului care pot determina o insecuritate la un moment dat³. În numeroase cauze împotriva României Curtea Europeană a Drepturilor Omului a evidențiat principiul securității raporturilor juridice că unul dintre elementele fundamentale ale preeminenței dreptului. Cu alte cuvinte, este foarte important ca soluția dată în mod definitiv de către tribunale unui litigiu să nu fie repusă în discuție. Stabilitatea situațiilor juridice și a raporturilor consfințite prin hotărâri judecătorești rămase determină, printre altele, și calitatea actului de justiție.

I.C.V.

² Publicată în M. Of., nr. 39 din 17 ianuarie 2012, Partea I.

³A se vedea, L. François, La sécurité juridique, Ed. Jeune Barreau de Liège, Liège, 1993, p. 10.

V. SEMNAL

CONFERINȚA INTERNAȚIONALĂ „EFICACITATEA NORMELOR JURIDICE”

Universitatea Creștină Dimitrie Cantemir, Facultatea de Drept, Cluj-Napoca a organizat, în parteneriat cu Institutul Român pentru Drepturile Omului și Sectorul de cercetări socio-umane al Institutului de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române, Cluj-Napoca, cu Asociația Științifică de Dreptul Proprietății Intelectuale, cu The Romanian Society of Authors and Publishers of Scientific Works, cu Asociația Română de Științe Penale și cu Institutul de Științe Administrative din Republica Moldova **Conferința Internațională „Eficacitatea normelor juridice”**.

Lucrările prezentate în cadrul acestei manifestări științifice au tratat subiecte din dreptul public și din dreptul privat. Acestea s-au referit la Noul Cod Civil, la Noul Cod de Procedură Civilă, la Noul Cod Penal, la Noul Cod de Procedură Penală, la reglementările constituționale în materie, la dreptul comparat, astfel încât să se contureze ideea de civilizație, cultură și eficiență prin normele juridice.

Problematika drepturilor omului a fost analizată în contextul caracterului imperativ al normelor de drept public și al respectării punerii în aplicare a deciziilor Curții Europene a Drepturilor Omului.

De un real interes s-au bucurat lucrările prof. univ. dr. Gheorghe Boboș, prof. univ. dr. Ioana VasIU, prof. univ. dr. Gordana Gasmi (Serbia); conf. univ. dr. Mihaela Fodor, decanul

Facultății de Drept, prof. univ. dr. Maria Orlov (Republica Moldova), prof. univ. dr. Gheorghe Iancu, Avocatul Poporului, prof. univ. dr. Irina Moroianu Zlătescu, cercetător științific, dr. Marian Enache, prof. univ. dr. Monna Lisa Magdo-Belu, lect. dr. Alexandru Fărcaș, drd. Ioana Cristina Vida, cercetător I.R.D.O., lect. Sulyok Márton (Ungaria), prof. univ. dr. Elena Botnari (Republica Moldova), Peter Riznik (Slovenia), Michael Kecht (Austria), Barbora Minarikova (Slovacia), Natalia Saitarli (Republica Moldova), Visegrady Antal (Ungaria), Petra Perisić (Croatia), Sulyok Márton (Ungaria), Anita Volford (Ungaria), Daniela Văcărețu (Danemarca).

În același cadru, I.R.D.O., având concursul A.N.U.R.O.M. și al membrilor I.D.E.F., a organizat masa rotundă cu tema **„Anul european al îmbătrânirii active și al solidarității dintre generații”**, în care s-a discutat despre drepturile sociale, despre promovarea îmbătrânirii active în muncă, despre promovarea solidarității dintre generații și a demnității tuturor oamenilor, prin combaterea sărăciei și a excluziunii sociale.

În acest context, s-a discutat problema eficienței și a eficacității actualelor reglementări legale în domeniu și au fost făcute recomandări și propuneri de lege ferenda.

C. I. Vida

NOTE, CRONICI, RECENZII

- **Ioana VasIU, Lucian VasIU, Criminalitatea în cyberspațIU, Universul Juridic, 2011, 386 pag.**

Lucrarea abordează holistic criminalitatea în cibernetică și contribuie la dezvoltarea unei înțelegeri complete și efective a principalelor mijloace de prevenire și combatere a fenomenului. Autorii, prof. univ. dr. Ioana VasIU și cercetător științific lect. dr. Lucian VasIU, analizează din perspectiva profesionistului de drept această problemă, structurând în trei părți volumul, astfel încât remarcăm complexitatea și unitatea studiului. Astfel, marile teme ale lucrării sunt de mare actualitate, atât pe plan național, cât și internațional.

Prima parte a studiului este consacrată cyberspațiului, care este definit ca fiind "domeniul global în mediul informațional constând din rețeaua interdependentă de infrastructuri informatice incluzând Internet, rețelele de comunicații electronice, sistemele informatice și procesoarele și controlerele incorporate". În acest cadru sunt prezentate sistemele informatice, cerințele operaționale și legale privind prevenirea criminalității informatice, amenințările la adresa sistemelor informatice.

Partea a doua a lucrării privește mijloacele legale de prevenire a criminalității în

cyberspațIU. Sunt prezentate infracțiunile și modalitățile sub care acestea se desfășoară în cyberspațIU, precum și reglementările existente în domeniu și sancțiunile aplicabile.

În ultima parte a volumului sunt prezentate mijloacele procedurale și tehnice de prevenire a criminalității. Sunt analizate politicile privind integritatea datelor informatice și cele vizând disponibilitatea datelor informatice. Un loc aparte în cercetarea întreprinsă îl ocupă refacerea integrității datelor informatice compromise. În aceeași parte a lucrării sunt analizate diverse proceduri. Este vorba de "un sistem de pași secvențiali sau tehnici care descriu în detaliu modul în care o anumită activitate sau sarcină trebuie realizată".

Sunt prezentate în continuare mijloace tehnice de prevenire a criminalității în cyberspațIU. Autorii evidențiază faptul că scopul măsurilor ce trebuie luate este de a proteja resursele informaționale împotriva amenințărilor sau vulnerabilităților.

Scrisă într-un stil clar și dispunând de o bibliografie remarcabilă, lucrarea reprezintă un instrument deosebit de util pentru specialiști.

Irina Zlătescu

- **Monna-Lisa Belu Magdo, Locațiunea în noul Cod Civil, Editura Hamangiu, 2012, 230 pag.**

Lucrarea "Locațiunea în Noul Cod Civil" readuce în prim-planul cercetărilor juridice problematica dreptului de proprietate, sub aspectul contractului de locațiune, contractului de încheiere a locuințelor și a contractului de arendare. Tema și modul de abordare a acestei lucrări denotă faptul că această problemă este de permanentă actualitate, mai ales acum, în condițiile prevederilor Noului Cod Civil. Tocmai de aceea este necesar ca prevederile Noului Cod Civil, în acest domeniu, să fie aduse la cunoștința publicului de specialitate și a cetățenilor, să fie

explicate și analizate dintr-o perspectivă accesibilă și unitară.

Noul Cod civil instituit prin Legea 287/2009, reglementează la Titlul IX „Diferite contracte speciale”, respectiv art. 1777-1835 din Cap. V „Contractul de locațiune”. Noul Cod civil inovează prin faptul că preia anumite soluții din practica judiciară altele pentru detalierea sau completarea textelor din vechea reglementare.

Autoarea lucrării "Locațiunea în noul Cod Civil" realizează o analiză comparativă complexă a din perspectiva dispozițiilor Noului

Cod civil, prevederilor vechiului cod, raportându-se și la doctrina și la practica anterioară în această materie.

Astfel, potrivit art. 1777 din Noul Cod civil. *“Locațiunea este contractul prin care o parte numită Locator, se obligă să asigure celeilalte părți numită Locatar, folosința unui bun, în schimbul unui preț, denumit chirie”*. Una din diferențele evidențiate de autoare este cea cu privire la modificarea obiectului contractului de locațiune a noii reglementări față de dispozițiile art. 1411 din vechiul cod. De asemenea, contractul de închiriere a locuinței, varietate a contractului de locațiune este prezentat, împreună cu contractul de închiriere a locuințelor cu destinație specială, care reprezintă varietăți ale contractului de închiriere a locuințelor: locuința socială, locuința de necesitate, locuința de serviciu, locuința de intervenție, locuința de protocol.

O problemă interesantă, pe care o ridică autoarea, se referă la dreptul de folosință al locatarului, care este distinct de categoria drepturilor reale. În sprijinul acestei idei, autoarea evidențiază faptul că drepturile reale

sunt drepturi absolute, fiind enumerate limitativ de lege, iar dreptul de folosință este doar un atribut al acestor drepturi, un drept de creanță care ia naștere prin manifestarea de voință a locatorului. Un alt argument ridicat de autoare, în acest sens, se referă la faptul că dreptul de folosință al locatarului asupra unui bun are un aspect particular, fiind opozabil locatorului și altor terțe persoane. Nu în ultimul rând, autoarea evocă practică Curții de la Strasbourg, în care dreptul de creanță –locațiunea- este considerat un bun, care beneficiază de protecția dreptului de proprietate.

Din perspectiva aspectelor abordate lucrarea contribuie la evidențierea și elucidarea unor aspecte controversate din practica cotidiană, respectiv reglementările legale actuale, caracterele juridice ale contractelor, condițiile de validitate și efectele juridice ale încetării contractelor de locațiune, închiriere și arendare.

Recomandăm această lucrare tuturor specialiștilor în domeniu pentru asigurarea rigurii profesionale.

I. C. V.

- **Remus Pricopie – Relațiile publice: evoluție și perspective, Editura Tritonic București; Colecția Comunicare-media, 249 pag.**

Lucrarea, structurată în trei părți, studiază evoluția relațiilor publice și încearcă să preconizeze într-o societate activă, aflată mereu în schimbare, tendințele acestora.

În prima parte a lucrării, autorul remarcă poziția dificilă de abordare de către un neinițiat a relațiilor publice într-o societate avidă de informație, de noutate și de comunicare.

Din acest motiv, autorul încearcă să tempereze dificultățile de abordare a relațiilor publice sesizate prin aducerea la cunoștința publicului interesat a elementelor specifice prin care se identifică spațiul de acțiune și metodele aplicate în gestionarea relațiilor publice, precum și clarificarea conceptului.

Partea a II-a a lucrării reconstituie traseul istoric al relațiilor publice, autorul urmărind contextul acestei discipline, clarificând metodologia de acțiune prin prisma unor personalități, care au marcat evoluția relațiilor publice în spațiul american.

Ultima parte a lucrării este destinată concluziilor, fiind sintetizate modalitățile de definire a conceptului de relații publice.

Autorul evidențiază faptul că știința relațiilor publice este o știință încă tânără, fiind catalogată în literatura de specialitate ca știință de graniță între dintre științele sociale și cele ale comunicării.

Carmen Năstase

- **Alexandru Țiclea, Codul Muncii Comentat, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, 355 pag.**

Lucrarea ”Codul Muncii Comentat”, aflată la a doua ediție, revăzută și adăugită, semnată de prof.univ. dr. Alexandru Țiclea, a fost concepută sub forma unei analize asupra fiecărui articol în parte, valorificând astfel un bogat material doctrinar și jurisprudențial.

Autorul evidențiază modificările aduse Codului muncii prin Legea nr. 40/2011 și prin Legea dialogului social nr. 62/2011 și întreprinde o analiză comparativă prin referire la numeroase trimiteri la articole din alte acte normative, care conțin reglementări cu privire la instituția juridică analizată. Lucrarea reprezintă un reper și în același timp un instrument de lucru eficient atât pentru personalul de specialitate, care activează în domeniul juridic, cât și pentru cadrele didactice, cercetătorii și funcționarii publici. De asemenea studiul privind Codul Muncii asigură indirect accesul la noile modificări din legislația aplicabilă raporturilor juridice de muncă. Studenții,

masteranzii și doctoranzii în științe juridice și economice, care doresc să aprofundeze studiul dreptului muncii pot apela cu încredere la această lucrare, care oferă o imagine întregită în domeniul legislației muncii, ca instrument deosebit de util pentru toți practicienii dreptului, îndeosebi prin faptul că prevederile din acest Cod sunt în concordanță cu reglementările Uniunii Europene.

Autorul a realizat o amplă analiză științifică a instituțiilor dreptului muncii, amintind modificările legislative pe care le-a suferit Codul muncii de la adoptarea sa și până în prezent, unele dintre acestea prezentând o importanță deosebită.

Apreciem valoarea comentariilor prezentate de autor și recomandăm această lucrare tuturor juriștilor și nu numai.

A. B.

- **Codul civil la României, Îndrumar notarial, Uniunea Națională a Notarilor din România, Editura Monitorul Oficial, Vol. I., 600 pag, Vol. II., 565 pag.**

Noul Cod civil se înscrie în categoria actelor normative de reformare a sistemului judiciar, a instituțiilor și mecanismelor fundamentale, ce receptează substanța relațiilor socio-economice, valorile europene contemporane și evoluția conceptelor ideologice.

Lucrarea „Codul civil al României”, îndrumar notarial, este destinată, în primul rând, notarilor publici, ca primi practicieni în aplicarea Noului Cod civil. Îndrumarul notarial privind Noul Cod civil al României este structurat în două volume și are ca obiectiv principal interpretarea uniformă și unitară a dispozițiilor Noului Cod civil și a modului său de aplicare. Intrarea în vigoare a Noului Cod Civil responsabilizează personalul de

specialitate pentru modul în care noile prevederi legale vor fi acceptate și înțelese de către societate, iar activitatea notarială nu face excepție, tocmai pentru că presupune contact nemijlocit cu persoanele fizice și juridice în constatarea raporturilor civile și comerciale nelitigioase, în exercițiul drepturilor și ocrotirea intereselor cetățenilor.

Îndrumarul notarial a fost structurat în două volume, pe considerente de utilitate și oportunitate, dar și pentru promovarea unor soluții corecte și coerente în planul legislativ și jurisprudențial, pentru cazurile în care actele notariale vor fi expuse unor interpretări contradictorii din practica judiciară.

A. Bulgaru

- **Laurențiu Șoitu (coordonator), Dicționar enciclopedic de educație a adulților, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2011, 288 pag.**

Remarcăm publicarea în Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” a unei lucrări de o importanță deosebită. Este vorba de primul „Dicționar enciclopedic de educația a adulților”, care apare în România.

Așa cum subliniază coordonatorul lucrării, prof. univ. dr. Laurențiu Șoitu, educația adulților, un atribut rezervat inițial celor aleși, dobândește statutul de acțiune necesară pentru școli, universități populare, și apoi chiar de politică europeană și mondială. Conceptul de educație continuă a adulților este impus de complexitatea și rapiditatea schimbărilor societății, de evoluția fenomenelor economice, tehnologice și culturale, de necesitatea permanentei adaptări a modului de viață în spațiul globalizant.

În condițiile transformărilor societății actuale, educația adulților devine o prioritate, impunând atât acumularea continuă de informație, cât și actualizarea și restructurarea constantă a competențelor și reevaluarea valorilor, cu menținerea celor fundamentale, perene, esențiale și definitorii pentru ființa umană.

Lucrarea, așa cum reiese chiar din prefața ei, își propune să reunească într-un volum tematic atât noțiunile comune, cât și pe cele distinctive și individualizante ale educației adulților. Pornind de la definiții acceptate, consultând surse de cunoaștere ale domeniului, prezentând natura conflictului epistemologic și analizând cercetările metodologice asociate disciplinelor academice, dicționarul se dorește a fi o monografie a unui spațiu incomplet studiat însă cu largi perspective.

În lucrare se regăsește un volum impresionant de informații naționale și internaționale din domeniul educației adulților, care ia în considerare diversele paradigme și practici din domeniu, privite în contexte culturale, politice și socio-economice diferite. Autorul valorifică remarcabila tradiție

românească din perioada interbelică printr-un studiu comparativ cu rezultatele altor țări, identificând direcțiile de dezvoltare pentru România, în contextul noilor structuri europene de învățare. Remarcăm că printre noțiunile și instituțiile explicate se regăsesc și „Institutul Român pentru Drepturile Omului” și revista editată de acesta „Drepturile omului”.

Activitatea desfășurată pentru realizarea acestui dicționar s-a bazat pe: studii monografice asupra învățării pe durata întregii vieți, argumente ce susțin ideea că educația adulților este un imperativ european adresat tuturor țărilor, identificarea principiilor fundamentale ale educației continue și a adulților, cuprinzând educația de gen și pentru vârsta a treia, documente și studii internaționale, nevoia implicării ONG-urilor în dezvoltarea educației adulților, importanța rețelelor naționale, regionale, transnaționale și internaționale de organizare a învățării permanente, rolul educației adulților în dezvoltarea societății civile, rolul cercetării și al practicii în promovarea educației adulților, rolul noilor metode, instrumente și tehnici de formare și evaluare în educația adulților, aportul universităților în educația adulților, noile direcții de dezvoltare ale educației adulților.

Autorul remarcă în lucrare că deși, principiul educației continue inspiră majoritatea reformelor din educație în întreaga lume, din păcate, educația permanentă este încă un proiect educativ, care are un caracter prospectiv, care vehiculează sisteme de valori orientate spre construcții durabile și care implică dimensiuni ale dezvoltării personale, comunitare și globale.

Conceput ca un instrument util fiecărui cercetător, practician, decident sau beneficiar al politicilor educaționale, „Dicționarul Enciclopedic de Educație al Adulților” este recomandat tuturor celor interesați de educația adulților.

Irina Moroianu

- **Migration and International Human Rights Law, Practitioners Guide No. 6, International Commission of Jurists, 298 pag.**

Lucrarea se adresează persoanelor cu preocupări în domeniul migrației și a protecției drepturilor omului, atât avocaților, judecătorilor, funcționarilor publici, cât și migranților în vederea unei mai bune cunoașteri a drepturilor garantate și a mijloacelor legale care trebuie implementate la nivel național.

În partea de început sunt făcute precizări asupra fenomenului migrației evidențiindu-se drepturile omului, așa cum sunt acestea garantate prin legea națională și cea internațională, în ceea ce privește protecția migranților. Este prezentat în continuare cadrul legal, accentuându-se importanța principiului

egalității și nediscriminării. În cele șapte capitole din lucrare sunt analizate și prezentate aspecte privind statutul migranților, precum și impedimentele care intervin odată cu luarea deciziei expulzării, detenția migranților, drepturile economice, sociale și culturale ce li se cuvin și dreptul la muncă.

Realizarea acestei lucrări a avut la bază o laborioasă activitate de cercetare, evidențiind problemele actuale ce privesc drepturile migranților și propunând soluții de incluziune socială, economică și culturală.

Adrian Bulgaru

VI. REMEMBER

A. ACTIVITĂȚI PROPRII SAU ÎN COLABORARE

Conceptul de *drepturi și libertăți fundamentale ale omului* izvorăște din nevoia și dorința oamenilor pentru o viață în care demnitatea și valoarea fiecăruia sa fie respectată și protejată.

În acest spirit a fost organizată masa rotundă cu tema **„Dreptul la pace și evoluțiile contemporane”** (10 februarie 2012) de către Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Facultatea de Drept și Administrație a Universității Ecologice, București, cu participarea unor cadre didactice și doctoranzi de la Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, București și ai Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative.

Problematika **„Drepturile omului în România”** a fost dezbătută în cadrul unei mese rotunde (17 ianuarie 2012), organizate de Institutul Român pentru Drepturile Omului, cu participarea unor cadre didactice universitare, doctoranzi în drept și științe administrative, cercetători științifici, reprezentanți ai unor ONG-uri din domeniul drepturilor omului.

În data de 28 februarie 2012 s-a discutat despre **„Istoria drepturilor omului”** în cadrul unei mese rotunde, organizate de Institutul Român pentru Drepturile Omului, Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță și Asociația pentru Națiunile Unite din România. În aceeași idee a fost organizată în data de 6 martie 2012 dezbateră cu tema **„Știința**

drepturilor omului” de către Institutul Român pentru Drepturile Omului cu concursul Facultății de Drept și Administrație a Universității Ecologice, București, cu participarea unor cadre didactice și doctoranzi de la Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, București și ai Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative.

O altă dezbateră organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Facultatea de Drept și Administrație a Universității Ecologice, București cu participarea unor cadre didactice și doctoranzi de la Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, București și ai Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative a privit tematica **„Drepturile omului în sistemul ONU”** (20 martie 2012). De asemenea, subiectul **„Drepturile omului în cadrul Consiliului Europei”** a reprezentat un interesant punct de dezbateră în cadrul mesei rotunde cu aceeași temă (27 martie 2012), organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului, având concursul Facultății de Drept și Administrație a Universității Ecologice, București, cu participarea unor cadre didactice și doctoranzi de la Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, București și ai Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative.

Respectarea drepturilor omului și a

demnității umane constituie fundamentul libertății, dreptății și păcii în lume. În acest sens a fost organizată în data de 13 martie 2012 masa rotundă cu tema **„Mijloace contencioase și necontencioase de promovare și protejare a drepturilor omului”**, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Facultatea de Drept și Administrație a Universității Ecologice, București, cu participarea unor cadre didactice și doctoranzi de la Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, București și ai Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative.

Împlinirea a 21 de ani de la ratificarea de către România a celui de-al doilea Protocol facultativ la Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (25 ianuarie 2012) a fost celebrată prin organizarea de către Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România a unei mese rotunde cu tema **„Implicații socio-juridice ale abolirii pedepsei cu moartea”**.

Cu ocazia Zilei internaționale de comemorare a victimelor Holocaustului (27 ianuarie 2012), Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță și Asociația pentru Națiunile Unite din România a organizat un simpozion cu tema **„Holocaustul, o lecție de genocid”**.

Federația Internațională a Comunităților Educative din București împreună cu filialele din județele Teleorman și Vaslui și în parteneriat cu Inspectoratul Școlar al Municipiului

București, Institutul de Științe ale Educației, Institutul Român pentru Drepturile Omului, D.G.A.S.P.C. București, sectoarele III, IV și V, Institutul pentru Calitatea Vieții, Universitatea București - Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației, Universitatea „Titu Maiorescu” – Facultatea de Științe Sociale și Politice, Asociația Acces Europa, Biblioteca Pedagogică Națională „I.C.Petrescu” și Revista Națională Tribuna Învățământului au organizat în data de 2 februarie 2012 o dezbatere cu tema **„Violența - un flagel social, care amenință formarea și dezvoltarea tinerelor generații”**.

În același spirit, a fost organizat simpozionul cu tema **„Educația pentru combaterea rasismului, discriminării rasiale, xenofobiei și intoleranței”**, consacrat obiectivelor ultimei etape a Programului Deceniului pentru educație în domeniul drepturilor omului (2005-2014), organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță, Asociația pentru Națiunile Unite din România și Asociația Clubul de la Cheia în data de 3 februarie 2012.

Cu ocazia Zilei internaționale a Limbii materne și organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului și Asociația pentru Dialog Intercultural în parteneriat cu Comisia Națională a României pentru UNESCO (19 februarie 2012) a fost lansată campania publicitară împotriva discriminării cu tema **„Limba mea este umanitatea”**. De asemenea, în cadrul Campaniei de sensibilizare împotriva discriminării a avut loc în data

de 1 martie 2012 acțiunea organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului și Asociația pentru Dialog Intercultural în colaborare cu Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării și Comisia Națională a României pentru UNESCO intitulată „Mărțișorul toleranței”.

În data de 21 martie 2012 a avut loc masa rotundă cu tema „Rasismul, xenofobia și intoleranța – o mare problemă a umanității”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță și Asociația pentru Națiunile Unite din România și Asociația Clubul de la Cheia cu ocazia Zilei internaționale pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială și a Săptămânii europene de acțiune împotriva rasismului.

Generația a III-a de drepturi este marcată în activitățile științifice organizate de I.R.D.O. prin organizarea unei serii de manifestări dedicate **„Anului european al îmbătrânirii active și solidarității între generații”** (4 ianuarie 2012), de către Institutul Român pentru Drepturile Omului cu Asociația Română pentru Promovarea Drepturilor Economice, Sociale și Culturale și Asociația pentru Națiunile Unite din România. În perioada 18-20 ianuarie 2012 au avut loc manifestări similare organizate de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Universitatea de Vest, Timișoara, Facultatea de Drept și Științe Administrative, iar în data de 24 ianuarie 2012, IRDO a desfășurat acțiuni pe

aceeași tematică în colaborare cu Facultatea de Drept și Administrație a Universității Ecologice, București și cu participarea unor cadre didactice și doctoranzi de la Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, București și ai Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative. Această problemă a fost abordată deasemenea în cadrul întâlnirii dintre Institutul Român pentru Drepturile Omului, Asociația pentru Națiunile Unite din România și membrii IDEF (24 martie 2012).

Dreptul la un mediu sănătos a fost reamintit prin acțiuni dedicate **Zilei mondiale a apei** și prin inaugurarea „Clubului European” al școlii cu clasele I-VIII Nr. 190 „Marcela Peneș”, București, organizate de școala 190 în parteneriat cu Inspectoratul Școlar al sectorului 4, Institutul Român pentru Drepturile Omului și Comisia Națională a României pentru UNESCO (22 martie 2012).

Au fost organizate dezbateri privind **„Codificarea și evoluția drepturilor omului”** (10 ianuarie 2012), organizate de Institutul Român pentru Drepturile Omului având concursul unor membri ai Institutului IDEF, ai Societății Române de Drept Comparat și ai Universității Ecologice din București, **„România la cinci ani de la aderarea la Uniunea Europeană”** (12 ianuarie 2012), organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România.

În perioada 22-24 martie 2012 a fost organizată Conferința internațională cu tema **„Eficiența normelor juridice”** de Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, Cluj-Napoca, Facultatea de

Drept, în parteneriat cu Institutul Român pentru Drepturile Omului, Sectorul de cercetări socio-umane al Institutului de Istorie „George Barițiu al Academiei Române, Cluj-Napoca, Asociația Științifică de Dreptul Proprietății Intelectuale, The Romanian Society of Authors and Publishers of Scientific Works, Asociația Română de Științe Penale și Institutul de Științe Administrative din Republica Moldova.

„Drepturile persoanelor cu dizabilități la un an de la ratificarea Convenției Organizației Națiunilor Unite de către Uniunea Europeană” au fost reiterate prin conferința din 19 ianuarie 2012, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația pentru Națiunile Unite din România și Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță.

B. PARTICIPĂRI LA ALTE MANIFESTĂRI

Practica drepturilor omului, deși complexă, nu este unitară și uniformă. Pentru o mai bună gestionare și implementare a standardelor europene în practica națională și nu numai, Institutul Român pentru Drepturile Omului a participat la o serie de dezbateri, a căror tematică a vizat dezvoltarea societății românești prin reforme academice, legislative, parlamentare ș.a.

Astfel, Institutul Român pentru Drepturile Omului a participat la dezbaterile cu tema **„Viitorul Egiptului post-Mubarak”** (28 ianuarie 2012), organizată de Grupul de studii avansate în relații internaționale din cadrul Centrului de Studii în Idei Politice, Școala Națională de Studii Politice și Administrative, la dezbaterile cu tema **„Europenizarea – perspective și tendințe de cercetare actuale în științele sociale”**, organizată de Departamentul de relații internaționale și integrare europeană, Școala de Studii Politice și Administrative (9 februarie 2012), precum și la dezbaterile cu tema **„Medierea în penal”**, organizată, sub

egida **„Medierea – alternativă viabilă la instanța de judecată”**, de Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, Masteratul de Integrare și Afaceri Europene împreună cu Masteratul de Mediere (13 martie 2012).

Încurajarea cercetărilor științifice concretizate în analize comparative, studii de specialitate, tratate, manuale ș.a. reprezintă una din preocupările Institutului Român pentru Drepturile Omului în susținerea informării și promovării drepturilor omului în drept și în domeniile conexe ale acestuia.

În acest sens, cercetătorii au participat la lansarea volumului **„Țările române între Imperiul Otoman și Europa creștină”**, autor Bogdan Murgescu, organizată de Editura Polirom în parteneriat cu Librăria Cărturești Verona (22 februarie 2012), **„Zid de pace, turnuri de frăție. Deceniul deschiderii: 1962-1972”**, autor Mircea Malița și Dinu C. Giurescu, organizată de Fundația Europeană Titulescu, Fundația Europeană a Mării Negre, Asociația de Drept Internațional și Relații

Internaționale (2 martie 2012). De un real interes s-a bucurat și lansarea volumului **„Managementul comunicării în situații de criză”**, autori Ion Chicidean și George David, organizată de Centrul de Cercetare în Comunicare și Editura Comunicare.ro (15 martie 2012) precum și lucrarea **„Spațiul public. Gestionare și comunicare”**, autor prof. univ. dr. Vasile Stănescu, organizată de Academia Română (20 martie 2012).

Participarea la conferințe naționale sau internaționale conferă cercetătorilor de la Institutul Român pentru Drepturile Omului posibilitatea de a se adresa unui public larg, de specialitate, cu privire la educarea tinerilor din noua generație și a funcționarilor publici etc. în spiritul democrației și al drepturilor omului. Menționăm, astfel, participarea la conferința cu tema **„Autoritatea părintească reglementată în Codul civil din Quebec și în Codul civil român. Jurisprudența din Quebec”** (1 martie 2012), organizată de Institutul de Cercetări Juridice „Academician Andrei Rădulescu”, la cea de a doua ediție a conferinței **„Primii pași în managementul unei cariere de succes. Principii și strategii de impact”**, (7 martie 2012), organizată de Facultatea de Management, Școala de Studii Politice și Administrative, conferința cu tema **„Filosofia dreptului și condiția practică a juristului”**, organizată de Centrul de Excelență Academică în parteneriat cu Uniunea Juriștilor din România (7 martie 2012). De asemenea, Institutul Român pentru Drepturile Omului a participat la conferința finală a proiectului POSDRU cu tema **„Inovare academică și succes pe piața muncii”**, materializat prin proiectul „Școala digitală”, organizată de Școala Națională

de Studii Politice și Administrative (14 martie 2012), la conferința cu tema **„Răspunderea magistraților în lumina evoluțiilor recente la nivel european și național”**, organizată în seria **„Cultura dreptului european”** de Centrul de Studii de Drept European al Institutului de Cercetări Juridice din cadrul Academiei Române, Asociația Forumul Judecătorilor din România, Asociația Magistraților Europeni pentru Drepturile Omului și Editura Universitară (15 martie 2012) și la sesiunea de comunicări științifice cu tema **„Știință și Codificare în România (1864-2009)**, organizată de Institutul de Cercetări Juridice „Academician Andrei Rădulescu” (30 martie 2012).

Nu în ultimul rând, Institutul Român pentru Drepturile Omului poartă un dialog constant cu reprezentanții instituțiilor europene și internaționale, cu preocupări în problematica drepturilor omului. Între aceștia îi amintim pe Secretarul General al Comisie Naționale Consultative pentru Drepturile omului din Franța, dl. Michel Forst (19 martie 2012), Președintele Comisiei Consultative pentru Drepturile Omului, Luxemburg, dl. prof. univ. dr. Jean-Paul Lehnert, Președintele Comisiei Naționale pentru Drepturile Omului, Togo, dl. Koffi Koumte (20 martie 2012), Președintele Rainbow Push Coalition, dl. Jesse L. Jackson, Dl. Gianni Magazzeni, Șef Direcția Americile, Europa și Asia Centrală, Biroul Înaltului Comisar ONU pentru Drepturile Omului (21 martie); Prof. univ. dr. Gordana Gasmi, Universitatea Singidunum, din Belgrad-Serbia; Prof. univ. dr. Maria Orlov, Universitatea de Stat din Republica Moldova (23 martie 2012); Anita Volford, Institutul de Drept Comparat, Ungaria (24 martie 2012).